

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ОСЯДЛА Тетяна Володимирівна

УДК 37.091.33:811=222.1'06:351.746.1

**ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ ПЕРСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У
СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ**

011 – «Освітні, педагогічні науки»
01 – «Освіта, педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Т. В. Осядла

Науковий керівник: **ШОВКОВИЙ В'ячеслав Миколайович**, доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Осядла Т. В. Формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки» (01 – «Освіта, педагогіка»). – Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2024.

Дисертація присвячена теоретичному обґрунтуванню, розробленню та експериментальній перевірці методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

У дисертації окреслено зміст перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. Обґрунтовано, що означена компетентність охоплює такі компоненти: екстралінгвальний (знання зі сфери державної безпеки України та Ісламської Республіки Іран); лінгвосоціокультурний (знання культурних елементів, відображених у мові, а також здатність продукувати діалоги із застосуванням вербальних та невербальних засобів, релевантних носіям мови); мовно-мовленнєвий (здатність користуватися фаховою лексикою, граматичними конструкціями в говорінні, продукувати діалоги); стратегічний (здатність застосовувати стратегії та тактики мовлення з метою досягнення певних комунікативних цілей. Зміст перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки зумовлюється специфікою спілкування у названій сфері, низкою комунікативних ситуацій та фаховим інформаційним контентом комунікації.

Майбутні перекладачі у сфері забезпечення державної безпеки повинні оволодіти структурними та мовними особливостями діалогу-розпитування,

діалогу-домовленості, діалогу-обговорення, а також стратегіями, тактиками та мовними засобами їх імплементації в діловому мовленні – у жанрах ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії, ділових перемовин, ділової наради.

Методика формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки ґрунтується на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного, лінгвосоціокультурного підходів; реалізується на принципах міждисциплінарності та інтегративності, орієнтації на формування компетентностей, розвитку навчальної автономності, комунікативності, комунікативної спрямованості, взаємодії функції і форми мовних одиниць, взаємопов'язаного навчання мови і культури, поєднання країнознавчого матеріалу, контрастивності, ефективності навчального матеріалу. Основними методами навчання визначено вправління, case study, рольова гра, які інтегруються в навчальному процесі й дозволяють максимально ефективно змоделювати ситуації спілкування. У дисертації окреслено та схарактеризовано низку типових комунікативних ситуацій, типових для фахівців у сфері забезпечення державної безпеки.

У процесі дослідження уточнено критерії добору навчального матеріалу для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: лексичних одиниць, які позначають поняття та реалії сфери державної безпеки, використовуються в переговорних ситуаціях (критерії професійної значущості (інтеграційний), тематичності, функціональності, словотвірної цінності, прагматичної значущості, урахування рідної мови), діалогів-зразків (критерії якості пред'явлення аудіотексту, структурної, лексико-фразеологічної та культурної автентичності, жанрової і типологічної різноманітності, прагматичної різноманітності, відповідності виучуваній темі, посиленості та доступності, співвідношення вербального та невербального компонентів діалогу); змодельовано три групи типових комунікативних ситуацій діалогічного мовлення перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: 1) діалог-

розпитування, ділова бесіда, інформативні стратегії; 2) діалог-домовленість, телефонна розмова, кооперативні стратегії; 3) діалог-обговорення, дискусія, стратегії впливу.

У дисертації розроблено систему вправ і завдань, яка реалізується у два етапи I етап – інтродуктивний (зверху вниз); II етап – когнітивно-комунікативний (знизу вгору). Етапи охоплюють групи вправ і завдань, які курсанти виконують у розробленій послідовності – з використанням методів вправління, case study та рольової гри, які в комплексі дозволяють сформуванню та розвивати мовленнєві навички, моделювати комунікативні ситуації та розвивати мовленнєві уміння та стратегії.

На I-му інтродуктивному етапі (метою якого є формування у курсантів знань та навичок вживання кліше, притаманних перськомовній діловій комунікації у сфері забезпечення державної безпеки; формування знань невербальних засобів комунікації та умінь невербальної поведінки, формування стратегій та тактик діалогічного мовлення) передбачається виконання таких груп вправ у послідовності: 1.1) ознайомлення курсантів зі стратегіями та тактиками перськомовного ділового мовлення; з особливостями невербальної комунікації іранців; 1.2) читання та аналіз мовних засобів діалогів; 1.3) відеоаудіювання; 1.4) вправління в реплікуванні; 1.5) переказ діалогів; 1.6) продукування мікродіалогів певного функціонального типу, з використанням необхідних мовних засобів, невербальних засобів, стратегії і тактик її досягнення; 1.7) продукування діалогів (комунікативне завдання) з опорою на прочитані та переглянуті матеріали, які складають інформативну складову мовлення, з використанням мовних засобів, властивих діловому перськомовному спілкуванню, невербальних засобів, з використанням комунікативних стратегій та тактик їх реалізації.

На II-му когнітивно-комунікативному етапі (метою якого є розширення знань курсантів про процеси, поняття та реалії сфери забезпечення державної безпеки; збагачення лексики курсантів, закріплення знань невербальних

засобів комунікації, формування умінь невербальної поведінки; умінь діалогічного мовлення (діалог-обмін інформацією, діалог-домовленість, діалог-обговорення); умінь вживання стратегій та тактик діалогічного мовлення)) передбачається використання методів case study та рольової гри, які імплементуються в таку послідовність завдань: 2.1) некомунікативні та мовно-комунікативні вправи на вживання лексичних та граматичних одиниць у перськомовному діалогічному мовленні (на рівні реплік, діалогічних єдностей); 2.2) підготовка до діалогу: опрацювання матеріалів кейсу, набуття екстралінгвальних знань, розширення словникового запасу, розподіл ролей в діловій грі; 2.3) продукування діалогів (діалог-обмін інформацією, діалог-домовленість, діалог-обговорення) на основі опрацьованих матеріалів відповідно до заданих ситуацій мовлення; застосування стратегій та тактик в діалогічному мовленні; продукування діалогів супроводжується перекладом.

Розроблена модель методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки охоплює 6 змістових модулів, кожен з яких має по 3 цикли: кожен цикл містить вправи та завдання для навчання різних типів діалогів – діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення. Часовий резерв для опанування означених модулів складає – 12 кредитів, частка діалогічного мовлення – 1/6 часу, відведеного на вивчення дисципліни. Запропоновано два варіанти моделі навчання, які відрізняються попередньою кооперацією курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.

Варіант А ґрунтується на наявності попередньої підготовчої кооперації: курсанти завчасно об'єднуються у міні-групи (по 3–5 осіб), потім усією міні-групою опрацьовують кейси, розподіляють між собою ролі (хто на якому етапі виконуватиме роль перекладача, а хто учасників переговорів), здійснюють попереднє обговорення, визначають стратегії і тактики, які використовуватимуться під час діалогу.

Варіант Б ґрунтується на відсутності попередньої кооперації: кожен курсант окремо опрацьовує матеріали кейсу, потім в аудиторії розпочинається

обговорення певного питання. Учасники обговорення добираються рандомно, а їхні ролі визначаються спонтанно; така ситуація не дає можливості спланувати хід діалогу, стратегії і тактики мовлення.

Для перевірки ефективності авторської методики було використано основний, вертикальний, природний експеримент, у якому взяли участь 20 курсантів, які вивчають перську мову як фах. Експеримент проходив у 5 етапів: 1) діагностичний етап, 2) прогностичний етап, 3) організаційний етап, 4) практичний етап, 5) узагальнювальний етап. У процесі експерименту було підтверджено висунуту гіпотезу: ефективність формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки буде високою за умов: організації навчального процесу на засадах компетентнісного, лінгвосоціокультурного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного підходів, із інтегрованим застосуванням методів вправління, рольової гри та case study, розроблених комунікативних ситуацій, розробленої системи вправ і завдань, організованих у модель авторської методики; використання варіанту А авторської моделі, яка полягає у використанні попередньої кооперації курсантів у процесі навчання діалогічного мовлення. Достовірність висновків доведена за допомогою методу Т Вілкоксона, який використовується для порівняння показників, які вимірюються у двох різних умовах, але в межах однієї вибірки. Цей метод дозволив встановити не лише спрямованість змін, але й їхню вираженість.

Визначено низку методичних передумов ефективності авторської методики: 1) планування змісту компетентності в діалогічному мовленні, який охоплює екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти; 2) симуляція діалогічного мовлення реаліям спілкування з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки; 3) мотивування курсантів до використання широкого діапазону стратегій, тактик, вербальних засобів їх реалізації; 4) організація навчання на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегративного предметно-

мовного, лінгвосоціокультурного підходів; 5) використання методів навчання, релевантних цілям, змісту навчання та особливостям професійної діяльності; 6) якість навчальних матеріалів; використання моделей «зверху вниз» та «знизу вгору»; 7) використання розробленої системи вправ і завдань; 8) циклічність навчання; 9) фактор кооперації.

Ключові слова: методика навчання перської мови, перськомовна компетентність в діалогічному мовленні, перекладач у сфері забезпечення державної безпеки, перська мова, case study, рольова гра, критерії добору мовного та мовленнєвого матеріалу, навчання іноземної мови, навчальна дискусія, навчання говоріння, методи навчання, підходи до навчання, навчання усного мовлення.

SUMMARY

Tetiana Osiadla. Formation of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security. – Qualifying scientific work published as a manuscript.

Thesis for a PhD degree in Pedagogical sciences on specialty 011 – «Educational, pedagogical sciences» (01 – «Education, pedagogy»). – Taras Shevchenko National University of Kyiv; Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2024.

The thesis is devoted to the theoretical substantiation, development, and experimental verification of the methodology for the formation of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security.

The thesis outlines the content of Persian language competence in dialogic speech among interpreters in the sphere of safeguarding of state security. It is substantiated that the specified competence includes the following components: extralingual (knowledge from the sphere of state security of Ukraine and the Islamic Republic of Iran); linguo-sociocultural (knowledge of cultural elements reflected in language, as well as the ability to produce dialogues using verbal and non-verbal means relevant to native speakers); speech and language (ability to use professional

vocabulary, grammatical constructions in speech, to produce dialogues); strategic (the ability to apply speech strategies and tactics in order to achieve certain communicative goals. The content of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security is determined by the specifics of communication in the named sphere, several communicative situations, and the professional informational content of communication.

Interpreters in the sphere of safeguarding of state security must master the structural and linguistic features of dialogue-interrogation, dialogue-agreement, dialogue-discussion, as well as strategies, tactics, and linguistic means of their implementation in business speech – in the genres of business conversation, telephone conversation, discussion, business negotiations, business meetings.

Methodology of formation of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security is based on the principles of competence, situational-communicative, integrated subject-linguistic, linguistic-sociocultural approaches; is implemented on the principles of interdisciplinarity and integrativeness, focus on the formation of competences, development of educational autonomy, communicativeness, communicative orientation, interaction of the function and form of language units, interconnected learning of language and culture, combination of country studies material, contrastiveness, effectiveness of educational material. The main teaching methods are exercises, case studies, and role-playing, which are integrated into the educational process and allow to simulate communication situations as efficiently as possible. The thesis outlines and characterizes several communicative situations typical for specialists in the sphere of state security.

In the process of research, the criteria for the selection of educational material for the formation of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security were clarified: lexical units that denote the concepts and realities of the state security sphere, used in negotiation situations (criteria of professional significance (integration), thematic, functionality, word-formative value, pragmatic significance, taking into account native language),

sample dialogues (criteria of audio text presentation quality, structural, lexical-phraseological and cultural authenticity, genre and typological diversity, pragmatic diversity, correspondence to the studied topic, forcefulness and accessibility, creation of verbal and non-verbal components of dialogue); three groups of typical communicative situations of interpreters' dialogic speech in the sphere of safeguarding of state security are modelled: 1) dialogue-interrogation, business conversation, informative strategies; 2) dialogue-agreement, telephone conversation, cooperative strategies; 3) dialogue-discussion, discussion, influence strategies.

The thesis developed a system of exercises and tasks, which is implemented in two stages: the first stage – introductory (from top to bottom); The II stage is cognitive-communicative (from bottom to top). The stages include groups of exercises and tasks that cadets perform in a developed sequence – using the methods of exercises, case study and role-playing, which in the complex allow to form and develop speaking skills, model communicative situations, and develop speaking skills and strategies.

At the 1st introductory stage (the purpose of which is the formation of cadets' knowledge and skills in the use of clichés inherent in Persian-language business communication in the sphere of safeguarding of state security; formation of knowledge of non-verbal means of communication and skills of non-verbal behaviour, formation of strategies and tactics of dialogical speech) the following groups are expected to be carried out exercises in the sequence: 1.1) familiarization of cadets with strategies and tactics of Persian-language business communication; with the peculiarities of non-verbal communication of Iranians; 1.2) reading and analysis of linguistic means of dialogues; 1.3) video listening; 1.4) exercise in replication; 1.5) transfer of dialogues; 1.6) production of microdialogues of a certain functional type, using the necessary language means, non-verbal means, strategies and tactics for its achievement; 1.7) production of dialogues (communicative task) based on read and reviewed materials that make up the informative component of speech, using linguistic means characteristic of business Persian-language

communication, non-verbal means, using communicative strategies and tactics for their implementation.

At the 2nd cognitive-communicative stage (the purpose of which is to expand the cadets' knowledge about the processes, concepts and realities of the state security sphere; enriching the cadets' lexicon, consolidating knowledge of non-verbal means of communication, forming the skills of non-verbal behaviour; the skill of dialogic speech (dialogue-exchange of information, dialogue-agreement, dialogue-discussion)); the ability to use strategies and tactics of dialogic speech) involves the use of case study and role-playing methods, which are implemented in the following sequence of tasks: 2.1) non-communicative and linguistic-communicative exercises on the use of lexical and grammatical units in Persian-language dialogic speech (at the level of replicas, dialogic units); 2.2) preparation for the dialogue: study of case materials, acquisition of extralingual knowledge, expansion of vocabulary, distribution of roles and in the business game; 2.3) production of dialogues (dialogue-exchange of information, dialogue-agreement, dialogue-discussion) on the basis of processed materials in accordance with given speech situations; application of strategies and tactics in dialogic speech; production of dialogues is accompanied by translation.

The developed model of the methodology for the formation of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security covers 6 content modules, each of which has 3 cycles: each cycle contains exercises and tasks for teaching different types of dialogues – dialogue-interrogation, dialogue-agreement, dialogue-discussion. The time reserve for mastering the specified modules is 12 credits, the share of dialogic speech is 1/6 of the time allocated for studying the discipline. Two variants of the training model are proposed, which differ in the preliminary cooperation of the cadets in preparation for dialogic speech.

Option A is based on the presence of preliminary preparatory cooperation: cadets are united in advance in mini-groups (3-5 people each), then the entire mini-group works on cases, assigning roles among themselves (who will perform the role

of interpreter at which stage, and who will be participants negotiations), carry out a preliminary discussion, determine strategies and tactics that will be used during the dialogue.

Option B is based on the absence of prior cooperation: each cadet works on the case materials separately, then a discussion of a certain issue begins in the audience. Discussion participants are chosen randomly, and their roles are determined spontaneously; such a situation does not provide an opportunity to plan the course of the dialogue, strategy, and speech tactics.

To test the effectiveness of the author's methodology, a basic, vertical, natural experiment was used, in which 20 cadets who study Persian as a subject took part. The experiment took place in 5 stages: 1) diagnostic stage, 2) prognostic stage, 3) organizational stage, 4) practical stage, 5) generalization stage. During the experiment, the proposed hypothesis was confirmed: the effectiveness of the formation of Persian language competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security will be high under the following conditions: the organization of the educational process on the basis of competence, linguistic-sociocultural, situational-communicative, integrated subject-language approaches, with the integrated application of exercise methods, role-playing and case study, developed communicative situations, a developed system of exercises and tasks organized into a model of the author's methodology; use of option A of the author's model, which consists in the use of preliminary cooperation of cadets in the process of learning dialogic speech. The reliability of the findings was proven using the Wilcoxon T method, which is used to compare indicators that are measured in two different conditions, but within the same sample. This method made it possible to establish not only the direction of changes, but also their severity.

A number of methodological prerequisites for the effectiveness of the author's methodology have been identified: 1) planning the content of competence in dialogic speech, which includes extralingual, linguo-sociocultural, language-speech and strategic components; 2) simulation of dialogic speech to the realities of communication with Iranians in the sphere of ensuring state security; 3) motivating

cadets to use a wide range of strategies, tactics, verbal means of their implementation; 4) organization of training on the basis of competence-based, situational-communicative, integrative subject-language, linguistic-sociocultural approaches; 5) use of training methods relevant to the goals, content of training and features of professional activity; 6) quality of educational materials; using «top-down» and «bottom-up» models ; 7) use of the developed system of exercises and tasks; 8) cyclical learning; 9) cooperation factor.

Key words: Persian language learning method, Persian language competence in dialogic speech, interpreter in the sphere of safeguarding of state security, Persian language, case study, role play, criterias for selecting language and speech material, study of a foreign language, educational discussion, teaching speaking, teaching methods, approaches to learning, teaching oral speech.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ільчук (Осядла) Т. В., Шовковий В. М. Лінгвальні та екстралінгвальні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *ARS LINGUODIDACTICAE (МИСТЕЦТВО ЛИНГВОДИДАКТИКИ)*: наук. журнал. Київ: Лів-принт, 2021. № 8 (3). С. 13–25.

2. Осядла Т. В. Система вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Іноземні мови*. Київ, 2022. № 2. С. 15–25.

3. Осядла Т. В. Планування та підготовка експерименту; розроблення критеріїв та норм оцінювання перськомовної компетентності в

діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2022. № 50. С. 174–181.

4. Осядла Т. В. Ключові методи навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 64. С. 80–85.

5. Осядла Т. В. Методичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 66. С. 159–165.

6. Осядла Т. В. Модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2024. № 67. С. 151–154.

7. Tetiana Osiadla. Formation model of Persian speaking competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security. *PNAP: Scientific journal of Polonia university*. 2022. No 4. Czestochowa: Educator, 2022. P. 90–100.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Ільчук (Осядла) Т.В. Формування перськомовної компетентності у діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти: матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф.* (м. Харків, 02 груд. 2021 р.). Харків: Нац. академія Національної гвардії України, 2021. С. 94–98.

2. Ільчук (Осядла) Т.В. Компетентність у говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іношомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки: матеріали*

III Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 04 лист. 2021 р.). Київ: ВДА, 2021, С. 47–49.

3. Ільчук (Осядла) Т.В. Зміст перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України*: матеріали II Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Хмельницький, 25 лист. 2021 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2021. С. 768–769.

4. Ільчук (Осядла) Т. В. Принцип ситуативності у навчанні діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*: матеріали міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 04–05 лют. 2022 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2022. С. 71–75.

5. Осядла Т. В. Відбір навчального матеріалу для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки*: матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 03 лист. 2022 р.) / за заг. ред. О. С. Лагодинського. Київ: ВА, 2022. С. 84–92.

6. Осядла Т. В. Компоненти перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки*: матеріали V Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 08 лист. 2023 р.). Київ: ВДА, 2023. С. 84–88.

7. Осядла Т. В. Підходи до навчання іноземної мови у сфері забезпечення державної безпеки. *Сучасна філологія: теорія та практика*: Матеріали VI Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Київ, 19 квіт. 2024 р.). Київ : Нац. акад. СБУ, 2024. С. 269–271

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Осядла Т. В. Навчання синхронному перекладу фахівців сфери забезпечення державної безпеки з перської мови українською: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 100 с.

2. Осядла Т. В. ВВС-ФАРСІ: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 184 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	15
1.1 Зміст компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	15
1.2 Лінгвальні та екстралінгвальні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	27
1.3 Методичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	52
Висновки до Розділу 1	72
РОЗДІЛ 2. Методика формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	75
2.1 Відбір навчального матеріалу та моделювання мовленнєвих ситуацій для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	75
2.2 Система вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	92
2.3 Модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	116
Висновки до Розділу 2	129
РОЗДІЛ 3. Експериментальна перевірка ефективності методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	131
3.1 Планування та підготовка експерименту. Розроблення критеріїв та норм оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	131
3.2 Результати експерименту та їх інтерпретація	146

3.3 Методичні передумови методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки	171
Висновки до Розділу 3	177
ВИСНОВКИ	179
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	184
ДОДАТОК А	208

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні виклики глобальної та локальної безпеки нашої держави потребують пошуку та розвитку нових шляхів розширення співпраці України на міжнародній арені. До такого вектору міжнародної діяльності належить співпраця України з Ісламською Республікою Іран. Між Україною та Іраном підписано наразі 34 двосторонні угоди, які передбачають різні напрями співпраці, у тому числі й захисту державних інтересів, державних кордонів, населення від негативних зовнішніх та внутрішніх впливів. У зв'язку з цим зріс попит на вивчення перської мови в закладах вищої освіти України, зокрема Львівському національному університеті імені Івана Франка, Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, а також у Національній академії Служби безпеки України, де готують унікальних фахівців – перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. Підвищення інтересу до перської мови диктує потребу в розробці ефективних методик навчання цієї мови, які, на жаль, на сьогодні не потрапили в коло наукових пошуків методистів.

У підготовці майбутніх перекладачів набуто чималого досвіду, зокрема проаналізовано та описано низку компетентностей, яким повинні володіти ці фахівці. Серед великої кількості компетентностей особливої уваги заслуговує комунікативна, адже без досконалого знання двох мов, у межах яких здійснюється переклад, діяльність перекладача є неможливою. Питання формування комунікативної компетентності у майбутніх перекладачів відображено у працях І. Сімкової, О. Краєвської, З. Підручної, О. Губаревої, Ю. Ніколащенко, Р. Вікович, С. Кулезьової, Л. Баженової, О. Мартиненко, М. Писанко, Л. Раскопіної, І. Ф. Ісаєвої, Н. М. Сабанської, Т. Кавицької, Н. Воеводіної, Tri Nguyen, Andy, Dao, Trang, Shuangjin Xiao, Cerezo Herrero, Enrique, O. Martynenko, V. M. Ressurrecció, P. E. Piorno, I. G. Izquierdo. Однак варто зауважити, що наразі лишається велика кількість недосліджених

проблем у сфері формування мовленнєвих компетентностей майбутніх перекладачів. Більшість із цих проблем пов'язані з галузевим перекладом та мовами, в межах яких здійснюється переклад. Саме до таких проблем і належать проблеми навчання перської мови майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Формування компетентності в іншомовному діалогічному мовленні в останні роки зазнало глибокого вивчення в теорії та практиці навчання: В. Шовковий, Р. Степанюк (формування в учнів 11 класу компетентності в англійському усному діалогічному мовленні засобами YouTube), Л. Крисак (навчання майбутніх лікарів загальної практики англійськомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення), Ма Мінь (методика навчання усного китайського діалогічного мовлення майбутніх філологів), А. Медведчук (формування англійськомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності), Л. Ананьєва (навчання студентів мовних спеціальностей професійно спрямованого діалогічного мовлення з використанням ділової гри), Л. Гайдукова (формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови), О. Конотоп (навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми), Г. Кравчук (навчання студентів технічних спеціальностей професійно орієнтованого англійського на основі текстів науково-технічної реклами), С. Литвиненко (навчання іншомовного діалогічного спілкування з використанням фонограми та відеофонограми), Л. Максименко (навчання професійно спрямованого діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери), А. Медведчук (формування англійськомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності), О. Метьолкіна (формування іншомовної компетенції у діалогічному мовленні студентів-митників), Я. Окопна (навчання діалогічного мовлення майбутніх працівників сфери обслуговування в процесі вивчення німецької мови після англійської),

І. Сімкова (методика навчання англomовної професійно орієнтованої дискусії студентів інженерних спеціальностей), Л. Сліпченко (формування професійно орієнтованої компетентності в англomовному діалогічному мовленні майбутніх фахівців з міжнародної економіки), В. Черниш (навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу), З. Холмурадова (методичні рекомендації щодо навчання іншомовного діалогічного мовлення), Т. Шарова, С. Шаров, О. Бородихіна (формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів). У методиці навчання іншомовного діалогічного мовлення вченими визначено та схарактеризовано типи діалогів, їхню структуру, мовні особливості; окреслено цілі навчання та зміст компетентності в діалогічному мовленні у навчанні учнів середньої школи та студентів закладів вищої освіти (з урахуванням їхньої спеціальності); розроблено теоретичні засади добору екстралінгвального, лінгвального матеріалу, друкованих, аудіотекстів, відеоматеріалів, описано ситуації діалогічного мовлення; визначено підходи, принципи, методи, засоби навчання діалогічного мовлення; розроблено та апробовано системи вправ та завдань, а також моделі організації навчального процесу; до низки технологій навчання розроблено методичні рекомендації. Однак, попри усе це, методика навчання перськомовного діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки не була предметом спеціального дослідження.

Отже, актуальність дослідження зумовлена:

- потребою у підготовці висококваліфікованих перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки з високим рівнем перськомовної компетентності в діалогічному мовленні, які володіють екстралінгвальними знаннями в галузі забезпечення державної безпеки, уміннями вести діалог, застосовувати стратегії та тактики під час ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії з представниками іранської сторони; дотримуватися належної вербальної та невербальної поведінки в контексті міжкультурної комунікації;

перекладачів, які здатні та готові перекладати діалогічне мовлення, вступати в діалог у метапроцесі професійної діяльності;

- складністю формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні та відсутністю системної методики навчання перської мови в цілому та формування у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки перськомовної компетентності в діалогічному мовленні;

- суперечностями між змістом навчальних програм з перської мови для майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки та їхніми комунікативними потребами; між широким спектром комунікативних ситуацій у сфері забезпечення державної безпеки і недостатнім рівнем компетентності в перськомовному діалогічному мовленні здобувачів вищої освіти; між значними теоретичними напрацюваннями у сфері навчання діалогічного мовлення європейських мов та лінгвальними й екстралінгвальними особливостями діалогу в іранській лінгвокультурі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційна робота виконана у межах освітньої програми «Переклад у сфері забезпечення державної безпеки» першого бакалаврського рівня освіти, що використовується для забезпечення освітнього процесу Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національної академії Служби безпеки України. Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 4 від 23.11.2021 р.).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, практичне розроблення та експериментальна перевірка методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Досягнення мети дослідження зумовило визначення його **завдань**:

1. Окреслити зміст перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

2. Схарактеризувати лінгвальні, екстралінгвальні, а також методичні засади формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

3. Зробити відбір та організацію навчального матеріалу для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

4. Розробити систему вправ і завдань, а також модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

5. Експериментально перевірити ефективність методики формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки; схарактеризувати методичні передумови ефективності авторської методики.

Об'єктом дослідження є процес навчання перської мови майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Предметом дослідження є методика формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що ефективність формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки буде високою за умов: організації навчального процесу на засадах компетентнісного, лінгвосоціокультурного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного підходів, із інтегрованим застосуванням методів вправляння, рольової гри та case study, розроблених комунікативних ситуацій, розробленої системи вправ і завдань, організованих у модель авторської методики; використання варіанту А авторської моделі.

Методи дослідження. Вирішення перелічених вище завдань потребувало застосування методів дослідження: *теоретичні методи* – аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних праць з лінгводидактики, лінгвістики,

психології, психолінгвістики, на основі яких було окреслено зміст перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки; схарактеризовано лінгвальні, екстралінгвальні, методичні засади формування означеної компетентності; зроблено відбір та організацію навчального матеріалу, розроблено систему вправ та завдань для формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки; педагогічне моделювання – для створення моделі авторської методики; *емпіричні методи*: експериментальне навчання з метою перевірки ефективності розробленої методики; *статистичні методи* – метод Вілкоксона – для якісного й кількісного аналізу результатів експерименту.

Організація та етапи дослідження. Дослідження проводилося протягом п'яти років у три етапи.

На першому етапі (2019) рік було проаналізовано стан методики навчання перської мови; здійснено аналіз проблем, з якими стикаються курсанти-перекладачі у сфері забезпечення державної безпеки. Було встановлено, що навчання перекладачів-курсантів перськомовного діалогічного мовлення є однією з пріоритетних цілей в системі підготовки таких фахівців. На цьому ж етапі було визначено мету та завдання дослідження, окреслено об'єкт та предмет дослідження.

На другому етапі (2019-2021 рік) було розроблено авторську методику формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: визначено зміст означеної компетентності, схарактеризовано лінгвальні та екстралінгвальні, методичні засади формування зазначеної компетентності; здійснено добір навчального матеріалу та моделювання мовленнєвих ситуацій; розроблено систему вправ і завдань, а також модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

На третьому етапі (2021-2024 рік) здійснювалася експериментальна перевірка авторської технології навчання, вносилися корективи в розроблену методику. За результатами експерименту було підтверджено висунуту гіпотезу, визначено методичні передумови, які забезпечують ефективність методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Експериментальною базою дослідження став навчальний процес та його суб'єкти – курсанти III курсу спеціальності «Філологія», освітньої програми «Переклад у сфері забезпечення державної безпеки» Національної академії Служби безпеки України. Загальна кількість курсантів, які взяли участь в експерименті, становить 20 осіб.

Наукові положення, що виносяться на захист:

1. Зміст компетентності в перськомовному діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки складають такі компоненти: екстралінгвальний (знання зі сфери державної безпеки України та Ісламської Республіки Іран); лінгвосоціокультурний (культурно марковані вербальні та невербальні засоби спілкування); мовно-мовленнєвий (лексико-граматичний аспект, уміння діалогічного мовлення); стратегічний (стратегії та тактики діалогічного мовлення).

2. Майбутні перекладачі у сфері забезпечення державної безпеки повинні оволодіти структурними та мовними особливостями діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення, а також стратегіями (кооперативними, інформативними, стратегіями впливу), тактиками та мовними засобами їх імплементації в діловому мовленні – під час ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії.

3. Формування компетентності в перськомовному діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки має здійснюватися на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного, лінгвосоціокультурного *підходів*, на основі *принципів* міждисциплінарності та інтегративності, орієнтації на формування

компетентностей, розвитку навчальної автономності, комунікативності, комунікативної спрямованості, взаємодії функції і форми мовних одиниць, взаємопов'язаного навчання мови і культури, поєднання країнознавчого матеріалу, контрастивності, ефективності навчального матеріалу. Основними методами навчання є вправління, case study, рольова гра.

4. Формування у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення держбезпеки перськомовної компетентності в діалогічному мовленні відбувається на основі відібраного лексичного матеріалу, діалогів-зразків, а також змодельованих мовленнєвих ситуацій, в основі диференціації яких покладено тип та жанр діалогу, комунікативні цілі та стратегії.

5. Система вправ і завдань для формування означеної компетентності ґрунтується на двох підходах – «зверху вниз» та «знизу вгору» та реалізується у два етапи. I етап – інтродуктивний, метою якого є формування у курсантів знань та навичок вживання кліше, притаманних перськомовній діловій комунікації у сфері забезпечення державної безпеки; формування знань невербальних засобів комунікації та уміння невербальної поведінки, формування стратегій та тактик діалогічного мовлення. II етап – когнітивно-комунікативний, метою цього етапу є розширення знань курсантів про процеси, поняття та реалії сфери забезпечення державної безпеки; збагачення лексикону курсантів, закріплення знань невербальних засобів комунікації, формування умінь невербальної поведінки; умінь діалогічного мовлення (діалог-обмін інформацією, діалог-домовленість, діалог-обговорення); умінь вживання стратегій та тактик діалогічного мовлення. Етапи охоплюють групи вправ і завдань, які курсанти виконують у розробленій послідовності – з використанням методів вправління, case study та рольової гри.

6. Методичними передумовами ефективності розробленої методики є: планування змісту компетентності в діалогічному мовленні, який охоплює екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти; симуляція діалогічного мовлення реаліям спілкування з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки; мотивування

курсантів до використання широкого діапазону стратегій, тактик, вербальних засобів їх реалізації; організація навчання на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегративного предметно-мовного, лінгвосоціокультурного підходів; використання методів навчання, релевантних цілям, змісту навчання та особливостям професійної діяльності; якість навчальних матеріалів; використання моделей «зверху вниз» та «знизу вгору»; використання розробленої системи вправ і завдань; циклічність навчання; фактор кооперації.

Наукова новизна отриманих результатів: *вперше* розроблено цілісну методику формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: розроблено зміст означеної компетентності, визначено лінгвальні, екстралінгвальні та методичні засади, створено систему вправ та завдань, а також модель організації процесу навчання; визначено методичні передумови ефективності методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки; *уточнено* критерії добору навчального матеріалу для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки; подальшого розвитку набуло навчання іноземної мови як інтегрованого компонента фахової підготовки курсантів.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані під час укладання підручників, навчальних посібників з перської мови для мовної підготовки майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки; укладання навчальних матеріалів з методики навчання перської мови. Результати дослідження можуть бути використані в доопрацюванні змісту програм для навчання перської мови майбутніх перекладачів сфери забезпечення державної безпеки. Розроблена система вправ та завдань, а також модель організації процесу формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки покладено в основу навчальних посібників

«Осядла Т. В. Навчання синхронному перекладу фахівців сфери забезпечення державної безпеки з перської мови українською: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 100 с.» та «Осядла Т. В. ВВС-ФАРСІ: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 184 с..»

Розроблену методикау впроваджено у навчальний процес курсантів спеціальності «Філологія», освітньої програми «Переклад у сфері забезпечення державної безпеки» Національної академії Служби безпеки України.

Апробація матеріалів дисертації здійснювалася на *Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти» (Національна академія Національної гвардії України, 02 грудня 2021 р.); «Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки» (Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка, 04 листопада 2021 р.; 03 листопада 2022 р.; 08 листопада 2023 р.); «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України» (Національна академія Державної прикордонної служби України, 25 листопада 2021 р.); «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук» (Київська наукова організація педагогіки та психології, 04–05 лютого 2022 р.); «Сучасна філологія: теорія та практика» (Національна академія Служби безпеки України, 19 квітня 2024 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено в 7 статтях, із них 6 – у фахових збірниках, 1 – у зарубіжному виданні та в 2 навчальних посібниках апробаційного характеру. Результати дослідження додатково відображено в 7 тезах доповідей. Опубліковані автором праці з досліджуваної проблеми є одноосібними та одна у співавторстві.

Структура та обсяг дисертації зумовлені її цілями і завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділені на дев'ять підрозділів,

висновків, списку використаних джерел та додатку А. **Загальний обсяг дисертації** – 210 сторінок. Кількість таблиць – 12. Список використаних джерел розміщений на 24 сторінках і налічує 200 найменувань, додаток А – на 3 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕРСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1 Зміст компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

На початку зародження нашої держави, як зазначає відомий український перекладознавець, фахівець з методики навчання перекладу Л. Черноватий, підготовка перекладачів здійснювалася лише у двох університетах – Київському та Харківському, а набір студентів був відносно невеликим. Однак, за часи незалежності ситуація кардинально змінилася, і наразі в Україні з'явилася велика кількість осередків підготовки перекладачів [137, с. 7–8]. Поява перекладацьких спеціальностей в різнопрофільних закладах освіти посприяла підготовці фахівців (поряд із загальнопрофільною) з різних галузей перекладу: переклад в авіаційній, аграрній, економічній, юридичній галузях, у сфері психології та соціального захисту, комп'ютерних технологій, міжнародного співробітництва та прикордонно-представницької роботи, забезпечення державної безпеки.

Підготовка перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки орієнтована насамперед на організацію міжнародної співпраці України у сфері державної безпеки. Статтею 8 Закону України про основи національної безпеки України регламентовано такі напрями міжнародної співпраці у сфері забезпечення державної безпеки України: проведення активної міжнародної політики України з метою створення сприятливих зовнішньополітичних умов для прогресивного економічного і соціального розвитку України; запобігання втручанням у внутрішні справи України і відвернення посягань на її державний суверенітет і територіальну цілісність з боку інших держав; сприяння

усуненню конфліктів, насамперед у регіонах, що межують з Україною; участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій у сфері безпеки, а також у рамках міжнародних договорів України; участь у заходах щодо боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, протидія поширенню ядерної та іншої зброї масового ураження і засобів її постачання; участь України в міжнародному співробітництві у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією; боротьба з організованими злочинними угрупованнями, у тому числі міжнародними, які намагаються діяти через державний кордон України, в пунктах пропуску та виключній (морській) економічній зоні України; поглиблення транскордонного співробітництва з суміжними державами; поглиблення інтеграції у європейську і світову економічну систему та активізація участі в міжнародних економічних і фінансових організаціях; розширення участі України у міжнародному співробітництві з глобальних екологічних проблем [109].

Тож на перекладачів у сфері державної безпеки покладається участь у вирішенні таких питань: захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та права громадян від іноземних спецслужб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб; сприяння попередженню, виявленню, припиненню та розкриттю злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму і корупції, організованої злочинності у сфері управління й економіки, які несуть загрозу інтересам України [42, с. 26–27]. Усі ці напрями діяльності уможливлються завдяки лінгвістичному та перекладацькому супроводу заходів міжнародного співробітництва. Місія усного перекладача полягає у здійсненні перекладу переговорів, конференцій, семінарів, брифінгів, зустрічей, нарад, консультацій, тематичних виставок [21, с. 16]. Таким чином, перекладач у сфері забезпечення державної безпеки часто є ключовою фігурою процесу

співробітництва на міждержавному рівні, а якість його роботи може впливати на процеси та результати глобальних масштабів у сфері захисту державних інтересів.

Підготовка вузькопрофільних фахівців з перекладу є явищем закономірним і обґрунтованим, адже «у процесі перекладу відбувається не просто заміна однієї мови іншою. Під час перекладу зустрічаються різні культури, різні особистості, різні склади мислення, різні літератури, епохи, рівні технічного розвитку, різні традиції і звичаї» [120, с. 42]. Крім того, «професія перекладача вимагає глибоких знань...в різних галузях – техніці, юриспруденції, політиці, освіті, медицині тощо» [107, с. 116–117]. Серед низки компетентностей, які формують професіограму (білінгвальна, лінгвістична, комунікативна, текстотвірна, дискурсивна, соціолінгвістична, особистісна, психофізіологічна, морально-етична, соціальна, екстралінгвістична, предметна, міжкультурна, соціокультурна, перекладацька, трансференційна, операційна, інструментальна, пошукова, стратегічна, інформаційно-технологічна [120, с. 73–74]) особливе місце науковці відводять комунікативній компетентності, адже, як зазначає О. Краєвська, «майбутні перекладачі повинні вміти вільно висловлюватися щодо широкого переліку загальних розмовних і вузькоспеціалізованих тем, виражати свою думку, наводячи різні аргументи «за» і «проти», розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну теми; спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості і спонтанності, який не завдає труднощів жодній із сторін, демонструвати знання як лексики, так і граматики; розуміти різноманітні типи аудіо текстів» [58, с. 143].

На провідній ролі іншомовної комунікативної компетентності вказано і в низці документів, які регламентують підготовку перекладачів. Так, Державним стандартом вищої освіти I рівня (бакалавр) спеціальності 035 «Філологія» передбачено, що здобувачі вищої освіти повинні вміти вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для

організації ефективної міжкультурної комунікації; співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо; використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя [128]. Державний стандарт подає інтегровано компетентності філолога та перекладача, і не виділяє компетентності, якими має оволодіти саме перекладач. Однак можемо інтерпретувати, що і перекладач, і філолог повинні вільно володіти іноземною мовою.

Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників передбачено, що перекладач повинен «знати мови, що використовує під час перекладу; чинну систему координації перекладів; спеціалізацію діяльності підприємства, установи (організації); термінологію з тематики досліджень і розробок мовами, що використовуються для перекладу; ... основи наукового та літературного редагування; граматику та стилістику мови» [29]. Довідник кваліфікаційних характеристик визначає, що серед видів діяльності перекладача знання мов посідає першорядне місце, проте цим документом не окреслено мовленнєвих умінь, рівня володіння іноземною мовою перекладача.

Переважає більшість європейських та американських стандартів з перекладу регламентують відносини у спільноті перекладачів, вимоги до кваліфікації перекладача, етичні принципи роботи перекладача, клієнтські відносини тощо. Комунікативного аспекту перекладацької діяльності торкається Британський національний стандарт усних перекладачів, який передбачає володіння перекладачем мовою перекладу та мовою оригіналу на рівнях C1-C2 за ЗЄР [32], знаннями особливостей цільової культури, мовної комунікації, знаннями стилістичних реєстрів та вміннями їх передавати мовою перекладу; знаннями галузі, у сфері якої здійснюється переклад [176]. Австралійським стандартом окреслені необхідні для перекладацької діяльності знання, навички та вміння, серед яких виділяються такі: 1) навички

і вміння комунікації, 2) навички і вміння міжособистісного спілкування, 3) перекладацькі навички і вміння, 4) мовленнєві навички і вміння, 5) мовні навички і вміння [188].

Отже, професійний перекладач повинен володіти «знаннями підсистем іноземної мови на рівні не нижчому С.2.2. за шкалою Ради Європи; знати та ефективно застосовувати лексику, підібрану для реалізації релевантних мовних функцій, конкретних тем і комунікативних ситуацій; знати і враховувати соціокультурні особливості; розуміти жанрові особливості ... текстів рідною та іноземною мовами; активно застосовувати основні способи перекладу та подолання труднощів при перекладі [58, с. 145]. Поділяючи висновки О. Краєвської, вважаємо, що комунікативна компетентність майбутніх перекладачів (з галузевих перекладів) є ключовою у їхній професійній підготовці, вона має розглядатися через соціокультурну та предметну призму. Перекладач повинен вільно володіти фонетикою, граматику іноземної мови, мати достатньо великий словниковий запас, мати добре розвинені мовленнєві уміння, володіти культурним контекстом функціонування мови, а також володіти екстралінгвальними знаннями у певній галузі перекладу.

Таким чином, у сучасній парадигмі освіти перекладачів сформувалася трансдисциплінарність, яка передбачає інтегроване навчання мов, перекладу та фахових дисциплін. Трансдисциплінарність покликана формувати перекладача, який добре орієнтується у певній професійній сфері, вільно володіє іноземною мовою та українською мовами, має професійні якості перекладача. Саме такі перекладачі здатні максимально ефективно задовольняти конкретні сектори ринку. Ключовою компетентністю в підготовці перекладачів вважаємо іншомовну комунікативну, яка передбачає володіння іноземною мовою на високому рівні. Саме рівень володіння іноземною мовою і визначає фаховий рівень перекладача.

Комунікативна компетентність охоплює низку інших компетентностей, зокрема, мовних (фонетичної, лексичної, граматичної) мовленнєвих

(аудіювання, говоріння (яка реалізується в монологічному та діалогічному мовленні), читання, письмо), дискурсивної, лінгвосоціокультурної, навчально-стратегічної, комунікативно-стратегічної, соціокультурної, іллокутивної предметної тощо [12; 32; 35; 130; 155; 171; 182]. Усі означені компетентності є невід'ємними компонентами процесу комунікації. Комунікативну компетентність перекладача у сфері забезпечення державної безпеки М. Гаркуша розглядає у єдності змістово-лінгвістичного (мовні, мовленнєві, дискурсивна, лінгвосоціокультурна, міжкультурна компетентності), особистісно-діяльнісного (мотивація до професійної діяльності, професійна спрямованість, рефлексія, професійно важливі комунікативні якості) та операційного (перекладацька перцепція, здатність організовувати професійно комунікативну діяльність, прогностичність щодо особливостей комунікативної взаємодії з певною групою осіб) компонентів [21, с. 42]. Означені компетентності складають цілісну комунікативну здатність і готовність перекладача до комунікативно-перекладацької діяльності. Мовленнєва компетентність у діалогічному мовленні *є основою здійснення професійної діяльності перекладача в секторі усного перекладу:*

- усного синхронного перекладу діалогу з почутого або написаного джерела;
- усного послідовного (пофразового) одностороннього перекладу діалогу з почутого або написаного джерела;
- усного двостороннього синхронного або послідовного перекладу (усного діалогу).

Хоча переклад розглядають як особливий вид діяльності, проте він можливий за умови, коли перекладач вільно володіє обома мовами.

Крім безпосереднього перекладу, компетентність перекладача в діалогічному мовленні забезпечує *метапроцес*, який реалізується в частині трудових відносин та в плануванні процесу перекладу:

- обговорення умов контракту з роботодавцем, відносин з клієнтами-замовниками перекладу (функціональних обов'язків перекладача, умов праці тощо);

- вирішення повсякденних робочих питань з роботодавцем чи замовником (іноземною мовою, якщо замовники чи роботодавці – іноземці);

- підготовка до перекладу: запит у клієнта інформації про матеріали, які перекладатимуться, обговорення з клієнтом цих матеріалів (наприклад, сумнівних елементів, комунікативного наміру, загальної модальності; культурних суперечностей тощо); обговорення умов організації перекладацького процесу (тривалість фрагментів промов для попередження об'єктивних труднощів для здійснення перекладу і комунікативних бар'єрів, що перешкоджають виникненню взаєморозуміння).

Відштовхуючись від розуміння компетентності (у мовних аспектах та видах мовленнєвої діяльності, а також у комунікації в цілому) «як системи лінгвальних та екстралінгвальних знань, мовленнєвих навичок та вмінь, комунікативних стратегій, наявність навчальної та комунікативної автономії, рефлексії, які зумовлюють здатність та готовність користуватися мовою в різних ситуаціях побутової та професійної сфери» [77, с. 5], враховуючи сферу професійної діяльності перекладача (в частині здійснення усного перекладу та усної комунікації), а також компонентний склад комунікативної компетентності перекладача у сфері забезпечення державної безпеки, виділений М. Гаркушею, визначаємо *компетентність в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки як систему предметних знань в галузі державної безпеки (зокрема, поняттєвого апарату та засобів його вербалізації), мовленнєвих навичок та вмінь, стратегій діалогічного мовлення, автономного їх використання в ситуаціях професійної діяльності перекладача в контексті міжкультурного спілкування.*

Фаховий контент мовлення найбільшою мірою виявляється на рівні B2, відповідно до ЗЄР компетентності в діалогічному мовленні на рівні B2

передбачає, що особа може брати участь у діалозі з достатнім ступенем невимушеності й спонтанності, так, щоб відбулася природна інтеракція з носіями мови. Також особа може брати активну участь у дискусії у знайомих контекстах, викладаючи й захищаючи свій погляд, наводити аргументи «за» і «проти», будуючи низку послідовних аргументів та доказів, розвиваючи аргументи, вказуючи на переваги та недоліки різних суджень. Рівень B2 передбачає, що мовець може використовувати складні мовні звороти; може інформувати та переконувати співрозмовника, розмірковувати про причини та наслідки, гіпотетичні ситуації, оцінювати альтернативні пропозиції говорити у досить швидкому темпі, без помітно довгих пауз. Крім того, мовець може починати бесіду, висловлюватись належним чином та закінчувати бесіду, коли потрібно, може підтримувати дискусію на знайомі теми, забезпечуючи розуміння, залучаючи інших до неї тощо; особа може виправляти помилки, якщо вони призвели до непорозуміння; помічати власні помилки і свідомо стежити за своєю мовою, щоб їх не допустити; враховувати ефект сказаного для реципієнта [32].

Відповідно, у компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки виділяємо такі компоненти:

- екстралінгвальний (знання зі сфери державної безпеки України та Ісламської Республіки Іран);
- лінгвосоціокультурний (знання культурних елементів, відображених у мові, а також здатність продукувати діалоги, застосовуючи вербальні та невербальні засоби, релевантні носіям мови);
- мовно-мовленнєвий (здатність користуватися лексичним словником, граматичними конструкціями в говорінні, продукувати діалоги);
- стратегічний (здатність застосовувати стратегії та тактики мовлення з метою досягнення певних комунікативних цілей).

Схарактеризуємо означені компоненти.

Екстралінгвальний компонент компетентності в говорінні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки (За Законом України Про національну безпеку України) [108] складають знання про:

- державні органи та органи місцевого самоврядування, які здійснюють функції із забезпечення національної безпеки (України та Ісламської Республіки Іран), функції та повноваження державних органів (України та Ісламської Республіки Іран);

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку, надання поліцейських послуг (в Україні та Ісламській Республіці Іран);

- систему захисту державного кордону України / Ісламської Республіки Іран, охорони суверенних прав в економічній зоні обох країн;

- систему захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

- протидію нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;

- специфіку захисту інформації, охорони державної таємниці;

- протидію розвідувально-підривній діяльності проти України / Ісламської Республіки Іран;

- систему антитерористичної діяльності, боротьби з тероризмом;

- систему захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, економічної та інформаційної безпеки держави, об'єктів інфраструктури.

Лінгвосоціокультурний компонент знання, навички та вміння, які уможливають комунікативну взаємодію з представником іншомовної

лінгвокультури. Проаналізувавши низку праць вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми формування лінгвосоціокультурної компетентності [5; 22; 88; 105; 117; 132; 133; 151; 157; 162; 175; 184; 186; 197] виділяємо такі знання, навички та вміння лінгвосоціокультурного компонента компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів:

- країнознавчі знання національних реалій, традицій, звичаїв, цінностей, ідеалів, норм поведінки, історичних подій; системи світосприйняття та поглядів тощо, що домінують у суспільстві країни, мова якої вивчається; здатність враховувати ці знання під час говоріння та перекладу;

- володіння лінгвістичними маркерами соціальних стосунків у країні, мова якої вивчається; відмінностями у реєстрах мовлення, соціальних установках і ціннісних орієнтирах; знання способів представлення культурно маркованих знань носіїв мови у мові та мовленні;

- навички вживання мовних одиниць з національно-культурною семантикою в діалогах та перекладах текстів, здатність замінювати мовні одиниці під час перекладу з метою запобігання міжкультурним непорозумінням;

- навички використання мовних засобів відповідно до ситуації спілкування, зокрема урахування статусу партнера по спілкуванню, адже наказом Голови СБ України № 033 від 15 серпня 2014 року визначено, що стосунки між особами, які належать до негласного апарату, мають будуватися з урахуванням їхнього віку, службового й соціального статусу рис характеру, психофізіологічних та інших особливостей;

- знання невербальних засобів комунікації, властивих іранській культурі, навички використання цих засобів під час діалогу та усного перекладу;

- знання мовленнєвої поведінки носіїв мови (звичаї, етика, соціальні стереотипи, історія, культура країни), уміння здійснювати мовленнєву поведінку відповідно до них;

- здатність продукувати мовлення, яке адекватно сприйматиметься носіями мови, а також продукувати текст перекладу, якість якого адекватно сприймається носіями мови.

Мовно-мовленнєвий компонент. Проаналізувавши праці науковців, які досліджували зміст компетентності в говорінні [8; 14; 30; 31; 61; 63; 75; 85; 122; 135; 136; 173; 198], а також Опис освітньо-професійної програми підготовки перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки рівня бакалавра, визначаємо такі компоненти компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки:

- володіння фонетичними, лексичними, граматичними навичками діалогічного мовлення;

- уміння продукувати діалоги; уміння вступати в комунікативні відносини; конструювати висловлювання щодо фактів/подій; орієнтуватися в соціальній ситуації, керувати нею; ініціювати й здійснювати мовленнєву інтеракцію іноземною мовою в межах суспільно-політичної, професійної та соціокультурної сфер спілкування;

- уміння застосовувати компенсаторні заміни у разі браку мовних засобів;

- уміння здійснювати переклад з української мови іноземною з повною відповідністю стилістичним нормам і узусу мови перекладу, застосовувати адекватні перекладацькі трансформації та добирати еквіваленти, застосовувати перекладацькі стратегії.

- уміння продукувати діалоги різних функціональних типів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення;

- уміння брати участь (а також перекладати) в дискусіях, бесідах, обговореннях, дебатах, уміння аргументувати, відстоювати свою позицію, відповідати на запитання та коментарі.

Стратегічний компонент охоплює уміння застосовувати комунікативні стратегії з урахуванням культурного контексту функціонування перської мови (вербальної та невербальної поведінки носіїв мови з метою

правильного використання стратегій, тактик, вживання мовних засобів під час говоріння, які забезпечуватимуть адекватність розуміння інтенції повідомлення носіями мови (іранцями)); у процесі аналізу професійної діяльності майбутнього перекладача у сфері забезпечення державної безпеки, а також низки праць, присвячених дослідженню комунікативних стратегій [27; 54; 64; 66; 81; 100; 144; 160; 166; 189] було визначено стратегії, релевантні усному мовленню майбутніх перекладачів:

- *кооперативні стратегії* – стратегії, орієнтовані на кооперацію, співпрацю з партнерами (Ірану) у галузі забезпечення державної безпеки:

- *стратегія налагодження та підтримка відносин* орієнтована на те, щоб визначити спільні інтереси з партнером, виробити спільний план дій, прийняти спільні рішення, врахувати інтереси обох сторін;

- *стратегія уникнення конфлікту* орієнтована на те, щоб запобігти конфлікту, зняти напругу під час спілкування, що в перспективі сприятиме продовженню співпраці;

- *інформативні стратегії* – стратегії, орієнтовані на надання, ненадання, одержання інформації у галузі забезпечення державної безпеки:

- *стратегія надання інформації* (інформування) покликана поінформувати адресата якомога повніше, надати точну, достовірну інформацію в доступній формі;

- *стратегія ненадання інформації* (ухиляння від надання інформації) орієнтована на те, щоб уникнути надання небажаної інформації, розмови (але при цьому зберегти приязні робочі стосунки з партнерами);

- *стратегія випитування інформації* покликана з'ясувати позиції, погляди, вчинки, дії іншої людини, одержати від неї певну інформацію, при цьому не розкриваючи своєї позиції і не надаючи ніякої інформації;

- *стратегії впливу* – стратегії, орієнтовані впливати на дії, думки, емоції співрозмовника:

- *аргументативна стратегія* – спрямована на переконання адресата за допомогою аргументів, що призводить до зміни або утвердження його думки;

- *стратегія впливу на дії і вчинки (регулятивно-спонукальна)* орієнтована на керування поведінкою, вчинками, діями співрозмовника, вона покликана змусити адресата чинити певні дії;

- *стратегія дискредитації* покликана понизити статус певної людини, країни, групи людей.

Отже, комунікативна компетентність майбутнього перекладача у сфері забезпечення державної безпеки є ключовою в його професійній діяльності. Компетентність у діалогічному мовленні є передумовою здійснення усного перекладу, а також забезпечує метапроцес, який реалізується в частині трудових відносин перекладача та в плануванні процесу перекладу. Обґрунтовано, що компетентність у діалогічному мовленні майбутнього перекладача у сфері забезпечення державної безпеки охоплює такі основні компоненти: екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний.

1.2 Лінгвальні та екстралінгвальні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Важливою передумовою формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки є визначення лінгвальних та екстралінгвальних особливостей діалогічного мовлення.

Діалогічне мовлення розуміємо як двосторонню мисленнєво-мовленнєву діяльність комунікантів, зафіксовану діалогічним текстом та вміщену до широкого ситуативно-комунікативного, соціокультурного та когнітивно-психологічного контексту [6, с. 127]. Діалог має низку особливостей: 1) незважаючи на двобічний характер діалогічної взаємодії, у ньому може варіюватися кількість учасників, це не обов'язково два мовці;

2) неможливо визначити універсальні правила передавання й переймання ініціативи в діалозі, в кожній розмові вони можуть варіюватися; 3) право говорити в даний момент належить тільки одному учаснику; 4) переходи від однієї репліки до іншої відбуваються без пробілів і акустичних накладень; 5) тривалість діалогу заздалегідь не обумовлюється й не може визначатися наперед; 6) можливо передбачити форму репліки, але не її зміст (спонтанність репліки); 7) діалог легко поновлюється з будь-якого етапу без повторення змісту попереднього етапу [67, с. 32]. Основними компонентами діалогу є діалогічна єдність, яку складає репліка-стимул та репліка-реакція. Л. Якубинський виділяє такі типи діалогічних єдностей: питання – відповідь; спонукання (пропозиція, наказ, прохання, побажання, вибачення); згода – незгода; повідомлення (інформування, твердження) – пояснення, оцінка, заперечення [147]. Означені компоненти проявляються в діалогічних єдностях різної прагматики та репрезентовані в таких типах діалогічної взаємодії [67, с. 40]: 1) інформативна (надання / одержання інформації); 2) стимулятивна (стимуляція, поштовх до певних дій); 3) кооперативна (орієнтована на кооперацію в певній діяльності); 4) дискусивна (відстоювання різних точок зору). Означені типи діалогічної взаємодії наявні у мовленні фахівців із забезпечення державної безпеки й реалізуються в різних типах діалогів.

Діалогу характерні такі риси, як зверненість, умотивованість, ситуативність, спонтанність, двосторонній характер та вживання позамовних (невербальних) засобів (жестів, міміки, виразу обличчя співрозмовників) [61; 69; 3; 49; 53; 57; 79]. У дискурсі фахівця з забезпечення державної безпеки означені характеристики мають такі особливості:

- *зверненість*: діалог між співрозмовниками відбувається здебільшого у безпосередньому контакті, коли вони бачать один одного (за винятком телефонної розмови), коли обидва співрозмовники можуть встановити ступінь поінформованості в питанні, що обговорюється, можуть більшою мірою відчувати настрій та емоції один одного, реагувати на вербальну та невербальну поведінку, змінювати при цьому тональність і навіть зміст

розмови; співпраця у сфері забезпечення державної безпеки здійснюється здебільшого в контексті офіційних відносин, які регламентуються дипломатичним протоколом, дотримання норм якого є запорукою успіху;

- *умотивованість*: діалогічне мовлення фахівця з державної безпеки вмотивоване потребами отримати певну інформацію, запитати або уточнити необхідну інформацію, переконати співрозмовника, мотивувати його до здійснення відповідних дій, які стосуються співпраці з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки;

- *ситуативність* діалогу передбачає урахування статусних відносин між співрозмовниками, дотримання тональності (а саме – офіційної), місця спілкування, мети спілкування (надати / одержати інформацію, налагодити співпрацю з партнерами, впливати на дії, думки, емоції партнерів), що зумовлює використання низки комунікативних стратегій та тактик мовлення, які реалізуються вербальними та невербальними засобами комунікації; ми дотримуємося думки, що діалог між представниками різних культур повинен протікати у формі «нейтрального контексту», тобто не повинні використовуватися неприйнятні для обох культур мовні засоби та елементи невербальної поведінки як іранців, так і українців;

- *спонтанність*: діалогічне мовлення неможна спланувати наперед, а обмін репліками зазвичай відбувається без обдумування; кожна наступна репліка може змінити тональність розмови, тему, стратегію, тактику тощо; тому для фахівців у галузі забезпечення державної безпеки потрібно уміти застосовувати такі стратегії спілкування, які не виходитимуть за межі обстоювання державних інтересів – особа, яка представляє ці інтереси не повинна повідомляти заборонену інформацію, говорити фрази та здійснювати дії, які можуть призвести до погіршення стосунків міжнародної співпраці або навіть до розірвання дипломатичних відносин;

- *двосторонній характер*: співрозмовники по черзі виступають як у ролі мовця, так і слухача; кожен зі співрозмовників повинен уміти слухати партнера, давати можливість завершити думку, а з іншого боку, уміти вчасно

і доречно вставити свою репліку; розмова відбувається лише за умови взаємного розуміння обох співрозмовників; саме таке взаєморозуміння сприяє адекватному обміну інформації, налагодженню дипломатичних відносин, кооперації, виробленню спільних дій у галузі безпеки економічного і соціального розвитку країн-партнерів, сприяння усуненню конфліктів, у боротьбі з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та тероризмом; захисту інтересів держави та прав громадян;

- *вживання позамовних засобів*: діалогічне мовлення супроводжується вживанням позамовних засобів (міміки, жестів, рухів тіла тощо); в умовах дипломатичної співпраці з Республікою Іран необхідно дотримуватися як протокольного регламенту, так і загальнокультурних поведінкових елементів невербальної поведінки; дипломатичний протокол регламентує одяг, поведінку, зовнішній вигляд, поведінку та манери співрозмовників (наприклад, не реготати голосно, не насвистувати, охайність тощо); дотримання загальнокультурних поведінкових елементів є виявом поваги до культури та до особистості зокрема в іранській комунікативній культурі (адже функціями таарофа є обов'язкове виявлення пошани та поваги залежно від віку, статі й соціального становища, а також демонстрація витончених манер) [140, с. 137–142];

- *реактивність*, яка передбачає взаємореагування співрозмовника на репліки один одного; відповідно, репліки, мають бути чіткими, відповідати лінгвальним та екстралінгвальним характеристикам описаних жанрів діалогічного мовлення фахівця у сфері забезпечення державної безпеки (телефонна розмова, дискусія, ділова бесіда, переговори).

Діалогічне мовлення передбачає володіння як говорінням, так і аудіюванням, тобто, одночасно учасник діалогу повинен вірно оцінювати текст партнера і реагувати на почуте своїми репліками, коригуючи їх і виділяючи відповідне важливе слово, факт, при цьому дотримуватись заданого тону розмови [53]. У професійній сфері спілкування фахівця-перекладача із забезпечення державної безпеки (забезпечення державних інтересів,

підтримання інформаційної, економічної, військової безпеки, боротьба з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією, протидія поширенню зброї масового ураження, контррозвідка, контррозвідувальний захист інтересів держави у сфері інформативної, економічної безпеки держави; інформаційно-аналітична діяльність) використовуються переважно такі функціональні типи діалогів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення.

Діалог-розпитування складається переважно із запитань і повідомлень, які реалізуються в логічній послідовності та об'єднані розв'язанням конкретної проблеми. Характерними типами ініціативних реплік є запитання й репліка-повідомлення, реактивних реплік – позитивна відповідь на запитання, додаткових реактивних реплік – репліка-підтримка співрозмовника або висловлення вдячності. У діалозі-розпитуванні провідна функція запитувати інформацію може належати як одному партнеру, так і обом [89, с. 153]. Діалог-розпитування характеризується такими видами діалогічних єдностей: запитання – відповідь, повідомлення – запитання, повідомлення – відповідь + повідомлення, повідомлення – повідомлення, повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення. Він може бути одностороннім або двостороннім [45, с. 57]. Діалог-розпитування фахівця у сфері забезпечення державної безпеки імplementований на реалізацію інформативних стратегій – випитування інформації, надання інформації, ненадання інформації.

Стратегія випитування інформації покликана з'ясувати позиції, погляди, вчинки, дії іншої людини, одержати від неї певну інформацію, при цьому не розкриваючи своєї позиції і не надаючи ніякої інформації. Означена стратегія реалізується за допомогою таких тактик:

- тактика *прямого випитування* – постановки чітких запитань з метою отримання конкретних відповідей; мовні засоби: - *типи питальних речень, питальні слова*: ؟... آیا (чи...?), ؟... چه موقع (у який момент...?), ؟... کی (коли...?) چه

Стратегія надання інформації покликана поінформувати адресата якомога повніше, надати точну, достовірну інформацію в доступній формі. Стратегія надання інформації реалізується в таких тактиках:

- тактика *повної і чіткої відповіді на поставлені питання*, яка реалізується шляхом використання повних різнотипних речень, наприклад, انتقال داده ها در ساعت ۵ بعد از ظهر انجام شد. (передача даних відбулась о п'ятій годині вечора), (на зустрічі було три озброєні особи), سه نفر مسلح در این جلسه حضور داشتند, (17 лютого 2020 року Вам передали папку з документами на перевезення машинного масла);

- тактика *уточнення*: вербальні засоби уточнення: آیا شما همه چیز را از آن که آیا سوال دیگری از من دارید؟ (чи усе Вам зрозуміло з того, що я сказав?), (чи є у Вас до мене питання?), با کمال میل به سوالات شما پاسخ خواهم داد, (я з задоволенням відповім на Ваші питання), حتما بررسی می کنم و جداگانه به شما اطلاع می دهم (я обов'язково перевірю це і повідомлю Вам окремо).

Стратегія ненадання інформації орієнтована на те, щоб уникнути надання небажаної інформації, розмови (але при цьому зберегти приязні робочі стосунки з партнерами). Вона реалізується у таких тактиках:

- тактика *відмови надання інформації*: вербальні засоби ненадання інформації: متأسفانه من نمی توانم در مورد آن صحبت کنم (на жаль, про це я не можу говорити), (це питання стосується державної таємниці моєї країни), (я про це нічого не знаю), من هیچی نمی دانم, (мені нічого не відомо), (це не підлягає розголошенню), من این اطلاعات را به طور موثق ندارم, بنابراین نمی توانم در مورد (я не володію цією інформацією достовірно, тому не можу з Вами обговорювати), این اطلاعات مشمول افشاء نمی باشد, (відповідно до закону (положення)... ця інформація не підлягає оприлюдненню); این اطلاعات به عنوان "محرمانه" طبقه بندی شده است (ця інформація під грифом «таємно»);

- тактика уникнення розмови/теми обговорення: вербальні засоби уникнення розмови: *صحبت مان را به پایان برسانیم* (припинімо нашу розмову), *پیشنهاد می کنم مکالمه مان را به روز دیگر / زمان مناسب تری موکول کنیم* (пропоную перенести нашу розмову на інший день / більш зручний час), *من معذرت میخوام، اما اکنون نمی توانم با شما ارتباط برقرار کنم* (перепрошую, але зараз не можу з Вами поспілкуватися), *عذرخواهی می کنم، اما باید صحبت هایمان را تمام کنیم، زیرا یک بازدیدکننده منتظر من است / جلسه دارم* (перепрошую, але ми маємо завершити нашу розмову, оскільки на мене чекає відвідувач / у мене розпочинається нарада); *من نمی توانم در مورد آن صحبت کنم، بنابراین* (я про це не можу говорити, тому перейдімо до іншого питання), *قانون ما صحبت در مورد آن را ممنوع کرده است، بنابراین اجازه دهید از این بخش از گفتگو بگذریم* (наше законодавство забороняє про це говорити, тому пропустимо цю частину розмови).

Діалог-домовленість – такий тип діалогу, який передбачає обговорення та вироблення спільної позиції, спільних дій, прийняття пропозицій. Діалог-домовленість реалізується за допомогою *кооперативних* стратегій. Основою кооперативних відносин є підвищення статусу адресата шляхом використання кооперативних тактик, що, у свою чергу, дозволяє досягти достатнього рівня прихильності та симпатії слухача для розгортання подальшої співпраці. У процесі комунікативних відносин комуніканти докладають спільних зусиль для досягнення цілей, які повністю чи частково співпадають, що робить кооперативну співпрацю ефективною та взаємовигідною [4, с. 25–26]. Діалогу-домовленості притаманні такі види діалогічних єдностей: запитання – відповідь + повідомлення, повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення, повідомлення – повідомлення у відповідь + запитання, спонукування – згода/відмова, запитання – відповідь, відповідь – запитання [45, с. 58].

Стратегія налагодження та підтримки відносин орієнтована на те, щоб визначити спільні інтереси з партнером, виробити спільний план дій, прийняти спільні рішення, врахувати інтереси обох сторін. У дипломатичній співпраці означена стратегія передбачає підписання договорів, угод,

меморандумів тощо. Стратегія налагодження та підтримки відносин реалізується у таких тактиках:

- тактика *схвалення* є важливим інструментом кооперативної взаємодії та слугує одним із ефективних засобів завоювання прихильності слухача. Схвалення характеризується як визнання чийхось дій, вчинків, рішень добрими, правильними; позитивне, доброзичливе ставлення до партнерів; позитивна оцінка, похвала [4, с. 109]; тактика схвалення дуже важлива в налагодження відносин між партнерами, вона реалізується у таких мовних засобах: ...ما از اقدامات (فعالیت شما) در این زمینه بسیار قدردانی می کنیم... (ми високо цінуємо Ваші дії (Вашу діяльність) у сфері...), طرف ما تصمیم شما را متعادل و صحیح می داند (наша сторона вважає Ваше рішення виваженим і правильним), تجربه شما در این (ваш досвід у питанні... вартий уваги/заслуговує високої оцінки), ما تجربه مثبتی از همکاری با شما در این راستا داریم و (маємо позитивний досвід роботи з Вашою стороною у цьому напрямі і готові продовжити співпрацю), ما تحت تاثیر رویکرد شما هستیم و (нам імпонує Ваш підхід і ми раді розпочати спільні дії в...), چه خوب است که دیدگاه های ما در مورد این موضوع مطابقت دارد (приємно, що наші погляди на цю проблему збігаються);

- тактика *обіцянки* – це публічне чи індивідуально висловлене декларування виконання чи невиконання певних дій, надання чи ненадання предметів/благ, що фіксується адресатом(ами) як моральне зобов'язання мовця до їх виконання [4, с. 115]; тактика обіцянки є однією з вагомих у процесі переговорів та підписання угод між партнерами і реалізовується в тому, що сторона бере на себе добровільні зобов'язання; ця тактика реалізується такими мовними засобами: ...ما قول می دهیم که... (ми обіцяємо, що...), دولت ما آمادگی دارد تعهد بگیرد (наш уряд гарантує), طرف ما تضمین می کند (готовий взяти на себе зобов'язання);

- тактика *акцентуації на інтересах сторін*: ця тактика передбачає висловлення інтересів як власних, так і акцентування на інтересах партнера, адже у процесі встановлення та підтримки співпраці експлікація інтересів двох

держав є визначальним фактором; для реалізації цієї тактики використовуємо такі мовні засоби: ... در جهت منافع کشورمان... (в інтересах нашої країни...), برای شما اقدامات و تلاش های مشترک ما منجر به آن (для Вас виграшним буде...), مفید خواهد بود... هر دو طرف (наші спільні дії та зусилля призведуть до того, що...), ما سعی می کنیم اجتناب کنیم... (обидві наші сторони прагнуть...), ما به دنبال این هستیم... (ми намагаємося уникнути...), ما می خواهیم به شما پیشنهاد دهیم ... (ми приймаємо (не запропонувати Вам...), (ми приймаємо (не приймаємо) Вашу пропозицію...), ارتقاء خواهد یافت ... (наша спільна співпраця сприятиме...), (разом ми зможемо...);

- тактика *солідаризації* полягає у підтримці співрозмовників, в скеруванні мовлення на потреби адресата, у демонстрації згоди і кореляції дій і висловлювань співрозмовників; ця тактика передбачає висловлення підтримки та солідарності з позицією партнера [140, с. 8]: ما با موضع شما موافق (наша сторона підтримує Вашу позицію / пропозицію); (ми згодні з Вашою позицією); هستیم (ми не маємо жодних претензій до Вас); (ми не маємо жодних претензій до Вас); ما مخالف نمی کنیم (ми дотримуємося Вашої думки), من دیدگاه (цього не можна заперечувати), شما را به اشتراک می گذارم (я поділяю Вашу точку зору), (нехай буде по-Вашому), (переконалий, що це так), (цілком справедливо), کاملاً باانصاف است (не можна заперечувати), من مطمئن هستم که اینطور است (цілковито згоден з Вами), (нехай буде по-Вашому).

Стратегія уникнення конфлікту орієнтована на те, щоб запобігти конфлікту, зняти напругу під час спілкування, що в перспективі сприятиме продовженню співпраці. Означена стратегія реалізується в таких тактиках:

- тактика *компромісу* орієнтована на взаємопоступливість інтересів у вирішенні проблеми, яка склалася, передбачає баланс інтересів обох сторін; вживаються такі мовні засоби: ما آماده سازش هستیم (ми готові іти на компроміс), آماده پذیرش پیشنهاد شما برای مدت معین هستیم، مشروط بر اینکه درخواست ما تا حدودی برآورده شود (ми готові на певний термін прийняти Вашу пропозицію за умови, що наша вимога буде частково задоволена), ما به طور کامل از نیازهای شما پشتیبانی می کنیم (ми повністю підтримуємо Ваші вимоги), ما حاضریم موضع خود را تغییر دهیم (ми готові

змінити свою позицію), ادعاهای شما هستیم / ادعاهای شما هستیم / ادعاهای شما هستیم (ми готові до обговорення Ваших вимог / претензій), ما به گناه خود اعتراف می کنیم و برای همکاری (ми визнаємо свою провину та готові виправити ситуацію заради нашої подальшої співпраці);

- тактика *вибачення*: ما عذرخواهی می کنیم که... (ми просимо вибачення за...), ما آماده ایم وضعیت را اصلاح کنیم و در آینده چنین اقداماتی را تکرار نکنیم (ми готові виправити ситуацію, яка склалася і надалі не повторювати подібних дій), پژوهش می طلبیم و (ми перепрошуємо і امیدواریم که این سوء تفاهم بر همکاری بیشتر ما تأثیری نگذارد (ми визнаємо свою помилку в тому, що...)).

Діалог-обговорення – діалог, орієнтований на вироблення певного рішення, висновків, переконання один одного. Він реалізується шляхом використання таких видів діалогічних єдностей: повідомлення – повідомлення, запитання – відповідь, повідомлення – відповідь, повідомлення – повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення [45, с. 58]. Діалог-обговорення передбачає такі дії: вислухати думку/повідомлення співрозмовника і погодитися/не погодитися з ним; висловити свою точку зору, обґрунтувати її, щоб переконати співрозмовника; висловити сумнів, невпевненість; висловити схвалення/несхвалення, осуд [127, с. 165]. Діалог-обговорення реалізується за допомогою стратегій впливу.

Аргументативна стратегія спрямована на переконання адресата за допомогою аргументів, що призводить до зміни або утвердження його думки; аргументатор має переконати партнера в істинності, цінності, доцільності його думок [84, с. 10]. Реалізується у таких тактиках:

- тактика *посилання на авторитетну думку/факти* полягає в посиленні на авторитетні джерела – міжнародні організації, лідерів країн, які ведуть переговори, законодавчу базу, оперування даними з офіційних та авторитетних джерел, а також цитування авторитетних джерел;

- тактика *актуалізації проблеми та способів її вирішення* полягає в акцентуванні уваги співрозмовника на окресленні деталей питання, що

обговорюється, а також на способах вирішенні проблеми, тим самим демонструється обізнаність у ситуації, а отже, думка обізнаної людини буде більш вагома, ніж необізнаної;

- тактика *опори на загальнолюдські та національні цінності* полягає в апелюванні до таких понять, як життя, мир, безпека, захист держави, свобода, здоров'я, родина, права людини, честь, істина, правда, справедливість, традиції; мовні засоби: اگر چنین موضعی اتخاذ کنیم، این امنیت میلیون ها شهروند ما را تضمین (якщо ми займемо таку позицію, то це стане гарантією безпеки мільйонів наших громадян), اگر در مورد... به توافق برسیم، سلامت هزاران بیمار مبتلا به (якщо ми домовимося про... то це збереже здоров'я тисячам хворим на...), ما وظیفه داریم به اجماع برسیم، زیرا جان ده ها هزار شهروند ما به آن بستگی دارد، (ми зобов'язанні дійти консенсусу, адже від цього залежить життя десятків тисяч наших громадян), بار د این پیشنهاد صدها هزار نفر را به خطر می اندازید، (відхиляючи цю пропозицію Ви наражаєте на небезпеку сотні тисяч людей), شما باید درک کنید (ви маєте розуміти, що саме це є правдою і тому нам слід...);

- тактика *емоційної аргументації* полягає як у висловленні власних емоцій, так і у виклику певних емоцій у співрозмовника, ця тактика доповнює власне аргументацію, коли бракує раціональних прийомів впливу на співрозмовника; мовні засоби: ما ناراحت خواهیم شد (ми будемо засмучені), ما بسیار خوشحال (нам надзвичайно приємно / неприємно...), ما خوشحال / ناخوشایند هستیم... (ми щасливі...), شما راضی خواهید شد... (Вам буде приємно...), شما نمی شوید (Ви не пошкодуєте, якщо), (Ваші громадяни високо оцінять...).

Стратегія дискредитації покликана понизити статус певної людини, країни, групи людей, процесу. Така стратегія використовується з метою посилення своєї позитивної оцінки в очах адресата й дискредитувати опонента або ситуацію [8, с. 30]:

- тактика *акцентування на невиконаних обіцянках опонента* передбачає опору на факти та зобов'язання, які узяв на себе опонент та донесення до

слухачів фактів, які свідчать про невиконання зобов'язань; мовними особливостями імплементації цієї тактики є заперечні речення, (наприклад, اقدامات این سازمان هیچ فایده ای در حل مناقشه ندارد (дії цієї організації не приносять ніякої користі в урегулюванні конфлікту)), риторичні питання (наприклад, آیا فعالیت های این فرد حداقل به نفع یکی از اعضای جامعه بوده است? (хіба діяльність цієї людини пішла на користь хоча б одному члену суспільства?)), речень у наказовому способі (наприклад, به یاد بیاورید که چه چیزی دو سال پیش به ما وعده داده بودید (згадаймо, що нам обіцяли два роки тому...)); (не слід вірити людині, яка...));

- *тактика опори на загальнолюдські та національні цінності*; мовні засоби: اقدامات این سازمان زندگی و سلامت ساکنان کل منطقه را به خطر می اندازد (дії цієї організації становлять загрозу життю і здоров'ю мешканцям цілого регіону), او با چنین اعمالی نسبت به همه اعضا ابراز تحقیر می کند... (такими вчинками він висловлює зневагу до всіх членів...), (повіривши цій людині, ми опинилися перед загрозою...), (پیشنهاد شده در راستای منافع ملی نیست (запропонований план не відповідає національним інтересам).

Описані види діалогів зі стратегіями та тактиками мовлення фахівець із забезпечення державної безпеки використовує під час ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії, ділових перемовин, ділової наради.

Ділова бесіда. Під діловою бесідою розуміємо спілкування між співрозмовниками, які мають необхідні повноваження від своїх організацій для встановлення ділових відносин, обговорення ділових проблем або вироблення конструктивного підходу до їх рішення. Ділова бесіда є найбільш сприятливою, часто єдиною можливістю переконати співрозмовника в обґрунтованості вашої позиції з тим, щоб він погодився і підтримав її [28]. Ділова бесіда виконує низку прагматичних функцій: початок інноваційних заходів і процесів; контроль і координування вже початих заходів, акцій; обмін інформацією; підтримання ділових контактів з партнерами у зовнішньому середовищі; пошуки висунення і оперативна розробка нових ідей і задумів; стимулювання руху людської думки в нових напрямках [46, с. 27]. У діловій

бесіді реалізуються такі комунікативні цілі: 1) інформування (одержання інформації, обмін інформацією, домовленість між партнерами); 2) інтенції, орієнтовані на вплив на співрозмовника (переконання партнера у правильності прийнятого рішення, вигідності обраного способу, домагання згоди, відстоювання своєї думки, незгода з думкою співрозмовника/співрозмовників; 3) контактовстановлюючі цілі (встановлення ділових відносин, одержання підтримки тощо). У сфері забезпечення державної безпеки ділова бесіда реалізується у форматі відносин між органами державної безпеки України та Республіки Іран. Ділова бесіда орієнтована на започаткування відносин у певній галузі державної безпеки, обмін інформацією між органами безпеки та окремими людьми, на встановлення ділових контактів та вироблення спільних дій у галузі безпеки.

У навчанні майбутніх фахівців у галузі забезпечення державної безпеки дотримуємося такої структури ділової бесіди:

- початок бесіди (привітання, запрошення);
- основна частина (власне обговорення певного питання, що охоплює такі комунікативні дії: коротке пояснення мети зустрічі, опис ситуації, уточнення, оцінка інформації, заперечення, переконливі аргументи, висловлення думки, констатування фактів, згода / незгода, нагадування інформації, пояснення, наведення прикладів, постановка питань, порівняння, прийняття рішення);
- завершальна частина (підведення підсумків, висновки, прощання).

В діловій бесіді реалізуються усі три заявлені вище типи діалогів, а також стратегії інформування, кооперації та впливу.

Означені компоненти структури ділової бесіди передбачають вживання відповідних мовних засобів:

- пояснення мети зустрічі: ... امروز ما جمع شده ایم تا... (сьогодні ми зібралися, щоб...), موضوع جلسه (я Вас запросив з метою...), من شما را به منظور ... دعوت کردم (темою нашої сьогоднішньої зустрічі є...), جلسه ما اختصاص دارد ... (наша зустріч присвячена...),

- **опис ситуації:** لطفاً مطالب را بخوانید (прошу ознайомитися з матеріалами...),
به نمایشگر رایانه ای که در آن تزه‌های اصلی که باید در مورد آن بحث کنیم ارائه شده است توجه کنید
(зверніть увагу на екран, де представлені основні тези, які ми маємо
обговорити), شرح مختصری / دقیق از رویداد بر روی نمایشگر رایانه ارائه می‌شود,
اطلاعات (коротка /
детальна характеристика події, що склалася, представлена на екрані), ارائه خواهد شد
(детальну інформацію про... надасть...);

- **уточнення:** من به ... توجه کردم (дозвольте уточнити), اجازه دهید روشن کنم
(я звернув увагу на...), می‌شود بیشتر ... توضیح بدید (чи не могли б Ви більш детально
зупинитися на...), من علاقه مند به لحظه ای هستم که در آن ... (мене цікавить момент,
де...);

- **оцінка:** (я (ми) вважаю правильним
решення), (у цій ситуації обрано
правильний шлях для...), این سزاوار ارزیابی بالا / نامطلوب است,
(це заслуговує високої /
незадовільної оцінки), این ایده خوب و امیدوار کننده است (ця ідея хороша і
перспективна);

- **заперечення:** (я (ми) не згоден з такою
позицією), (я вважаю потрібно
переглянути окремі пункти), (ми не
будемо підтримувати...);

- **аргументи:** (ми маємо декілька аргументів
на користь цієї ідеї), (аргументом
на підтвердження моєї думки може бути те, що ...),
(щоб підтвердити свою думку, скажу таке), (моє
переконання ґрунтується на тому, що), (по-перше, ... , по-друге...);

- **висловлення думки:** (я вважаю), (на мою думку),
(на моє глибоке переконання), (моя думка така...);

- **констатування фактів:** (на підтвердження
моєї думки є той факт...), (наводжу декілька фактів);

- нагадування інформації: اجازه دهید در مورد ... به شما یادآوری کنم (дозвольте нагадати Вам про...), یاد باورید (пам'ятаймо...), به یاد داشته باشیم (я згадав ...), یادم آمد (я згадайте); بر اساس (відповідно до досягнутої раніше згоди...), طبق توافق قبلی... (на підставі минулої усної домовленості);

- наведення прикладів: برای تایید نظرم می خواهم مثالی بزنم... (на підтвердження моєї думки хочу навести приклад...), مثلاً (наприклад), می تواند به عنوان مثال قابل توجه (яскравим прикладом може слугувати...);

- постановка питань: різнотипні питання – інформаційні برای اقداماتی برای (які заходи Ви використовуєте для боротьби з міжнародним тероризмом?); контрольні (чи вважаєте Ви так само як і я?), спрямовальні (چه فکر می کنید...?), провакаційні (з цим усе зрозуміло, а що Ви думаєте про...?), альтернативні (Ви справді вважаєте, що зможете...?), (Аیا بیشتر...?), (Ви більше зацікавлені в боротьбі проти тероризму чи контрабанди?), ознайомлювальні (چه عواقبی را در مبارزه با ... انتظار...?), підтверджувальні (на які наслідки Ви розраховуєте у боротьбі проти...?), (сподіваюся, Ви погодитеся з нами співпрацювати...?), орієнтаційні (яка Ваша думка з цього приводу?), завершальні (чи зміг я переконати Вас у...?);

- прийняття рішення: بنابراین (таким чином), خلاصه کنیم... (підведемо підсумки...), (приймаємо таке рішення...), (отже), (з цього), (вирішили), (приймаємо таке рішення...), (приймаємо таке рішення...), بنابراین ما بر سر این موضع توافق داریم (тож сходимося на такій позиції).

Ділова телефонна розмова – це форма усного дистанційного ділового діалогу, який здійснюється за допомогою технічних засобів [110]. Телефонна розмова характеризується специфічними ознаками, зумовленими екстремовними причинами: співрозмовники не бачать одне одного й не можуть скористатися невербальними засобами спілкування, тобто передати інформацію за допомогою міміки, жестів, відповідного виразу обличчя, сигналів очима тощо; обмеженість у часі (телефонна бесіда не може бути

тривалою); наявність технічних перешкод (втручання сторонніх абонентів) [131].

Комунікативні цілі телефонної розмови дуже різні: інформативна (надання / одержання інформації), обмін думками, переконання, прохання, привітання тощо. Для телефонної розмови важливо враховувати: 1) куди телефонують (в установу, організацію чи додому); 2) з якою метою телефонують (прохання, повідомлення, запрошення тощо); 3) кому телефонують (вік, посада, фах, стать абонента); 4) хто телефонує (психічний тип особи, емоційний стан, особливості мовлення); 5) характер взаємин співрозмовників (офіційні, дружні, товариські, родинні, інтимні тощо) [20]. У практиці роботи фахівця із забезпечення захисту державної безпеки ділова телефонна розмова здебільшого відбувається у формі інформативної бесіди та ділових переговорів.

Інформативна бесіда містить привітання, повідомлення інформації (або одержання інформації) та завершення розмови (прощання). Типові фрази в інформативній бесіді: ... باید به شما اطلاع رسانی کنم در مورد... (мені потрібно поінформувати Вас про...), ... باید به شما اطلاع دهم که... (я маю Вам повідомити, що...), ... باید (я зобов'язаний довести до Вашого відома...), ... باید (Ви не могли б мене проконсультувати), ... لطفا اطلاعاتی در مورد ... به من بدهید (Прошу Вас надати мені інформацію про...), ... می شود تکرار کنید (Ви не могли б повторити...), ... صدای من می آید (чи чути мене добре). (Перепрошую, я не почув...), ... ببخشید نشنیدم...

Ділові переговори містять привітання, пояснення співрозмовнику сутності справи, обговорення ситуації, завершення розмови (прощання). Для здійснення ділових переговорів використовуються такі мовні засоби: ... من باید با آیا چند دقیقه فرصت دارید تا در مورد (Мені потрібно з Вами обговорити...), ... شما بحث کنم...? (чи є у Вас кілька хвилин, щоб обговорити зі мною питання...), ... همانطور که من آن را (Як я Вас зрозумів...), ... شما را درک کردم (Як я розумію), ... می فهمم (Ви наполягаєте...), ... شما اصرار دارید... (Отже, Ви вважаєте...), ... اگر شما را درست متوجه شدم (Якщо я Вас правильно зрозумів),

дотриманням теми та чергою висловлювання учасників, від ефективності виконання цієї ролі багато в чому залежить результат дискусії);

- заключний (підбиття підсумків, проведення оцінки інформації та результатів дискусії) [13, с. 348; 113, с. 9].

Для дискусії характерні такі комунікативні ходи:

- інформування (пояснення мети зустрічі та опис ситуації – релевантні етапам ділової бесіди); опис ситуації імплементується в тезу – думку або положення, істинність якого потрібно довести [47, с. 364]: ... موضع من این است... (моя позиція така...), ... نظر ما چنین است... (наша думка така...), ... دیدگاه ما برای حل مشکل... (наше бачення вирішення проблеми таке...);

- обґрунтування: висловлення аргументів (думка, істинність якої уже встановлена раніше і яка може бути використана для обґрунтування істинності довільного положення, це факти дійсності, закони, дефініції, раніше доведені положення) [47, с. 365];

- зауваження: حیف است که انگار شما فراموش کردید (Шкода тільки, що ви, схоже, забули...), ... با توجه به میزان حجم کاری شما، جای تعجب نیست که توانستید... (З огляду на рівень вашої завантаженості, не дивно, що ви могли...), ... ما واقعا آن را دوست نداریم که... (нам не дуже подобається, що...), ... چند تا آرزو دارم در رابطه با... (у мене є декілька побажань щодо...), ... ما می خواهیم که... (ми хотіли б, щоб...), ... من عذرخواهی می کنم، اما چجوری این به موضوع مورد بحث مربوط می شود؟ (Перепрошую, але як це пов'язано з обговорюваною проблемою?) ... اگر در حال حاضر نیاز به بحث در مورد این موضوع جدید وجود دارد؟ (Вибачте, чи є потреба обговорювати зараз цю нову проблему?) ... آیا اکنون این جنبه از مشکل قابل توجه است؟ (Хіба цей аспект проблеми заслуговує зараз на увагу?);

- спростування: логічна структура спростування має такі структурні елементи: а) теза спростування – висловлення, положення, яке треба спростувати; б) аргументи спростування – висловлення, положення, за допомогою яких спростовується теза; у критиці взагалі можуть використовуватися і непевні, недостовірні аргументи, а для спростування використовують лише такі положення, істинність яких не підлягає сумніву;

в) демонстрація спростування – спосіб зв'язку між аргументами і тезою спростування [139, с. 269]. Існує три види спростування: 1) спростування тези (фактами, шляхом доведення істинності нової тези, шляхом виведення із неї наслідків, що суперечать дійсності); 2) спростування аргументів (встановлення хибності аргументів, недостатності аргументів відносно тези, виявлення сумніву в істинності аргументів; г) виявлення сумніву в надійності джерела аргументів); 3) спростування демонстрації (виявлення порушень правил при побудові такого умовиводу) [47, с. 372–376]. Спростування реалізується в контраргументах та відповідях опонентам;

- контраргументація – повне або часткове спростування тези, зумовлене її індивідуальною інтерпретацією, відсутністю фактів, доказів: احتمالاً با ... آشنا (Мабуць, ممکن است اطلاعاتی درباره ... کم دارید (Ви, мабуць, не ознайомлені з...), شما هنوز با من آشنا نیستید (Ви знайомі з Вам бракує інформації про...), با سندی که در آن ... آشنا هستید؟ (Ви знайомі з документом, у якому...?) اما در سند ... ارقام کاملاً متفاوتی آورده شده است (Але ж в документі ... подані зовсім інші цифри), احتمالاً آماده اید که در مورد ... استدلال کنید؟ (Ви, мабуць, готові навести аргументи щодо..?) آیا می توانید شواهد قانع کننده تری ارائه دهید؟ (Чи можете Ви навести більш вагомні докази?) چه چیزی باعث (Скажіть, будь ласка, на які аргументи Ви спираєтесь?) می کنید؟ چه چیزی را (Що спричинило Вашу непохитну переконаність?) اعتقاد ثابت شما شد؟ (Як Ви به نظر شما راه حل دیگری ممکن است?) (А що б Ви запропонували?) پیشنهاد می کنید؟ شما شخصاً در مواقعی که باید از این پیشنهاد حمایت (А які практичні рішення пропонуєте Ви?) (Які аргументи Ви би навели?) (Які факти Вас би переконали?) چه حقایقی شما را متقاعد می کنند?)

- відповіді опонентів вводимо такими референтами: من عذرخواهی می کنم، (Перепрошую, але, може, Вам незрозумілі якісь деталі обговорюваної проблеми?) شما درست متوجه شده باشم، (Якщо я правильно зрозумів (зрозуміла), у Вас є багато сумнівів щодо моїх аргументів. Які ж саме?)

شما در چه شرایطی می توان این مشکل را حل کرد؟ (За яких умов, на Вашу думку, можна розв'язати цю проблему?)
 به نظر شما چه چیزی باعث عدم درک این مشکل می شود؟ (Що, на Ваш погляд, сприяє незрозумілості цієї проблеми?)
 Чи не здається Вам, що розв'язати проблему можна й інакше?
 چه چیزی شما را از بحث در مورد رویکردهای دیگر برای حل این مشکل باز می دارد؟ (Що не дає
 змоги Вам обговорити й інші підходи до розв'язання цієї проблеми?)
 چه چیزی (Щو نه داے
 آیا (Щو تاك بازاپهلیاچینو وپلیواے نا واشو دوماكو?) اینقدر بر نظر شما تأثیر می گذارد?
 Чи не здається (Чи نه داے
 لطفاً (ناهدیت، بود لاسكا، ...) توضیح دهید... (پواینت، بود لاسكا، ...)
 لاسكا، كونكرتنی پركلادی);

- пошуки компромісу, вироблення рішення, завершення, для цього використовуємо такі мовні засоби:

ما موافقت می کنیم موقعیت شما را بپذیریم، مشروط بر (ми згодні прийняти Вашу позицію, за умови, що Ви...),
 ما موافقت می (اینکه شما...
 ما (ми згодні поступитися лише за умови, що...),
 ما (ми приймаємо цей пункт угоди, але این بند توافق را می پذیریم، اما لطفاً... نیز بماند
 просимо залишити також...),
 (таким чином, підведемо
 بنابراین، ما خلاصه می کنیم...),
 (отже, приймаємо таке
 بنابراین، ما چنین تصمیمی را اتخاذ می کنیم...),
 (тож сходимося на такій позиції).
 (این موضع توافق داریم...),

Дискусія охоплює різноманітні стратегії та тактики впливу й реалізується в діалозі-обговоренні. Бесіда та дискусія складають основу іншим жанрам діалогічного мовлення: ділова нарада – обговорення проблем і завдань у групі фахівців або колег; ділові перемовини – обговорення кількох зацікавленими сторонами певного питання для з'ясування позицій сторін або підписання угоди; дебати – різновид публічної дискусії, учасники якої спрямовують свої зусилля на переконання у правоті третьої сторони, а не один одного [1, с. 49–50]. Усі ці жанри побудовані за принципом обміну думками (як ділова нарада) та обґрунтування чи спростування певних положень (ділові перемовини, дебати).

Навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки розглядаємо як інтегрований процес формування мовленнєвих навичок та вмінь з лінгвосоціокультурними, останній компонент виявляється в потребі співробітників СБУ (перекладачів) діяти відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого та опосередкованого контактів; набуття здатності користуватися сукупністю знань про країну, мова якої вивчається, її національно-культурні, соціальні особливості вербальної та невербальної поведінки у процесі спілкування, правила та стереотипи поведінки, норми етикету, факти, норми та цінності національної культури [134, с. 27]. Соціокультурний компонент діалогічного мовлення охоплює:

- знання про державно-політичний устрій іншомовної країни, про державну безпеку та її місце в глобальній системі безпеки;

- знання лексики на позначення понять та реалій сфери безпеки держави, термінологічної бази – правової, юридичної, військової, слів з культурно-маркованими значеннями, використання цих слів у мовленні: مشمولین قبل از موقع (достроковий призив), استراتژی عملیاتی (оперативна стратегія), بسیج (мобілізація), چرخش به سمت هواپیمای حمله (підвищувати у званні), ترقه (капсуль), پرونده کیفری (розворот у сторону атакуючого літака), ادعاینامه (позовна заява), (кримінальне провадження), سوءظن (підозра), دادستانی نظامی (військова прокуратура), کنوانسیون ژنو (Женевська конвенція), امنیت سایبری (кібер безпека), سازمان امنیتی اوکراین (Служба безпеки України), بازپرس (слідчий), قاضی (суддя);

- володіння реєстрами спілкування, соціальними нормами, правилами хорошого тону, нормами спілкування між представниками різних поколінь, статей, класів і соціальних груп, правилами мовного оформлення ритуалів, прийнятих у суспільстві: خیلی زحمت کشیدید (дуже потрудилися, у значенні дякую), دست شما درد نکند – سر شما درد نکند (хай не болить Ваша рука, у значенні дякую – хай не болить Ваша голова, у значенні будь ласка), خسته نباشید – سلامت (не втомлюйтесь (до того, хто працює) – будьте здорові, як відповідь), باشید (я до Ваших), نوکرم، چاکرم (я до Ваших послуг), بفرمایید خدمت شما هستم (будь ласка я до Ваших послуг),

послуг, буквально, я Ваш слуга), *مراهم هسنید* – *مزاحم شدم* (я завадив (-ла) Вам – ні, Ви не заважаєте), *خدا نکند* – *قربان شما می روم* (Дякую Вам, дослівно, піду за Вас у жертву, помру за Вас – не дай Бог, у значенні будь ласка);

- використовувати мовні форми відповідно до етикету, а також знання для досягнення взаєморозуміння з носіями культури, запобігати причинам непорозуміння (особливо тим, які викликані мовними засобами): *خوشبختم خانم!* (Дуже приємно, пані!), *از آشنایی با شما خوشحالم* (Задоволений таким знайомством), *اما به شما بسیار احترام می گذاریم* (Яке щастя...), *چه خوشبختی... افتخار زیاد* (Велика честь), *متشکرم* (Щиро дякую!), *لطف دارید* (Маєте милість!);

- адаптувати невербальну поведінку до поведінкових стереотипів культури, мова якої вивчається [134, с. 47–50].

Тож перекладач у сфері забезпечення державної безпеки повинен мати фахові знання, які стосуються основних напрямів співпраці України з Ісламською Республікою Іран (співпраця з Ісламською Республікою Іран у галузі забезпечення державних інтересів обох країн, підтримання інформаційної, економічної, військової безпеки; співпраця з ІРІ у секторі боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією, протидії поширенню зброї масового ураження; співпраця з ІРІ у галузі екологічної безпеки; створення сприятливих зовнішньополітичних умов для прогресивного економічного і соціального розвитку України; контррозвідка, контррозвідувальний захист інтересів держави у сфері інформативної, економічної безпеки держави; інформаційно-аналітична діяльність), володіти засобами вербалізації суб'єктів, об'єктів, понять, процесів, які стосуються сфери безпеки обох держав; володіти соціальними нормами ділової комунікації з іранськими партнерами в галузі безпеки; володіти невербальними засобами комунікативної поведінки.

Знання предметної галузі є запорукою успішної професійної комунікації у цілому та перекладацької діяльності зокрема: перекладач, який розуміє

предмет розмови партнерів в галузі державної безпеки, зможе набагато точніше передавати в перекладі інтенції мовців та деталі розмови, точно передавати інформацію, дотримуватися стратегій та тактик мовлення, що є запорукою результативної комунікації, а відтак і налагодження співпраці в потрібному річизі. А протиріччя комунікативних норм традицій, як зазначає Л. Шадурська [140, с. 137–142], у представників різних культур можуть призвести до конфлікту в спілкуванні. Розбіжності в нормах і традиціях в умовах міжкультурної комунікації можуть викликати непорозуміння, здивування, неадекватно інтерпретуватися або прямо відторгатися представниками іншої лінгвокультурної спільноти.

Особливо важливою в діловій міжкультурній комунікації з іранцями є використання невербальних засобів. В Ірані діє особлива система іранського етикету, яка називається таароф. Таароф – це неписаний кодекс, що визначає норми поведінки, обміну люб'язностями, дотримання церемоній і умовностей [140, с. 137–142]. Іранці від природи наділені високорозвиненим загостреним почуттям національної гордості, самолюбства та самоповаги, підвищеною чутливістю до чужих суджень, яскраво вираженим бажанням до самопрезентації, активністю та ініціативністю, вибуховою емоційністю, підкресленою повагою до старших за віком, соціальним статусом чи посадою людей свого етносу [101, с. 311]. Аналіз наукових праць [101; 140; 158; 159; 161; 169; 177; 191; 192; 196; 199; 200] дав можливість окреслити основні особливості іранської вербальної та невербальної культури спілкування, які, на наше глибоке переконання, слід враховувати як майбутнім фахівцям у сфері державної безпеки, так і перекладачам, які їх супроводжуватимуть:

- великий палець, піднятий угору, що означає в українській культурі схвалення, в іранській – сороміцький знак;

- у зверненнях іранці називають прізвище у поєднанні з компонентом пане, пані, а також з додаванням вченого ступеня, звання тощо, натомість в українській культурі звертаються по імені по батькові;

- усмішка в іранській культурі є сигналом ввічливості й застосовується при офіційних зустрічах;

- іранцям важлива скромність, яка спрямована на пониження власного статусу й підвищення статусу комунікативного партнера; в іранській лінгвокультурі велика кількість кліше, якими вони виявляють повагу, пошану, люб'язність до партнера, однак варто зауважити про часту її формальність;

- в Ірані не можна фотографувати жінок в чорних накидках, а також ходити в короткому одязі; також забороняється спілкуватися в замкнутому просторі з особою протилежної статі; чоловіки й жінки розділяються в громадському транспорті;

- в Ірані прийнято брати гроші, їжу й речі тільки правою рукою; подарунки теж дарують правою рукою;

- для іранців недопустимо сваритися, кричати, ображати, в іранців прийняте неголосне спілкування;

- іранський етикет не дає змоги бути категоричним, тому не слід чекати від іранця відповіді «так» або «ні». Замість прямих відповідей іранці відповідають завуальованими фразами;

- особливим в іранській культурі є вибачення, в іранців прийнято вибачатися за будь-які дрібниці, навіть коли щось сталося не з вини мовця, з вибачення часто розпочинаються діалоги;

- модель спілкування по телефону теж має специфіку: перш за все, необхідно вибачитися за те, що потурбували людину, потім запитати співрозмовника про його здоров'я, сім'ю, роботу, настрій, потрібно сказати адресату, як за нього турбується той, хто телефонує, про його благополуччя, і лише тоді можна переходити до основної теми розмови, попередньо запропонувавши: «Якщо Ви не проти, я хотів би з Вами поговорити про...»;

- під час переговорів повага до партнера може виражатись підтакуванням, вставленням різного роду стверджуючих слів типу: بله (так), البته (безумовно), واقعاً (дійсно); щоб підкреслити повагу – ні в якому разі не можна

перебивати співбесідника, особливо старшого за віком чи статусом, звертаючись на Ви кажуть: *جنابعالی* (Дженабеалі).

Компетентність в діалогічному мовленні майбутнього перекладача в галузі забезпечення державної безпеки охоплює зазвичай посередницьку діяльність між українськими та іранськими представництвами (хоча, звичайно, перекладач може контактувати і напряду з іранцями, зокрема в метапроцесі підготовки до перекладу). Часто перекладач виступає ключовою фігурою в переговорному процесі, адже саме від нього залежить порозуміння обох сторін. Правильність мовлення, адекватність вербальних та невербальних засобів комунікації, відтворення комунікативних стратегій перекладачем є запорукою ефективності комунікації партнерів по захисту державної безпеки обох країн.

Отже, у професійній сфері спілкування фахівця-перекладача з забезпечення державної безпеки використовуються переважно такі функціональні типи діалогів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення, які реалізуються у стратегіях та тактиках, які імплементуються в мовних засобах. Перекладач у сфері забезпечення державної безпеки повинен мати фахові знання зі сфери забезпечення державної безпеки, володіти засобами вербалізації суб'єктів, об'єктів, понять, процесів, які стосуються сфери безпеки обох держав; соціальними нормами та невербальними засобами з іранськими партнерами в галузі безпеки.

1.3 Методичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки потребує

окреслення теоретико-методичних засад, зокрема, підходів, принципів, методів.

Підхід до навчання іноземної мови – базова категорія навчання іноземної мови, яка визначає стратегію навчання і вибір методу навчання, за допомогою якого реалізується ця стратегія; точка зору на сутність того, як слід формувати іншу мовну комунікативну компетентність [76. с. 81]. Релевантними для нашого дослідження визначаємо такі підходи: ***компетентнісний, ситуативно-комунікативний, інтегрований предметно-мовний, лінгвосоціокультурний.***

Компетентнісний підхід передбачає навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки як формування відповідної компетентності, яка передбачає наявність не лише належних знань, навичок та вмінь, але й сформованості здатності та готовності до професійної діяльності, наявності професійних умінь та особистісних якостей, які уможливають професійну діяльність; сформованості навчальної та професійної автономії, рефлексії. «Застосування компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти є складним процесом з широким спектром завдань, зокрема, щодо розробки педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів..., яка має ґрунтуватися на моделі діяльності перекладача в типових умовах здійснення фахової діяльності. Для цього важливо досліджувати ... професійну поведінку як перекладачів-фахівців, так і майбутніх перекладачів, що забезпечить спрямованість процесу професійної підготовки на усвідомлення майбутніми перекладачами перспектив їхньої професійної діяльності» [119, с. 142]. Проаналізувавши низку праць, у яких висвітлюються компетентності перекладача та зміст компетентності в іншомовному діалогічному мовленні [14; 18; 34; 61; 137; 167; 179; 179; 180], визначаємо, що компетентність в діалогічному мовленні перекладача має інтегрувати такі компоненти:

- комунікативний: передбачає володіння нормами двох мов на високому рівні, здатність перекладати діалоги, а також вступати в діалог у метапроцесі професійної діяльності, використовувати (та відтворювати під час перекладу) комунікативні стратегії, стиль мовлення, функціональні типи діалогів, мовні засоби;

- когнітивний – здатність аналізувати інформацію: виділяти головне та другорядне в почутому, прочитаному з метою компресії інформації для передачі її співрозмовнику чи під час перекладу; визначати інтенції мовця та модальність висловлення, вираження яких часто інтегрує вербальний та невербальний компоненти мовлення, саме інтерпретацію почутого чи прочитаного вважаємо визначальним фактором діалогічної реакції безпосереднього діалогу та процесу й результату перекладу діалогу в цілому; зберігати інформацію в пам'яті;

- предметний: володіння екстралінгвальними знаннями з галузі забезпечення державної безпеки; ми стоїмо на позиції, що якісний діалог у цілому та усний переклад може здійснювати людина, яка володіє знаннями з предметної галузі – розуміє, «про що вона говорить» і «що вона перекладає»;

- поведінковий: передбачає адекватну міжособистісну поведінку перекладача у процесі своєї роботи, як у процесі перекладу, так і в перекладацькому метапроцесі (дотримання норм ділової комунікації, міжнародного протоколу, правил невербальної поведінки в іншомовному середовищі); поведінковий аспект людини часто є вирішальним у становленні та підтримці з нею робочих відносин взагалі; поведінка перекладача, який здійснює переклад між двома інституціями державного рівня, може повпливати на прийняття рішень однієї зі сторін, на формування іміджу партнера по співпраці; тому особистісному поведінковому аспекту приділяємо особливу увагу;

- ціннісний: перекладач у сфері забезпечення державної безпеки повинен розуміти відповідальність за свою роботу, розуміти наслідки для держави від неправильної передачі інформації; нести відповідальність за

розголошення секретної інформації; мати в ціннісних пріоритетах державні інтереси України;

- рефлексивний: майбутній перекладач повинен бути готовим до самоаналізу та самооцінки свого діалогічного мовлення, розуміти недоліки, неточності в мовному та позамовному аспектах, шукати шляхи та способи удосконалення професійної кваліфікації.

Отже, компетентнісний підхід до навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки передбачає формування компетентності в діалогічному мовленні як комплексу когнітивного, комунікативного, предметного, поведінкового, ціннісного та рефлексивного компонентів, які, власне, і забезпечують здатність та готовність до професійної діалогічної взаємодії у метапроцесі перекладу та до перекладу діалогів.

Ситуативно-комунікативний підхід передбачає таку організацію навчання іноземної мови, за якою процес навчання наближений до реальних ситуацій професійно орієнтованого спілкування. Найдієвішим він є для здобувачів середніх і старших курсів, котрі мають базову професійну підготовку та достатньо орієнтуються у типових професійно орієнтованих ситуаціях [14, с. 37]. Важливими характеристиками ситуативно-комунікативного підходу є: максимальна наближеність навчальних ситуацій до майбутніх типових комунікативних професійно орієнтованих ситуацій; підбір автентичних матеріалів залежно від професійно орієнтованої ситуації, яка може передбачати різноманітні цілі, форми та засоби спілкування [44].

Ключовим поняттям ситуативно-комунікативного підходу визначаємо *комунікативну ситуацію*, основними компонентами якої визначають: адресат, адресант, тема (предмет спілкування), сфера спілкування, причина, комунікативна мета, код, жанр, ефективність мовлення, експресія, місце, час, етнічне середовище, канал зв'язку [73, с. 137; 72, с. 125]. Таким чином, комунікативна ситуація відображає процес комунікації в інтеграції низки зовнішніх факторів з мовними засобами. Саме зовнішні фактори впливають на

вибір мовних одиниць, структуру повідомлення, вибір стратегій мовлення. Відповідно до означеного підходу перед нами постає завдання добору комунікативних ситуацій, релевантних професійному діалогічному мовленню майбутнього фахівця з перекладу у галузі забезпечення державної безпеки.

В умовах означеного підходу ситуацію визначаємо основною умовою презентації мовленнєвого матеріалу, формування мовленнєвої навички, мовленнєвого уміння.

Презентація мовленнєвих зразків у ситуації передбачає показ особливостей функціонування мовленнєвих зразків у різних ситуаціях, правила й норми їх використання, адже, як справедливо зазначає О. Черняхович, «не завжди граматично та лексично правильно сконструйоване іноземною мовою речення є ситуативним... Мовні одиниці, вимовлені чи сприйняті поза ситуацією, не залишаються в пам'яті, бо є незначущими для людини. Якщо ж вони навіть і залишаються в пам'яті, то користі від них мало, оскільки, не вживаючись в контексті тієї чи іншої ситуації, вони позбавляються здатності до переносу» [138, с. 118]. Презентація мовленнєвих зразків у ситуації передбачає ознайомлення здобувачів з цими зразками в контексті діалогів, вербальний зміст яких супроводжується екстралінгвальним контекстом.

Формування мовленнєвої навички в ситуації передбачає використання насамперед умовно-комунікативних вправ, які містять запропоновану ситуацію мовлення й умови її реалізації. У таких ситуаціях формуються лексичні, фонетичні та граматичні навички, які складають основу усного мовлення майбутнього перекладача. Формування мовленнєвого уміння в ситуації передбачає моделювання ситуацій діалогічного мовлення, в яких взаємодіє перекладач у галузі забезпечення державної безпеки. Відповідно, для успішної реалізації авторської методики необхідно розробити комунікативні ситуації, які відображають вербальні та невербальні засоби спілкування.

Інтегративний (інтегрований) предметно-мовний підхід. Інтеграція в освіті розглядається і вивчається як педагогічна категорія, що забезпечує можливість створення взаємозв'язків між навчальними дисциплінами; розкриває роль і місце міжпредметних зв'язків у системі освіти; визначає ідею про необхідність інтеграції змісту навчальних дисциплін для отримання цілісних знань; характеризує методи викладу навчального матеріалу викладачем при інтегративному підході [77, с. 9]. Інтегративний підхід полягає у «встановленні зв'язків між складовими змісту навчання шляхом педагогічного обґрунтування та перетворення реально існуючих зв'язків між поняттями, явищами, науками, галузями тощо. Науково обґрунтована інтеграція знань в оптимальному поєднанні з предметними знаннями є одним з найважливіших чинників у професійній підготовці» [129, с. 251]. У навчанні іноземних мов учені виділяють кілька видів інтеграції: у межах дисципліни (внутрішньодисциплінарна) – інтеграція підходів, методів, принципів, прийомів навчання, мовних аспектів та видів мовленнєвої діяльності; у межах міждисциплінарних зав'язків – інтеграція знань та вмінь з окремих дисциплін; формування іншомовної комунікативної компетентності передбачає здатність та готовність користуватися мовою в навчальній та професійній діяльності, що забезпечить успішне здійснення фахових обов'язків людини [77].

Навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки вимагає застосування внутрішньодисциплінарної та міждисциплінарної інтеграції. Внутрішньодисциплінарна інтеграція передбачає насамперед поєднання:

- кількох підходів до навчання – компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного, лінгвосоціокультурного, які комплексно створюють методологічну базу функціонування технології навчання;

- інтеграція методів навчання: зважаючи на специфіку та культурний контент професійної діяльності суб'єктів навчання, особливості предмета навчання (перськомовне діалогічне мовлення), вважаємо, що найбільш

релевантними для навчального процесу будуть методи вправління; рольової гри та case study.

Ми вбачаємо інтеграцію означених методів як найбільш оптимальний спосіб їхньої імплементації в навчальний процес. Так, метод вправління орієнтований на формування мовленнєвих навичок та вмінь. Вправління реалізується у підсистемі некомунікативних, умовно-комунікативних та комунікативних вправ. Комунікативні вправи, зі свого боку, реалізуються методами рольової гри та case study. Останні два методи в технології навчання перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки реалізуються інтегровано: case study полягає в розробці моделей конкретних ситуацій на практиці у сфері співпраці із захисту державної (чи сектору глобальної) безпеки й одержання здобувачами вищої освіти знань та умінь практичної комунікації (діалогічного мовлення). Саме підготовлені матеріали кейсу мають мотивувати здобувачів до вирішення професійних задач шляхом їх обговорення. З іншого боку, рольова гра дозволяє моделювати ситуації спілкування, зокрема, активізувати цілу низку факторів, таких як адресат та адресант, мета та експресія, місце та середовище. Рольова гра дозволить не просто обговорити певні матеріали та вирішити проблему, а навчить здобувачів вербальній та невербальній поведінці в різних ситуаціях, пов'язаних з міжнародною співпрацею в галузі забезпечення державної безпеки.

Інтегроване використання case study та рольової гри дозволяють створити такі умови, коли одні і ті ж курсанти виконують різні ролі – учасників переговорного процесу та перекладача в цьому процесі: ролі періодично змінюються, наприклад, два-чотири курсанти обговорюють проблему, а один виконує функції перекладача; потім «перекладач» долучається до обговорення проблеми, а один з тих, хто обговорював, виконує функції перекладача.

Інтеграція підходів та методів навчання зумовлює інтеграцію принципів та прийомів навчання.

Інтеграція іноземних мов фахового спрямування з предметами відповідного циклу слугує пришвидшенням процесу засвоєння, позитивною мотивацією навчання, спонуканням повсякчас застосовувати знання і способи дій. Застосування знань із суміжних дисциплін полягає в їх повторенні й закріпленні, що засвідчує практичну необхідність у подальшому пізнавальному процесі. Водночас завдяки усвідомленості необхідності знань зростає інтерес до їх поглиблення й розширення [4, с. 208]. Тому міждисциплінарній інтеграції слід відводити чільне місце в навчальному процесі. Міждисциплінарна інтеграція передбачає розвиток компетентності в діалогічному мовленні інтегровано з розвитком окремих професійних якостей перекладача, які відображаються в когнітивному, предметному, поведінковому, ціннісному та рефлексивному компонентах, що складають зміст його професійної діяльності та якості особистості-фахівця. Міждисциплінарна інтеграція передбачає вироблення комунікативних ситуацій, які стосуються сфери міжнародної співпраці України та Республіки Іран у сфері держбезпеки та глобальної безпеки. Тому перекладач повинен володіти знаннями з галузі забезпечення державної безпеки, а також елементами вербальної та невербальної поведінки ділового спілкування з іранцями.

Лінгвосоціокультурний підхід орієнтований на навчання іноземної мови у зв'язку з культурою та історією, проникнення у світ культури, менталітету носіїв мови через мовні засоби [77, с. 8]. В науковому дискурсі використовують поняття культури в широкому та вузькому розумінні: в широкому «культура» охоплює життя, інституції, історію, географію, літературу, мистецтво країни. У вузькому розумінні «культура» охоплює поведінковий аспект – норми поведінки у соціумі, які сформувалися під впливом певних історичних подій, релігійних вірувань та моральних орієнтирів певної країни [14, с. 82]. Саме поняття «культура» в вузькому розумінні є більш важливим для нашого дослідження. «При спілкуванні з партнерами із закордону іноземною мовою, кожна людина несе в собі свій

власний національний менталітет, бачення світу, притаманне власній етнокультурні, та водночас зустрічається з іншою логікою світосприйняття, складом мислення, які відображаються в мові... педагог спрямовує комунікативну діяльність у відповідності з етнічними та культурними особливостями суб'єктів комунікації, транслює та певним чином розшифровує культурно-історичні та етнонаціональні коди, притаманні тим чи іншим етнічним спільнотам» [114, с. 92]. Перед здобувачами вищої освіти постає завдання не вивчення всієї культури Ірану, а ознайомлення з нею з метою розуміння поведінки комунікантів в іншомовному середовищі. Лінгвосоціокультурний підхід в підготовці майбутнього перекладача у сфері забезпечення державної безпеки орієнтований на оволодіння курсантами знань про побут, звичаї, суспільні цінності, міжособистісні стосунки, історію, систему державного устрою, прав, обов'язків, свобод громадян, тем табу та заборонених тем, систему захисту державної безпеки, окремі документи, які регулюють держбезпеку в ІРІ та документи, на основі яких здійснюється співпраця України та Ірану. Означений підхід передбачає засвоєння курсантами засобів вербалізації (з їхніми денотатами) понять, явищ, процесів, дій, пов'язаних зі сферою забезпечення державної безпеки; вербальних засобів ділового перського мовлення (зокрема, сталих виразів, кліше, лінгвістичних маркерів соціальних стосунків і ситуацій; елементів вербальної та невербальної поведінки, властивої діловому спілкуванню іранців, правил і норм спілкування в різних ситуаціях.

Означені підходи складають методологічну базу для навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, перекладачів, які вільно володіють діалогічним мовленням у ситуаціях, які стосуються забезпечення державної безпеки, співпраці двох країн у цій галузі (у межах культурного контексту), перекладачів, які володіють необхідною інформацією, здатні її аналізувати, систематизувати, утримувати в пам'яті, адекватно поводитися в ситуаціях ділової міжнародної

співпраці, розуміти відповідальність за свою діяльність, усвідомлювати помилки і недоліки, фахово удосконалюватися.

Навчання майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки здійснюємо на основі таких **принципів навчання** [77, с. 6–11]:

- *принцип міждисциплінарності та інтегративності* орієнтований на навчання діалогічного мовлення у тісному зв'язку з формуванням знань з державної безпеки, умов співпраці у галузі держбезпеки України та Ірану, умінь ділового спілкування, – усе це імплементується в кейси та реалізується в комунікативних ситуаціях;

- *принцип орієнтації на формування компетентностей*: відповідно до цього принципу навчання перськомовного діалогічного мовлення здійснюється як набуття курсантами відповідної компетентності, необхідної для взаємодії у майбутній професійній діяльності перекладача – в процесі перекладів діалогічного мовлення та під час метапроцесу перекладу;

- *принцип розвитку навчальної автономності*: навчальна автономність є предтечою професійної самоосвіти та саморозвитку особистості; перекладач у галузі забезпечення державної безпеки в контексті співпраці України та Ірану повинен бути готовим до подальшого набуття нових знань у цій сфері, набуття знань про зміни в системі перської мови, які виникатимуть з часом, розширення знань про комунікативну культуру іранців, невербальну поведінку; бути готовим до удосконалення умінь діалогічного мовлення, удосконалення стратегій спілкування, невербальної поведінки;

- *принцип комунікативності*: побудова процесу навчання іноземної мови є моделюванням процесу реальної комунікації, що реалізується в різноманітних ситуаціях професійної діяльності перекладача у сфері забезпечення державної безпеки;

- *принцип комунікативної спрямованості навчання*: формування лексичних і граматичних навичок, яке продовжується на III і IV курсах підготовки перекладача, має інтегруватися в уміння діалогічного мовлення; принцип комунікативності реалізується за допомогою вправ;

- *принцип взаємодії функції і форми мовних одиниць*: мовні одиниці вивчаються в трьох аспектах – форма (звукова / графічна оболонка), зміст (семантичний діапазон) та функція (параметри вживання мовної одиниці в різних ситуаціях комунікації);

- *принцип взаємопов'язаного навчання мови і культури*: навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки має бути нерозривно пов'язане з культурою; означений принцип передбачає добір культурно маркованих мовних одиниць, культурно маркованих текстів, організацію вправління у форматі комунікативних ситуацій, організацію кейсів, які містять культурно марковані матеріали з галузі забезпечення державної безпеки;

- *принцип поєднання країнознавчого матеріалу* (екстралінгвальних знань, які стосуються сфери забезпечення державної безпеки, культури, побуту, етикету іранців), *лінгвокультурного* (знань культурно маркованих мовних одиниць та навички їх вживання в діловому спілкуванні іранців), *соціолінгвістичного* (знань особливостей функціонування перської мови в комунікативних ситуаціях державної безпеки та міжнародної співпраці);

- *принцип контрастивності*: відповідно до цього принципу навчання підлягають предмети, процеси, які відбуваються в культурі та побуті та не мають аналогів в українській мові або мають специфічні ознаки; мовні одиниці перської мови, які мають розбіжності в семантичному діапазоні та функційному потенціалі порівняно з українською мовою; елементи невербальної поведінки, які так само відмінні від української;

Означені принципи мають бути орієнтовані на те, щоб добір та організація матеріалу, добір ситуацій спілкування відповідали рівню готовності до діалогічного мовлення курсантів, рівню їхніх екстралінгвальних знань про сферу забезпечення державної безпеки, про умови співпраці в цьому секторі українців та іранців; адже, як справедливо зазначає Т. Вайнагій, «ефективність створення дискурсів можлива за умови, якщо майбутні фахівці володіють знаннями про екстралінгвістичні фактори та особливості побудови

усного або письмового дискурсу, мовні засоби, що відповідають професійному (усному/письмовому) контексту спілкування для того, щоб уміти породжувати зв'язні англомовні висловлювання, логічно, послідовно, переконливо вибудовувати репліки діалогу відповідно до професійної ситуації міжкультурного спілкування» [14, с. 94–95].

Методика навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки передбачає визначення **ключових методів – вправлення, case study, рольової гри**.

Навчання будь-якого виду діяльності відбувається шляхом вправлення в цьому виді діяльності, відповідно формування мовних навичок, мовленнєвих навичок та вмій здійснюється у процесі вправлення курсантів у тих діях, які згодом стають навичками та вміннями. Тому **вправленню** як методу навчання відводимо одну з головних ролей. *Метод вправлення визначаємо як спосіб набуття навичок та вмій у процесі виконання вправ і завдань, які відображають відповідні види діяльності.*

Ключовими поняттями цього методу є «мовна / мовленнєва вправа» і «комунікативне завдання». Вправу розуміємо як планомірно організоване повторне виконання дії (розумової або практичної) з метою її засвоєння або підвищення якості [103, с. 382]. Мовні вправи, забезпечують усвідомлення здобувачами вищої освіти значення і форми мовних одиниць, а мовленнєві – спрямовані на вживання мовних одиниць у спілкуванні в межах певної теми, що можна асоціювати зі змістом висловлювань [77, с. 15]. Відповідно, мовна вправа орієнтована на багаторазове відтворення мовного матеріалу з метою набуття рецептивних та репродуктивних мовних навичок – упізнавання та відтворення лексичних та граматичних одиниць, культурно маркованих мовних одиниць. Мовленнєва вправа спрямована на багаторазове відтворення мовних одиниць у мовленнєвих зразках у рецептивному та репродуктивному мовленні.

Комунікативні завдання розуміємо як вид завдання, який є стимулом до виконання мовленнєвої дії, сприяє закріпленню пройденого навчального

матеріалу, формуванню та вдосконаленню мовленнєвих умінь. Комунікативне завдання не передбачає багаторазового повторення мовних одиниць. Комунікативне завдання орієнтоване на роботу з текстами – читання та аудіювання текстів, продукування усних та письмових текстів, де багаторазовість відтворення мовних одиниць здебільшого неможлива. Саме під час виконання комунікативних завдань майбутні перекладачі набувають уміння продукувати діалоги, конструювати висловлювання щодо фактів/подій, орієнтуватися в соціальній ситуації, ініціювати й здійснювати мовленнєву інтеракцію іноземною мовою в межах суспільно-політичної, професійної та соціокультурної сфер спілкування, уміння продукувати діалоги різних функціональних типів; уміння брати участь (а також перекладати) в дискусіях, бесідах, обговореннях, дебатах, уміння аргументувати, відстоювати свою позицію, відповідати на запитання та коментарі; уміння застосовувати комунікативні стратегії та тактики; набувають умінь вербальної та невербальної поведінки в ситуаціях професійного спілкування перекладача у сфері забезпечення державної безпеки в контексті співпраці України та Ірану.

У методиці навчання оперують поняттями «загальна система вправ», «окрема система вправ» та підсистема вправ. Для формування мовленнєвих компетентностей оперують поняттям «окрема система вправ» [77, с. 189], яка охоплює групи (типи і види) вправ та їхню послідовність з урахуванням етапів формування компетентності в діалогічному мовленні [88, с. 137]. Означена система вправ має охоплювати некомунікативні, умовно-комунікативні вправи та комунікативні завдання, які спрямовані на формування екстралінгвальних знань, лінгвосоціокультурних знань, навичок та вмінь; мовних та мовленнєвих навичок, мовленнєвих умінь, стратегічних умінь.

Спираючись на вимоги до вправ, розроблені вченими (умотивованість, наявність новизни, професійна спрямованість, створення навчально-комунікативних ситуацій у завданні до вправи, культурологічна спрямованість, адекватність [26, с. 41–42; 123, с. 96–97], а також враховуючи зміст навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів сфери

забезпечення державної безпеки, вважаємо, що система вправ для формування компетентності в діалогічному мовленні повинна відповідати таким **вимогам**:

- вправи мають передувати завданням;
- вправи повинні містити достатню кількість повторень для того, щоб сформувати відповідні навички;
- вправи і завдання повинні мати новизну – містити нову соціокультурну інформацію, інформацію, пов'язану зі сферою захисту державної безпеки, мовні одиниці, мотивувати курсантів до застосування нових стратегій, тактик мовлення, елементів вербальної та невербальної поведінки;
- вправи та завдання повинні мати чітку інструкцію;
- вправи та завдання повинні відповідати цілям та змісту формування компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців-перекладачів;
- комунікативні завдання повинні моделювати ситуації професійної діяльності майбутнього перекладача у сфері забезпечення державної безпеки;
- вправи та завдання мають складати чітку систему, яка передбачає їхню послідовність та ієрархію;
- вправи та завдання повинні ґрунтуватися на окреслених вище підходах та принципах навчання;
- у процесі виконання комунікативних завдань курсанти повинні набувати умінь вербальної та невербальної поведінки, необхідної для професійної діяльності перекладача у галузі забезпечення державної безпеки;
- під час виконання вправ та завдань має бути належний контроль з боку викладача, взаємоконтроль та самоконтроль.

Формування компетентності в діалогічному мовленні, яка охоплює екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти, на наше переконання, потребує розширення методів навчання та інтеграції комунікативних завдань з методами case study та рольової гри.

Case study (або кейс-метод). Методика ситуативного навчання, заснована на реальній дійсності та реальних проблемах, що вимагає від

здобувача вищої освіти доцільного рішення в запропонованій ситуації. Містить опис конкретної практичної ситуації з постановкою проблеми, довідкову та додаткову інформацію про ситуацію, методичні матеріали та вказівки. Розвиває вміння визначати проблему, розглядати її з усіх боків, здійснювати пошук інформації, якої бракує, аргументувати свою точку зору; забезпечує розвиток мислення та міжпредметні зв'язки [163, с. 7; 152; 154; 164; 186; 168; 170].

Метод кейсів передбачає використання реальних життєвих ситуацій у педагогічних цілях, ці ситуації вивчаються індивідуально та обговорюються в групах за участі викладача [150]. Кейс-метод охоплює методично організовані навчальні матеріали (друковані тексти, мультимедійні матеріали, які відображають ситуації професійної діяльності майбутніх фахівців), які орієнтовані на інтегроване розширення предметної компетентності та формування комунікативних умінь [111, с. 58]. Метод кейсів є релевантним для навчання розмовної взаємодії [183, с. 25]. Кейс у навчанні майбутніх перекладачів має комунікативно-пізнавальний характер і є, на нашу думку, релевантним навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів, оскільки саме такий кейс здатний поєднати фахову інформацію, пов'язану із забезпеченням державної безпеки у сфері співпраці України та Ірану, з розвитком умінь діалогічного мовлення. Комунікативно-пізнавальний кейс дозволить курсантам набутти поведінкових умінь спілкування у сфері співпраці з забезпечення державної безпеки, комунікативних стратегій та тактик.

Кейс-метод у формуванні перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів розуміємо як технологію навчання, яка охоплює методично організовані навчальні матеріали (друковані та аудіотексти, зокрема документи, які стосуються співпраці українців та іранців у галузі забезпечення локальної та глобальної безпеки, тексти про культуру іранців, про їхню поведінку під час спілкування), які орієнтовані на забезпечення курсантів необхідними предметними та соціокультурними знаннями, лексичними знаннями, вміннями діалогічного мовлення,

використання комунікативних стратегій та тактик у ситуаціях професійного спілкування в сфері забезпечення державної безпеки.

Кейс-метод має низку переваг у практиці навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки:

- кейс має закладати основи тренінгової діяльності – комунікативно-фахової;
- кейс інтегрує екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти компетентності в діалогічному мовленні, розвиває комплексно: екстралінгвальний компонент міститься в матеріалах кейсу, які курсанти опрацьовують, набувають предметної компетентності, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти реалізуються в комунікації, під час обговорення проблеми;
- кейс спрямований на досягнення таких цілей [7, с. 17–18]: практична – формування у курсантів іншомовної компетентності в діалогічному мовленні; професійно орієнтована – набуття фахових знань зі сфери забезпечення держбезпеки, уміння аналізувати, інтерпретувати, структурувати інформацію; лінгвосоціокультурна – розширення загального світогляду курсантів щодо культури Ірану, набуття знань культурно маркованої лексики та навичок її вживання в говорінні, набуття елементів вербальної та невербальної поведінки у діловому спілкуванні з іранськими партнерами; розвивальна – розвиток умінь індивідуальної й групової роботи, рефлексії;
- кейс уможлиблює моделювання ситуацій, у яких курсанти навчаються спілкуватися у типових соціально-комунікативних ролях;
- кейс сприяє розвитку самостійного креативного мислення, умінь слухати та враховувати думку партнера, висловлювати свою точку зору, навчаються працювати в команді та знаходити найбільш ефективне рішення поставленого завдання, вирішення проблеми;
- кейс сприяє розвитку умінь опрацьовувати інформацію: аналізувати, класифікувати, виділяти головне / другорядне, синтезувати, занотовувати важливе, розвиткові рефлексії.

Услід за Н. Волковою [17] визначаємо такі вимоги до кейсів:

- кейс має визначати чіткі завдання, які відображають екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти компетентності в діалогічному мовленні;
- завдання мають мотивувати курсантів до пошуку нової інформації, дослідження окремих проблем;
- кейси повинні містити достатню кількість матеріалів для реалізації поставлених цілей – фахових та комунікативних; достатність матеріалів уможливорює здійснення діалогічного мовлення в цілому;
- наявність варіантів вирішення проблеми; саме це спонукатиме курсантів до діалогу, до дискусії, до обміну думками, а відтак і до застосування різних стратегій та тактик мовлення;
- матеріали мають бути актуальними, цікавими, відображати реальні події та процеси, які притаманні співпраці українців та іранців у сфері забезпечення державної безпеки, глобальної безпеки;
- матеріали кейсів повинні мотивувати курсантів до інтеракції, вироблення та прийняття спільних рішень.

Поділяючи висновки О. Бігич [7, с. 19–20], О. Ярошенко [179, с. 22], вважаємо, що навчання діалогічного мовлення за кейс-технологією має здійснюватися у два етапи: 1) підготовчий, який полягає у самостійному опрацюванні матеріалів кейсу кожним здобувачем вищої освіти, одержання та осмислення інформації; пошук та опрацювання здобувачами джерел інформації [7, с. 19–20]; 2) основний етап, орієнтований безпосередньо на обговорення окресленої в навчально-пізнавальних матеріалах кейсу професійної проблеми, моделювання комунікативних ситуацій, власне діалогічне мовлення [7, с. 19–20]. Основний етап вважаємо доцільним реалізувати з використанням методу рольової гри, тим самим інтегрувавши ці два методи. Саме в рольовій грі найбільш доцільно змоделювати комунікативні ситуації, які відтворюють процес співпраці українців та іранців

у сфері забезпечення державної безпеки, переговорні процеси між країнами, а також відображають роль перекладача в цьому процесі.

Рольова гра належить до інтерактивних методів навчання. Вона симулює та моделює реальну комунікативну діяльність, створює ситуації реального спілкування. Мета рольової гри полягає у формуванні та розвитку мовленнєвих навичок та умінь в умовах, максимально близьких до умов реального спілкування. Передбачає розподіл здобувачів за ролями та розігрування ситуацій спілкування відповідно до теми та ролей здобувачів. Зазвичай здобувачі отримують належну інформацію про роль та про ситуацію, в якій вони перебуватимуть [193]. У підготовці майбутніх перекладачів у галузі забезпечення державної безпеки рольову гру розглядаємо як різновид ділової гри, яка є засобом відтворення предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності фахівця. Використання гри та вміння створювати мовленнєві ситуації стимулює курсантів до навчання мови та викликає бажання спілкуватися, удосконалювати свої вміння. Під час гри більшість курсантів зможуть покращити уміння усного мовлення; вони вчаться будувати власне мовлення відповідно до ситуації спілкування.

Рольова гра є однією з форм організації мовленнєвої ситуації, що використовується в навчальних цілях. В основі рольової гри лежить організоване спілкування відповідно між двома учасниками навчального процесу. Гра об'єднує уявлення, прагнення, відчуття, готує до майбутньої трудової діяльності, розвиває увагу та пам'ять [118, с. 71]. Рольова гра передбачає моделювання комунікативних ситуацій, типових для професійної діяльності, де чітко окреслюються адресат та адресант, мета, причина, код, стиль, стан мовців, місце, час та соціум. Рольова гра як метод навчання перськомовного діалогічного мовлення майбутніх перекладачів передбачає моделювання ситуації ділового переговорного процесу, який орієнтований на обмін інформацією, створення партнерських відносин, вироблення спільних дій та позицій у сфері забезпечення безпеки України та Ірану, а також

відповідних регіонів чи навіть глобальної безпеки. Перекладач у цьому процесі виконує функцію посередника.

Відповідно, основними ролями в моделюванні ситуацій названого вище переговорного процесу є: працівники органів забезпечення служби безпеки («переговорники») та перекладачі. Втілення таких ролей, а також ротація «переговорників» та «перекладачів» уможлиблює інтеграцію навчання діалогічного мовлення і перекладу. Така інтеграція в контексті окресленого змісту навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів передбачає такий формат ігрової взаємодії:

- «переговорники» (два чи декілька) обговорюють певне питання українською мовою, а перекладач перекладає їхній діалог перською мовою синхронно / послідовно;

- один українськомовний «переговорник», а інший (інші) перськомовні, перекладач здійснює двосторонній синхронний або послідовний переклад діалогу;

- перекладач домовляється про умови своєї роботи з перськомовним партнером; перекладач обговорює з перськомовним партнером особливості перекладу тексту;

- курсанти міняються ролями «переговорник» / перекладач.

У процесі розроблення рольових ігор спираємося на вимоги до них, окреслені В. Мільрудом:

- рольова гра повинна викликати інтерес у здобувачів та стимулювати мотивацію до вивчення мови;

- ситуація, обрана для рольової гри має бути максимально наближена до реального спілкування;

- рольова гра повинна бути добре продуманою і підготовленою як з боку змісту, так і з боку форми;

- у процесі гри має бути максимально відпрацьований вивчений мовленнєвий матеріал (у здобувачів мають бути сформовані лексичні та

граматичні навички, а також уміння діалогічного мовлення на рівні, достатньому для змодельованої ситуації);

- рольова гра має бути схвалена всіма учасниками і мати доброзичливий характер;

- активна участь викладача в рольовій грі, модерація викладачем гри [80, с. 10].

Окрім того, на нашу думку, курсанти мають усвідомлювати навчальні функції ділової гри і максимально намагатися слідувати інструкціям, застосовувати актуальні мовні одиниці, дотримуватися вербальної та невербальної поведінки ділового спілкування, використовувати різноманітні стратегії та тактики спілкування відповідно до комунікативної мети комунікації, навчатися міжособистісної взаємодії. Рольова гра повинна бути максимально забезпечена інформаційними матеріалами, мовними матеріалами, містити чіткі інструкції, бути забезпеченою необхідними предметами.

У підготовці майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки метод рольової гри спрямований на реалізацію лінгвосоціокультурного компонента (зокрема формування уміння користуватися лінгвістичними маркерами соціальних стосунків Ірану, навичок використання мовних засобів відповідно до ситуації спілкування, навичок адекватного використання невербальних засобів та елементів невербальної поведінки, адекватної іранській культурі); мовно-мовленнєвого компонента (набуття умінь здійснювати діалогічне мовлення), стратегічний компонент (уміння застосовувати комунікативні стратегії та тактики). Пропонований формат рольової гри здатний інтегрувати процес формування у майбутніх перекладачів умінь діалогічного мовлення та умінь перекладати усне діалогічне мовлення.

Отже, обґрунтовано: навчання майбутніх перекладачів перськомовного діалогічного мовлення має здійснюватися на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного,

лінгвосоціокультурного підходів, на основі принципів міждисциплінарності та інтегративності, орієнтації на формування компетентностей, розвитку навчальної автономності, комунікативності, комунікативної спрямованості, взаємодії функції і форми мовних одиниць, взаємопов'язаного навчання мови і культури, поєднання країнознавчого матеріалу, контрастивності, ефективності навчального матеріалу. Основними методами навчання визначено вправління, case study, рольову гру.

Висновки до Розділу 1

Аналіз наукової літератури дав можливість схарактеризувати зміст компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, визначити лінгвальні та екстралінгвальні засади, методичні основи формування означеної компетентності.

1. Зміст компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки зумовлений професійними функціями перекладача – здійснення усного перекладу та метапроцес, який реалізується в частині трудових відносин перекладача та в плануванні процесу перекладу. Компетентність у діалогічному мовленні майбутнього перекладача у сфері забезпечення державної безпеки складають екстралінгвальний (фахові знання, пов'язані із забезпечення державної безпеки та зі співпрацею у сфері безпеки України та Ірану), лінгвосоціокультурний (володіння знаннями та уміннями вербальної та невербальної комунікативної поведінки з іранцями), мовно-мовленнєвий (уміння здійснювати діалогічне мовлення) та стратегічний (здатність застосовувати різноманітні комунікативні стратегії в діловому мовленні в контексті співпраці українців з іранцями).

2. Визначено лінгвальні та екстралінгвальні засади навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпеченням

державної безпеки. Обґрунтовано, що курсанти повинні оволодіти структурними та мовними особливостями діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення, а також стратегіями, тактиками та мовними засобами їх імплементації в діловому мовленні – під час ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії, ділових перемовин, ділової наради. Перекладач у сфері забезпечення державної безпеки повинен мати фахові знання зі сфери забезпечення державної безпеки, володіти засобами вербалізації суб'єктів, об'єктів, понять, процесів, які стосуються сфери безпеки обох держав; соціальними нормами та невербальними засобами з іранськими партнерами в галузі безпеки.

3. Методика навчання майбутніх перекладачів діалогічного мовлення має стояти на компетентнісному, ситуативно-комунікативному, інтегрованому предметно-мовному, лінгвосоціокультурному підходах, які інтегровано уможливають навчання діалогічного мовлення фахівців з перекладу, які здатні перекладати діалоги, а також вступати в діалог у метапроцесі професійної діяльності, використовувати комунікативні стратегії та мовні засоби їх імплементації; здатні аналізувати інформацію; володіють екстралінгвальними знаннями з галузі забезпечення державної безпеки; здатні виявляти адекватну міжособистісну поведінку перекладача у процесі своєї роботи в контексті міжкультурних відносин; які здатні розуміти відповідальність за свою роботу, готові до самоаналізу та самооцінки та саморозвитку.

Основними принципами формування компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки визначено принципи міждисциплінарності та інтегративності, орієнтації на формування компетентностей, розвитку навчальної автономності, комунікативності, комунікативної спрямованості, взаємодії функції і форми мовних одиниць, взаємопов'язаного навчання мови і культури, поєднання країнознавчого матеріалу, контрастивності, ефективності навчального матеріалу. Основними методами навчання є вправляння, case study, рольова

гра, які інтегруються в навчальному процесі, що дозволяє максимально ефективно змоделювати ситуації спілкування та реалізувати означені підходи і принципи навчання.

Матеріали Розділу 1 оприлюднені у публікаціях: Ільчук (Осядла) Т. В., Шовковий В. М. Лінгвальні та екстралінгвальні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *ARS LINGUODIDACTICAE (МИСТЕЦТВО ЛІНГВОДИДАКТИКИ)*: наук. журнал. Київ: Лів-принт, 2021. № 8 (3). С. 13–25. [41]; Осядла Т.В. Методичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 66. С. 159–165. [94]; Осядла Т.В. Ключові методи навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 64. С. 80–85. [92].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПЕРСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

У другому розділі розроблено методику формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: здійснено відбір навчального матеріалу та моделювання мовленнєвих ситуацій, розроблено систему вправ та модель організації процесу формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

2.1 Відбір навчального матеріалу та моделювання мовленнєвих ситуацій для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Відбір навчального матеріалу є надзвичайно важливим компонентом методики формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, адже ефективність методики прямо пропорційна якості відібраних матеріалів. Логіка нашого дослідження підказує, що добору повинен підлягати такий матеріал:

- лексичні одиниці, які позначають поняття та реалії сфери державної безпеки, використовуються в переговорних ситуаціях;
- друковані діалоги-зразки;
- аудіовідеодіалоги;
- мовленнєві ситуації.

Одиницями добору лексичного матеріалу визначаємо *слово* у єдності форми, значення та функції, а також у єдності з позначуваним референтом; *кліше* – стандартні відтворювані засоби мовлення, які регулярно

повторюються в певних контекстах і служать ознаками певного стилю або мовленнєвого акту [115, с. 209].

Критерії добору лексичних одиниць. Визначення критеріїв добору орієнтоване на реалізацію цілей навчання на певному етапі, адже добір лексики полягає в тому, щоб вибрати з масиву словника ті лексичні одиниці, які має засвоїти курсант на певному етапі навчання, для здійснення комунікації в межах певних ситуацій тощо [57, с. 79]. Серед проаналізованих критеріїв добору лексичного матеріалу [110; 71; 77; 56; 9; 116; 126] найбільш релевантними нашому дослідженню визначаємо такі критерії:

- професійної значущості (інтеграційний);
- тематичності;
- функціональності;
- словотвірної цінності;
- прагматичної значущості;
- урахування рідної мови.

За критерієм **професійної значущості** передбачається добір лексичних одиниць, які властиві перськомовному діловому спілкуванню у сфері забезпечення держбезпеки. Відповідно до цього критерію відбору підлягають такі групи лексики:

- загальнорозмовні слова / фразеологізми, які використовуються і в сфері забезпечення державної безпеки: боротися, забезпечувати, застерігати, реагувати, нести відповідальність, переконувати, брати до уваги, підписувати документ, договір, умови угоди, партнерство, законодавство, державні органи, співробітництво, напрями співробітництва;

مبارزه کردن، تامین کردن، هشدار دادن، واکنش نشان دادن، عهده دار شدن، متقاعد کردن، در نظر گرفتن، سند را امضا کردن، قرارداد، شرایط قرارداد، مشارکت، قانون گذاری، سازمان های دولتی، همکاری، جهت های همکاری؛

- лексичні одиниці (слова, фразеологічні сполуки), які означають поняття, реалії, процеси сфери забезпечення державної безпеки: забезпечення національної безпеки, повноваження органу, громадська безпека, протидія

злочинам, корупція, надзвичайна ситуація, рятувальні служби, боротьба з корупцією, контррозвідувальна діяльність, зовнішня розвідка, антитерористична діяльність, терористичний акт, кібербезпека;

تامین امنیت ملی، اختیارات سازمان، امنیت عمومی، مقابله با جنایات، فساد، وضعیت اضطراری، خدمات نجات، مبارزه با فساد، فعالیت های ضد اطلاعاتی، اطلاعات خارجی، اقدامات ضد تروریستی، عمل تروریستی، امنیت سایبری؛

- кліше, які властиві діловій комунікації: اجازه دهید روشن کنم (дозвольте уточнити), جلسه ما اختصاص دارد... (я звернув увагу на...), توجه کردم (наша зустріч присвячена...), من (ما) فکر می کنم تصمیم ... درست است (я (ми) вважаю правильним рішення), طبق توافق قبلی... (відповідно до досягнутої раніше згоди...), بر اساس توافق شفاهی قبلی (на підставі минулої усної домовленості).

За критерієм *тематичності* добору підлягають лексичні одиниці відповідних тематичних груп, які відображають тематику діалогічного мовлення фахівців сфери забезпечення держбезпеки. Аналіз основних напрямів діяльності фахівців сфери забезпечення державної безпеки дозволив виділити нам такі лексико-тематичні групи:

- *правнича лексика*: слова та фразеологізми, які позначають поняття, реалії та процеси законодавчої бази у сфері забезпечення держбезпеки, міжнародного партнерства в галузі держбезпеки України та Ірану: меморандум, договір, угода, ділові зв'язки, розширення співробітництва, сторони, за взаємною згодою, готовність надати, закон про Службу безпеки України, діяльність Служби безпеки України, її органів і співробітників; تفهیم نامه، قرارداد، توافق نامه، ارتباطات کسب و کار، گسترش همکاری، طرفین، با توافق متقابل، آمادگی ارائه، قانون در باره سازمان امنیت اوکراین، فعالیت سازمان امنیت اوکراین، بخش ها و کارکنان آن؛

- лексичні одиниці, що позначають *назви державних органів та їхніх функцій / повноважень* у сфері забезпечення держбезпеки: центральне управління Служби безпеки України, органи військової контррозвідки, інформаційно-аналітична робота, контррозвідувальна діяльність, захист безпеки громадян;

دفتر مرکزی سازمان امنیت اوکراین، سازمان های ضد اطلاعاتی نظامی، کار اطلاعاتی و تحلیلی،
فعالیت های ضد اطلاعاتی، حفاظت از امنیت شهروندان؛

- лексичні одиниці сфери *забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави*: викриття злочинів, підтримання громадської безпеки, підтримання правопорядку, захист населення від надзвичайних ситуацій, приховування речових доказів, оперативні заходи, оперативно-розшукова діяльність;

کشف جرایم، حفظ امنیت عمومی، حفظ نظم و قانون، حفاظت از جمعیت در برابر حوادث
اضطراری، کتمان شواهد مادی، اقدامات عملیاتی، فعالیت های عملیاتی و بازرسی؛

- лексичні одиниці сфери *розвідки та захисту інформації*: зовнішня розвідка, контррозвідка, захист інформації, кібербезпека, охорона державної таємниці, витік інформації, знищення інформації, криптографічний захист інформації, телекомунікаційна система, інформаційний ресурс;

اطلاعات خارجی، ضد اطلاعات، حفاظت اطلاعات، امنیت سایبری، حفاظت از اطلاعات طبقه
بندی شده، نشت اطلاعات، تخریب اطلاعات، حفاظت رمزنگاری از اطلاعات، سیستم مخابراتی، منبع
اطلاعاتی؛

- лексичні одиниці сфери *боротьби з тероризмом*: антитерористична діяльність, тероризм, терористичний акт, міжнародний тероризм, терористичні загрози, підбурювання до вчинення терористичних актів, вербування терористів, поширення ідеології тероризму;

فعالیت های ضد تروریستی، تروریسم، عمل تروریستی، تروریسم بین المللی، تهدیدات تروریستی،
تحریک به ارتکاب اقدامات تروریستی، جذب تروریست ها، گسترش ایدئولوژی تروریسم؛

- лексичні одиниці сфери *захисту національної державності та національних інтересів*: національні інтереси, захист державного кордону, економічна безпека, конституційний лад держави, об'єкти інфраструктури, нелегальна міграція, біженці;

منافع ملی، حفاظت از مرزهای دولتی، امنیت اقتصادی، سازمان مشروطه دولت، تاسیسات
زیرساخت، مهاجرت غیر قانونی، پناهندگان؛

- лексичні одиниці сфери *досудових розслідувань*: вчинення кримінального правопорушення, потерпілий, слідчий, заявник, Єдиний реєстр досудових розслідувань, досудове розслідування, огляд місця події.

ارتكاب جرم کیفری، آسیب دیده، بازپرس، متقاضی، فهرست منحصر تحقیقات پیش از محاکمه،
بازبینی جای حادثه.

Під критерієм *функціональності* лексичних одиниць традиційно розуміємо сукупність таких основних лінгвістичних характеристик: сполучуваність, семантичну цінність, стройову здатність та багатозначність. Означений критерій дозволяє розглядати слово в єдності його основних характеристик – форми, змісту та функції. Під час відбору слова за цим критерієм акцент робиться не на його формі і навіть не на позаконтекстних значеннях, а на функціонально-семантичному діапазоні – на конкретному вияві семантики слова в конкретному контексті, особливостях вживання слова відповідно до ситуації спілкування. Так, наприклад,

- слово «دفاع» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:
دفاع صلح (захист миру)، دفاع ضد هوایی (протиповітряна оборона)، دفاع عامل
(активна оборона)، دفاع غیر عامل (пасивна оборона)، دفاع متحرک (рухлива)
دفاع متوالی (послідовні оборонні бойові дії)، دفاع موضعی (позиційна)
دفاع (оборона)، به حال دفاع درآمدن (переходити до оборони)

- слово «حفظ» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:
حفظ تماس (збереження безпосереднього зіткнення з супротивником)، حفظ
صحت (охорона здоров'я)، حفظ مشاغل (охорона праці)، حفظ نظم (дотримання)
حفظ (порядку)

- слово «حفاظ» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:

حفاظ جنگی (бойова охорона)، حفاظ طبیعی (природне укриття)؛

- слово «حفاظت» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:

حفاظت اموال (захист майна)، تحت حفاظت (під охороною, під конвоєм)؛

- слово «حمایت» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:

حمایت کار (охорона праці)، در تحت حمایت (під захистом, під прикриттям)؛

- слово «پشتیبانی» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:

прикриття артилерійським) پشتیبانی توپخانه (вогневе прикриття) پشتیبانی آتش

؛(вогнем

- слово «پناه» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:

در پناه (під захистом, під заступництвом)، اسلام پناه (захисник ісламу)، جان

پناه (укриття, притулок)؛

- слово «دستگیری» вживається у значенні «захист» у таких контекстах:

دستگیری از فقرا (захист про бідних).

Відповідно, добору підлягають слова حفاظت, حمايت, حفظ, دفاع, پناه. Відповідно, добору підлягають слова حفاظت, حمايت, حفظ, دفاع, پناه зі значеннями, яких вони набувають у зазначених вище контекстах.

Критерій *словотвірної цінності* відіграє особливо важливу роль у доборі лексики для навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Знаючи семантику кореневої морфеми, а також семантичні відтінки афіксів, курсант у процесі аудіювання може семантизувати по кілька десятків похідних слів, що значно полегшує процес сприйняття мовлення [57, с. 81]. Діалогічне мовлення має рецептивно-продуктивну природу і тому здогадка значення слова відіграє важливу роль в інтеракції. Приклади слів з високим словотвірним потенціалом: حفظ (захист), نظام (військова служба), آتش (вогонь), رمزگذاری (дешифрування), قرار (розташування), سلاح (зброя), اشغال (окупація), عمل (операція), ارتباط (зв'язок).

Відповідно до критерію *прагматичної значущості* добору підлягають слова, словосполучення, фразеологічні сполуки, кліше, які є важливими в комунікативному процесі й слугують для втілення в мовлення комунікативної мети, мовленнєвих стратегій та тактик. Володіння цими мовними засобами уможлиблює прагматичний бік діалогічної взаємодії й реалізації низки функцій ділової комунікації у сфері забезпечення держбезпеки – власне комунікативної, акумулятивної, експресивної, імпресивної, інформаційної, фактичної. Прикладами таких мовних засобів є: این سوال به اطلاعات طبقه بندی شده (це питання стосується державної таємниці моєї країни) – тактика ненадання інформації; چه خوب است که دیدگاه های ما در مورد این موضوع مطابقت دارد (приємно, що наші погляди на цю проблему збігаються) – стратегія

кооперації; ما حاضریم موضع خود را تغییر دهیم (ми готові змінити свою позицію) – стратегія уникнення конфлікту, тактика компромісу; ما وظیفه داریم به اجماع برسیم، زیرا جان ده ها هزار شهروند ما به آن بستگی دارد (ми зобов'язанні дійти консенсусу, адже від цього залежить життя десятків тисяч наших громадян) – тактика опори на загальнолюдські цінності.

Критерій *урахування рідної мови* спрямований до добір лексичних одиниць, у яких значення в перській та українській мовах не збігаються. Добору підлягають такі лексичні одиниці (за класифікацією І. Голубовської) [23]: 1) лексичні одиниці, які позначають поняття, реалії та процеси, властиві іранській сфері державної безпеки, і яких немає в українській (بسیج، قدس، شهید); 2) номени, які позначають однопорядкові для різних мов поняття, відмінні за ступенем деталізації і змістовим наповненням значень – це слова, значення яких збігаються частково (наприклад, розвідка (اطلاعات), контррозвідка (ضد اطلاعات), компроміс (سازش), агентурна розвідка (تجسس), безпека (امنیت), військова служба (نظام), суверенітет (حاکمیت)); 3) слова з різними лексичними фонами (наприклад, безпека (امن), мир (صلح), зброя (سلاح), територіальна цілісність (تمامیت ارضی), правопорушник (حدشکن), напад (حمله), розташування (استقرار)).

Означені критерії в комплексі спрямовані на добір лексичних одиниць, фразеологізмів, кліше, які складають вербальний аспект перськомовної ділової комунікації.

Відбір діалогів-зразків (аудіовідеодіалогів, друкованих діалогів). Діалог-зразок відіграє важливу роль у навчанні діалогічного мовлення, адже курсанти наслідують композиційні та мовні особливості автентичного діалогічного мовлення. Проаналізувавши критерії добору діалогів-зразків [51, с. 71–74; 146, с. 71; 69, с. 85–86; 11, с. 117], ми визначили такі критерії, релевантні нашому дослідженню:

- критерій якості пред'явлення аудіотексту;
- критерій структурна, лексико-фразеологічна,

- критерій структурної, лексико-фразеологічної та культурної автентичності;
- критерій жанрової і типологічної різноманітності;
- критерій прагматичної різноманітності;
- критерій відповідності виучуваній темі;
- критерій посильності та доступності;
- критерій співвідношення вербального та невербального компонентів діалогу;
- критерій ситуативності.

За критерієм *якості пред'явлення аудіотексту* добору підлягають аудіодіалоги, у яких темп мовлення, паузи, різноманітність мовців, природний звуковий фон, тривалість звучання відповідають рівню володіння курсантами перської мови й можуть легко ними сприйматися (за цим критерієм добираємо аудіовідеодіалоги).

За критерієм *структурної, лексико-фразеологічної та культурної автентичності* добору підлягають діалоги, які містять чітку композицію, що відповідає певному функціональному типу, лексико-фразеологічні одиниці, які притаманні діловій перськомовній комунікації, особливості культури спілкування, етикет, характерні перськомовній комунікації; автентичність діалогу дозволяє продемонструвати особливості функціонування мовних одиниць, правильність їх вживання в усному діалогічному мовленні (за цим критерієм добираємо друковані діалоги та аудіовідеодіалоги).

За критерієм *жанрової та типологічної різноманітності* добору підлягають діалоги-зразки тих жанрів і функціональних типів, які складають зміст компетентності в діалогічному мовленні: це діалоги таких функціональних типів – діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення; а також жанрів – бесіди, телефонної розмови, дискусії. Відповідно до цього критерію діалоги повинні містити репліки, структура яких притаманна діалогам означених функціональних типів та жанрів, мовні

засоби, зокрема мовні кліше (за цим критерієм добираємо друковані діалоги та аудіовідеодіалоги).

Критерій *прагматичної різноманітності* передбачає добір діалогів, які імплементують різні мовленнєві стратегії та тактики мовлення. Такі діалогів-зразки допоможуть розвивати у курсантів прагматичність мовлення, уміння користуватися різними стратегіями та тактиками мовлення задля досягнення комунікативної мети, сприятимуть правильному вживанню мовних та немовних засобів, які дозволяють реалізувати стратегії та тактики під час ділової комунікації з іранцями (за цим критерієм добираємо друковані діалоги та аудіовідеодіалоги).

За критерієм *відповідності виучуваній темі* добору підлягають діалоги, які відповідають темам, які вивчаються – це теми, які стосуються ділової комунікації у сфері забезпечення державної безпеки. Ці діалоги повинні містити екстралінгвальну інформацію, яка розширює фахові знання курсантів, містити тематичну лексику, а також охоплювати граматичний матеріал, які курсанти вивчають у межах теми (за цим критерієм добираємо друковані діалоги та аудіовідеодіалоги).

Критерій *потужності та доступності* орієнтований на добір діалогів-зразків, у яких мінімізовані предметні, логічні та мовні труднощі. Предметні труднощі пов'язані з предметом обговорення, ці труднощі виникають тоді, коли курсантам бракує фахових знань і вони не можуть адекватно сприймати інформацію через цей брак знань. Логічні труднощі пов'язані з наявністю в діалозі змістових, смислових та прагматичних лакун, коли інформація подається імпліцитно, використовується підтекст. За означеним критерієм імпліцитна інформація має бути мінімізована в діалогах зразках. І хоча майбутні фахівці-перекладачі повинні уміти працювати як з імпліцитною, так і з експліцитною інформацією, уміти інтерпретувати мовлення будь-якої складності, проте на рівні діалогу-зразка варто уникати інформації імпліцитного характеру, такий діалог повинен акцентувати увагу на структурі діалогу, мовних засобах та на прагматиці мовлення, наявність же в діалозі

імплікатур, на нашу думку, спричинить розпорошення уваги курсантів, зосередження її не на композиційних та структурних особливостях діалогічного мовлення, не на мовних засобах, а пошуку змісту прочитаного / прослуханого. Мовні труднощі спричинені наявністю незнайомої лексики та невідомих граматичних конструкцій, тому кількість таких одиниць і конструкцій має бути мінімальною. Перед читанням / аудіюванням такого діалогу потрібно зняти мовні труднощі (за цим критерієм добираємо друковані діалоги та аудіовідеодіалоги).

Критерій *співвідношення вербального та невербального компонентів діалогу* передбачає добір таких діалогів-зразків, які містять невербальні засоби комунікації, властиві перськомовній діловій комунікації. Добирати слід аудіовідеоматеріали, де невербальна поведінка носіїв мови представлена достатньою мірою, відповідає ситуації мовлення, культурі спілкування (за цим критерієм добираємо аудіовідеодіалоги).

Критерій *ситуативності* є надзвичайно важливим, оскільки навчання діалогічного мовлення здійснюється шляхом моделювання різних мовленнєвих ситуацій. У ситуативно орієнтованому діалозі-зразку мають бути чітко виражені соціальні та національно специфічні ролі адресата та адресанта, причини, які стали передумовою діалогу, мета спілкування, лінгвальні особливості ділового мовлення, експресивний стан мовців, відображають специфіку місця спілкування, етнічне середовище, що репрезентується насамперед у поведінковому аспекті спілкування (за цим критерієм добираємо аудіовідеодіалоги).

Зразком аудіовідеодіалогу, який відповідає означеним критеріям, може бути такий: <https://www.youtube.com/watch?v=kgspZlbtMNo>

Зразком друкованого діалогу, який відповідає означеним критеріям може бути такий:

ابراهیم رضائی عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه در گفت و گو با خبرنگار سیاسی برنا در رابطه با سفر رئیس جمهور به روسیه گفت :
- سفر آقای رئیسی به روسیه دارای اهمیت بسیار زیادی است و می تواند نقطه عطفی بر روابط تهران و مسکو باشد. در این سفر این امکان وجود دارد که یک بازنگری ژئوپلیتیک و اقتصادی در روابط بین دو کشور شکل بگیرد، در این سفر موضع دو کشور می تواند در برابر غرب تقویت شود.
وی در ادامه بیان کرد :

- زمینه و هدف اصلی این سفر در حوزه اقتصادی و افزایش صادرات است. در حوزه های اقتصادی مثل انرژی، ارتباطات کشاورزی، بازرگانی، دفاعی، حمل و نقل و گردشگری، دو کشور می توانند روابط خود را ارتقا بدهند. اکنون حجم مبادلات اقتصادی دو کشور در حدود 3 میلیارد دلار است که عدد مطلوبی نیست و امکان ارتقای آن تا 25 میلیارد دلار هم پیش بینی می شود. امیدواریم که این سفر سطح مبادلات اقتصادی بین دو کشور را با یک جهش خیره کننده مواجه کند و سطح آن را خیلی بالا ببرد. روسیه این ظرفیت را دارد که به شریک مهم تجاری و راهبردی ایران تبدیل شود و انتظار می رود در این سفر سطح تعاملات دوجانبه در زمینه هایی مانند صادرات و همکاری های منطقه ای و بین المللی و مبارزه با تروریسم افزایش پیدا کند .

رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه تصریح کرد :

- از جمله دستاوردهای دیگر این سفر می توان به تلاش ایران برای عضویت در اتحادیه اقتصادی اوراسیا اشاره داشت که فرصت ارزشمندی برای جمهوری اسلامی ایران است. بین ایران و روسیه اشتراکاتی زیادی وجود دارد، در این سالها همکاری های مشترک و موفقی را با روس ها در مبارزه با تروریست در منطقه غرب آسیا، در بحث مذاکرات هسته ای و در مسئله ایستادگی در مقابل یک جانبه گرایی غرب و مشخصا آمریکایی ها داشتیم. همچنین در تحریم ها روس ها نقش خوبی را برای حمایت از ایران ایفا کردند.

رضایی در پایان تاکید کرد:

- توسعه روابط ایران و روسیه موجب خشم و نگرانی غربی ها به ویژه آمریکایی ها خواهد شد زیرا که به خوبی میدانند که ارتباط بین ایران و روسیه سبب تامین امنیت منطقه و ثبات در غرب آسیا خواهد شد.

/بخش-سیاسی-1288124/3-خشم-نگرانی-غرب-از-توسعه-<https://www.borna.news>

روابط-ایران-روسیه-ارتباط-بین-ایران-روسیه-سبب-تامین-امنیت-منطقه-می-شود

Одним із найголовніших принципів навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки є принцип

ситуативності, який передбачає моделювання певних мовленнєвих ситуацій, типових для спілкування у сфері забезпечення держбезпеки.

Проаналізувавши компонентний склад мовленнєвих ситуацій, а також обґрунтувавши зміст навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, тематичні, прагматичні, мовностилістичні, жанрові особливості діалогічного мовлення майбутніх фахівців сфери забезпечення державної безпеки, робимо спробу описати компоненти ситуацій діалогічного мовлення та дати їм загальну характеристику.

Таблиця 2.1.1

**Компоненти ситуацій діалогічного мовлення
та їх загальна характеристика**

<i>Компонент ситуації</i>	<i>Характеристики компонентів ситуації</i>
Адресат (соціальна роль)	Працівник органу держбезпеки
Адресант (соціальна роль)	Працівник органу держбезпеки
Тема (предмет спілкування)	Міжнародне партнерство та державна політика України у сфері забезпечення державної безпеки; Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави; Розвідка та захист інформації; Боротьба з тероризмом; Захист національної державності та національних інтересів; Досудові розслідування
Сфера спілкування	Сфера забезпечення державної безпеки
Причина	Наявність договорів про співпрацю, наявність факту правопорушення, наявність загрози від особи / держави, наявність нерозслідуваних правопорушень, які несуть загрозу державі, потреба в обміні досвідом, потреба у співпраці задля вирішення певного завдання
Комунікативна мета	Надати інформацію, отримати інформацію, не надати інформацію, спонукати до певних дій, уникнути розмови,

	досягнути компромісу, досягнути кооперації та співпраці, відстояти інтереси, задовольнити інтереси, скоординувати спільні дії, досягнути вибачення, понизити статус певної людини, країни
Код	Перська мова, українська мова, офіційно-діловий стиль
Жанр	Ділова бесіда, телефонна розмова, дискусія
Ефективність мовлення	Стратегії та тактики мовлення
Експресія	Нейтральна
Місце	Очна розмова, дистанційна розмова
Час	Робочий час, необмеженість у часі, синхронність
Етнічне середовище	Іранці (вербальні засоби, які властиві діловому спілкуванню іранців), невербальна поведінка іранців
Канал зв'язку	Акустичний, акустично-візуальний

Отже, ситуації ділового спілкування у сфері забезпечення держбезпеки мають постійні та змінні характеристики. До постійних характеристик належать адресат та адресант, сфера спілкування, експресія, час, етнічне середовище. До змінних характеристик належать: тема, причини, комунікативні цілі, код, жанр, ефективність мовлення, місце та канал зв'язку. Зміст навчання майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки передбачає насамперед опанування курсантами типів діалогів, реалізувати різні комунікативні цілі, застосовувати для цього стратегії та тактики мовлення, а також навчитися вести діалог-ділову бесіду, діалог-телефонну розмову, діалог-дискусію. Саме ці характеристики ситуативного мовлення вважаємо ключовими у нашому дослідженні. Відповідно, ми робимо спробу поєднати ці характеристики й виділити три групи типових мовленнєвих ситуацій, які мають варійовані та постійні складові.

Група типових ситуацій 1 (діалог-розпитування, ділова бесіда, інформативні стратегії)

Варійовані складові:

Тема:

- міжнародне партнерство та державна політика України у сфері забезпечення державної безпеки (напрями діяльності органу державної безпеки Ірану);

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави (заходи для підтримки громадської безпеки і правопорядку в Ірані та Україні);

- розвідка та захист інформації (заходи із захисту інформації в Ірані / Україні);

- боротьба з тероризмом (заходи із запобігання тероризму в Ірані / Україні);

- захист національної державності та національних інтересів (заходи з охорони об'єктів інфраструктури в Ірані / Україні);

- досудові розслідування (повноваження слідчих служб безпеки України / Ірану).

Причина: наявність договору про співпрацю, потреба в обміні досвідом.

Постійні складові:

Комунікативні цілі: надати інформацію, отримати інформацію, не надати інформацію, уникнути розмови.

Жанр: ділова бесіда.

Ефективність мовлення: стратегія випитування інформації (тактика прямого випитування, тактика актуалізації соціально-політичної позиції співрозмовника, тактика погроз); стратегія надання інформації (тактика повної і чіткої відповіді на поставлені питання, тактика уточнення); стратегія ненадання інформації (тактика відмови надання інформації, тактика уникнення розмови / теми обговорення).

Код: перська мова або перська / українська.

Місце: очна розмова.

Канал зв'язку: акустично-візуальний.

Кількість осіб: 3 особи (адресат, адресант, перекладач).

Група типових ситуацій 2 (діалог-домовленість, телефонна розмова, кооперативні стратегії)

Варійовані складові:

Тема: міжнародне партнерство та державна політика України у сфері забезпечення державної безпеки (виконання Меморандуму про взаємодію у сфері боротьби з незаконною торгівлею наркотиками, психотропними речовинами та прекурсорами);

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави (надання послуг органів держбезпеки громадянам України, які прибули до Ірану, громадянам Ірану, які прибули в Україну);

- розвідка та захист інформації (спільні дії в галузі зовнішньої розвідки);

- боротьба з тероризмом (спільні дії щодо перехоплення людини, яка підозрюється в тероризмі);

- захист національної державності та національних інтересів (спільні дії щодо протидії нелегальній міграції громадян);

- досудові розслідування (спільні слідчі дії щодо катастрофи Boeing 737).

Причина: наявність договору про співпрацю, наявність факту правопорушення, наявність загрози від особи / держави, наявність нерозслідуваних правопорушень, які несуть загрозу державі, потреба у співпраці задля вирішення певного завдання.

Комунікативні цілі: спонукати до певних дій, досягнути компромісу, досягнути кооперації та співпраці, скоординувати спільні дії.

Жанр: телефонна розмова.

Ефективність мовлення: стратегія налагодження та підтримки відносин (тактика схвалення, тактика обіцянки, тактика акцентуації на інтересах сторін, тактика солідаризації), стратегія уникнення конфлікту (тактика компромісу, тактика вибачення).

Код: перська мова або перська / українська.

Місце: дистанційна розмова.

Канал зв'язку: акустичний.

Кількість осіб: 3 особи (адресат, адресант, перекладач).

Група типових ситуацій 3 (діалог-обговорення, дискусія, стратегії впливу)

Варійовані складові:

Тема: міжнародне партнерство та державна політика України у сфері забезпечення державної безпеки (*співпраця в напрямі авіаційної безпеки (на основі Угоди про повітряне сполучення між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран)*).

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави (*співпраці в напрямі запобігання корупції*);

- розвідка та захист інформації (*напрацювання положень у сфері обміну інформації між сторонами*);

- боротьба з тероризмом (*звільнення особи, яка підозрюється в приналежності до терористичного угруповання*);

- захист національної державності та національних інтересів (*узаконення права перебування особи, яка звинувачується в нелегальному перебуванні в межах країни*);

- досудові розслідування (*правомірність дій щодо затриманої особи (громадянина, країну якого Ви представляєте)*).

Ефективність мовлення:

- аргументативна стратегія (*тактика посилення на авторитетну думку / факти, тактика актуалізації проблеми та способів її вирішення, тактика опори на загальнолюдські та національні цінності, тактика емоційної аргументації*);

- стратегія дискредитації (*тактика акцентування на невиконаних обіцянках опонента, тактика опори на загальнолюдські та національні цінності*).

Комунікативні цілі: спонукати до певних дій, переконати співрозмовника змінити думку, відстояти інтереси, задовольнити інтереси, досягнути вибачення, понизити статус певної людини, країни.

Причина: наявність договору про співпрацю, наявність факту правопорушення, наявність загрози від особи / держави, наявність нерозслідуваних правопорушень, які несуть загрозу державі, потреба у співпраці задля вирішення певного завдання.

Неварійовані складові:

Жанр: дискусія.

Код: перська мова або перська / українська.

Місце: очна розмова.

Канал зв'язку: акустичний.

Кількість осіб: необмежена (+ перекладач).

Отже, аналіз наукової літератури, присвяченої добору навчального матеріалу, дав можливість визначити критерії добору лексичного матеріалу (професійної значущості (інтеграційний), тематичності, функціональності, словотвірної цінності, прагматичної значущості, урахування рідної мови), діалогів-зразків (критерій якості пред'явлення аудіотексту, критерій структурної, лексико-фразеологічної та культурної автентичності, критерій жанрової і типологічної різноманітності, критерій прагматичної різноманітності, критерій відповідності виучуваній темі, критерій посиленості та доступності, критерій співвідношення вербального та невербального компонентів діалогу) та змодельовати три групи типових ситуацій для навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

2.2 Система вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки є можливим за умови розроблення системи вправ і завдань. Систему вправ і комунікативних завдань, за С. Ф. Шатіловим розуміємо як сукупність типів, видів і різновидів вправ, які необхідно виконувати в такій послідовності і в такій кількості, яка відображає закономірності формування умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності в їх взаємодії і забезпечує максимально високий рівень володіння іноземною мовою [142, с. 59].

У розробці системи вправ / завдань для навчання діалогічного мовлення набуто чималого досвіду. Аналіз останніх досліджень з цієї проблеми показує, що існують різні комбінації вправ та етапність їх застосування в методиці навчання іноземних мов. Так, В. Скалкін пропонує двоскладову систему вправ для навчання діалогічного мовлення: 1) підготовчі, або тренувальні вправи, орієнтовані на активізацію конкретного мовного матеріалу; 2) мовленнєві вправи, вони також активують мовний матеріал, їхня основна мета полягає в розвитку здатності до продукування мовлення з метою спілкування, формування готовності до комунікації [121, с. 36]. В. Черниш пропонує таку етапність навчання діалогічного мовлення: 1) навчання реплікування; 2) навчання складання мікродіалогів; 3) навчання складання діалогів [136, с. 19–20]. М. Щербина пропонує чотириетапну технологію навчання діалогічного мовлення: 1) аудіювання, після якого відбувається аналіз діалогу певного функціонального типу – визначення його форми, змісту, комунікативної функції; також на цьому етапі відбувається формування мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурних і фахових умінь в англomовному діалогічному мовленні; 2) реплікування й укладання діалогічних едностей (рецептивно-репродуктивні вправи); 3) укладання

мікродіалогів (рецептивно-продуктивні вправи) з використанням різних опор; 4) укладання власних діалогів певних функціональних типів з можливим використанням опор [146, с. 82]. Л. Крисак розробила двоетапну систему вправ: 1) вправи на активізацію попередніх знань курсантів та виконання вправ на розвиток умінь реплікування; автоматизація дій у вживанні мовного матеріалу (лексичного, граматичного, фонетичного); 2) основний етап, який складався з трьох підетапів: 1) формування вміння поєднувати репліки у різні види діалогічних єдностей; 2) формування вміння створювати мікродіалогі; 3) формування вміння створювати власні діалогі [61, с. 109]. Ма Мінь пропонує триетапну систему вправ: 1) активізація мовного матеріалу, формування мовленнєвих навичок, мовно-операційної основи діалогічного мовлення; 2) підстановка, трансформація, комбінування мовних одиниць та навчання реплікування; аналіз комунікативного завдання і способів його реалізації в репліках; 3) створення діалогів за ситуацією [67, с. 96]. Л. Максименко виділяє підготовчий (активізація знань про типові ситуації професійного спілкування і комунікативні наміри формування компенсаційних умінь використовувати стратегії та прийоми риторики), рецептивно-репродуктивний (аудіювання діалогу-зразка, формування і вдосконалення мовленнєвих навичок діалогічного мовлення), рецептивно-продуктивний (навчання діалогічних єдностей та мікродіалогів) і продуктивний (продукування власних діалогів) [68, с. 31]. Отже, як показують останні розробки у сфері системи вправ і завдань, навчання діалогічного мовлення має здійснюватися поетапно за принципами від простого – до складного, від елементів (мовних одиниць, реплік) – до цілого (діалогу), від набуття мовленнєвих навичок до набуття умінь діалогічного мовлення, від декларативних та процедурних знань – до мовленнєвих умінь.

Спираючись на загально визнану типологію вправ для навчання діалогічного мовлення [69; 77], визначаємо такі типи вправ і завдань, які релевантні формуванню компетентності в діалогічному мовленні

У навчанні діалогічного мовлення використовуємо такі типи та види вправ і завдань:

- за ступенем комунікативності – некомунікативні (лексичні, граматичні вправи на формування навичок вживання лексичних і граматичних одиниць в діловій перськомовній комунікації у галузі держбезпеки), умовно-комунікативні (вправи на вживання лексичних і граматичних одиниць мови в репліках та діалогічних єдностях), комунікативні (читання, аудіювання, власне діалогічне мовлення);

- за спрямованістю навчальної дії на одержання або надання інформації – рецептивні (рецептивно-аналітичні: вправи в аудіюванні та читанні, які супроводжуються аналізом вербальних та невербальних засобів спілкування у діловій сфері іранців, рецептивно-інформаційні: вправи, спрямовані на формування у курсантів декларативних знань зі сфери забезпечення держбезпеки), рецептивно-репродуктивні (продукування реплік, створення мікродіалогів, переказ діалогів з відтворенням мовних одиниць, невербальних засобів, комунікативних стратегій і тактик), рецептивно-продуктивні (продукування діалогів на основі зібраної інформації);

- за ступенем керування мовленнєвою діяльністю курсантів – вправи з повним керуванням (ці вправи призначені для навчання мовного матеріалу, коли необхідно сформувати навички вживання конкретних лексичних і граматичних одиниць), частковим (ці вправи призначені для навчання стратегій та тактик мовлення) і мінімальним керуванням (власне діалогічне мовлення);

- за наявністю / відсутністю опор – усі вправи та завдання мають опори – окремі лексичні одиниці, зразки реплік та діалогічних єдностей, які імплементують стратегії та тактики мовлення, цілісні тексти (друковані / аудитивні), які слугують опорою декларативно-знаннєвого аспекту діалогічного мовлення;

- за наявністю / відсутністю рольового компонента – вправи без ігрового рольового компонента, з рольовим ігровим компонентом (усі діалоги

розігруються в тріаді – два учасники переговорного процесу, один перекладач);

- за способом організації роботи – фронтальні (вправи на рівні репліки, діалогічної єдності), одночасні інтерактивні в малих групах (вправління в діалогічному мовленні);

- за характером виконання – усні, а також уснописьмові;

- за професійною спрямованістю – усі вправи є професійно орієнтованими;

- за участю рідної мови – одномовні (вправління на рівні реплік та діалогічних єдностей), двомовні (вправління в діалогічному мовленні в тріаді два учасники переговорного процесу, один перекладач);

- за використанням невербального компонента: без невербального компонента, з невербальним компонентом.

Означені типи та види вправ імплементуються в систему й становлять цілісні цикли, спрямовані на формування діалогічного мовлення курсантів.

У розробленні вправ та завдань спираємося на структуру, розроблену Н. Склярєнко: завдання-інструкція, виконання завдання та контроль виконання завдання [124, с. 23–25]. Перейдемо до розробки системи вправ (яка насамперед відображає їхню послідовність) для навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Науковці виділяють дві основні моделі навчання діалогу: 1) «зверху вниз» – навчання діалогічного мовлення розпочинається зі слухання діалогів-зразка з його наступним варіюванням, а згодом і створенням власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування; 2) «знизу вгору» – передбачає шлях від засвоєння спочатку елементів діалогу (реплік діалогічних єдностей) до самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, що не виключає прослуховування діалогів-зразків [136, с. 19]; 1) «зверху вниз» – навчання діалогічного мовлення здійснюється на основі прочитаного тексту; 2) «знизу вгору» – навчання діалогічного мовлення здійснюється без опори на текст, на основі тематики,

проблематики обговорюваних питань, вивченої лексики, граматики, мовленнєвих структур.

Модель «зверху вниз» має перевагу, яка полягає в тому, що опорний діалог достатньо повно окреслює мовленнєву ситуацію, яка використовується як основа для продукування висловлювань; діалог-зразок слугує своєрідною опорою в конструюванні типових діалогів. Відповідно до цієї моделі викладач обирає типові ситуації, добирає або складає діалоги-зразки з використанням типових для даної ситуації кліше, моделей мовленнєвої взаємодії, визначає послідовність подачі різних типів діалогів в процесі вивчення теми, знайомить курсантів з новими мовними одиницями й мовленнєвими структурами; коментує соціокультурні особливості спілкування; озвучує діалог (або курсанти слухають з електронного носія); організовує роботу з діалогом, спрямовану на його розуміння, запам'ятовування, часткову трансформацію, частково змінює мовленнєву ситуацію, формує мовленнєві установки для творчих навчальних діалогів. Означена модель передбачає навчання діалогічного мовлення за зразком, який слугує опорою для продукування типових діалогів, а також активізує розумово-аналітичну діяльність курсантів, зосереджену на виявленні ситуаційних особливостей діалогів. Таку модель варто використовувати, коли курсанти не володіють композиційними, лінгвальними та екстралінгвальними особливостями діалогічного мовлення.

Модель «знизу вгору» застосовується тоді, коли рівень мовленнєвого розвитку достатньо високий і єдиний зразок не потрібен, коли діалог належить до різновиду вільного діалогу і зразок буде лише обмежувати ініціативу та творчість курсантів. Таку модель варто застосовувати, коли у курсантів уже сформовані навички вживання кліше, уміння будувати діалоги різних типів, здійснювати діалогічне мовлення відповідно до мовленнєвої ситуації з урахуванням її лінгвальних та екстралінгвальних особливостей.

Зважаючи на сказане вище, вважаємо доцільним у навчанні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки застосовувати обидві моделі. Використання моделі «зверху вниз» у навчанні ділового фахового

перськомовного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, яке розпочинається на III курсі, у II семестрі, зумовлене такими чинниками:

- курсанти не готові до діалогічного мовлення в ситуаціях ділового спілкування з іранцями;

- курсанти не володіють необхідними кліше, притаманними для перськомовного ділового мовлення;

- курсанти не володіють невербальними засобами та невербальною поведінкою у сфері ділової комунікації з іранцями;

- курсанти не володіють (або володіють на неналежному рівні) стратегіями та тактиками ділового мовлення в жанрах ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії (кооперативними, інформативними, стратегіями впливу).

З іншого боку, ми усвідомлюємо, що окреслені в першому розділі мовні кліше, а також стратегії та тактики ділового спілкування в контексті співпраці з іранською стороною в галузі держбезпеки, невербальні засоби спілкування та невербальна поведінка є типовими для діалогічного мовлення у межах усіх змістових модулів, присвячених діловій комунікації й можуть бути засвоєні протягом першого (з шести) змістових модулів. Таким чином, ми вбачаємо потребу в використанні моделі «зверху вниз» лише в межах першого змістового модуля.

Використання моделі «знизу вгору» зумовлене такими чинниками:

- на III курсі у курсантів уже сформовані уміння діалогічного мовлення, курсанти можуть вільно вступати в діалоги, продукувати адекватні репліки;

- такі жанри, як бесіда, телефонна розмова, а особливо дискусія не передбачають трафаретності, вони передбачають гнучкість й варіативність, велику кількість комунікативних ходів з метою досягнення комунікативної мети;

- опанувавши кліше перськомовного ділового мовлення, особливості невербальної поведінки, стратегії та тактики мовлення, курсанти мають

розширювати тезаурус та лексикон, удосконалювати граматичні знання та навички, а також уміння і стратегії діалогічного мовлення.

Таким чином, вважаємо доцільним здійснювати навчання перськомовного ділового мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки у II етапи:

- I етап – інтродуктивний (зверху вниз); його мета: сформувати у курсантів знання та навички вживання кліше, притаманних перськомовній діловій комунікації у сфері забезпечення державної безпеки; сформувати знання невербальних засобів комунікації та уміння невербальної поведінки, сформувати стратегії та тактики діалогічного мовлення;

- II етап – когнітивно-комунікативний (знизу вгору); його мета: розширювати знання курсантів про процеси, поняття та реалії, які стосуються сфери забезпечення державної безпеки; розширювати лексикон курсантів (новими словами, які позначають згадані вище процеси, поняття та реалії); закріплювати знання невербальних засобів комунікації, уміння невербальної поведінки; розвивати та удосконалювати уміння діалогічного мовлення (діалог-обмін інформацією, діалог-домовленість, діалог-обговорення); розвивати та удосконалювати стратегії та тактики діалогічного мовлення.

На I-му інтродуктивному етапі передбачається виконання таких груп вправ у послідовності:

1.1) ознайомлення курсантів зі стратегіями та тактиками перськомовного ділового мовлення; з особливостями невербальної комунікації іранців;

1.2) читання та аналіз діалогів:

- підготовчі завдання до читання діалогів: введення в мовленнєву ситуацію, зняття мовних, лінгвосоціокультурних та предметних труднощів;

- установче завдання перед читанням: визначення типу діалогу, комунікативної мети, стратегій та тактик, а також засобів їх імплементації;

- відповіді на питання, поставлені перед читанням;

- аналіз мовних засобів перськомовного ділового мовлення;

1.3) відеоаудіювання:

- підготовчі завдання: введення в мовленнєву ситуацію, зняття мовних, лінгвосоціокультурних та предметних труднощів;
- установче завдання на відеоаудіювання: визначення типу діалогу, комунікативної мети, стратегій та тактик, а також засобів їх імплементації;
- відповіді на питання, поставлені перед відеоаудіюванням;
- аналіз мовних засобів перськомовного ділового мовлення;

1.4) вправлення в реплікуванні:

- некомунікативні вправи на вживання лексичних та граматичних одиниць в репліках та діалогічних єдностях перськомовного діалогічного мовлення;
- умовно-комунікативні вправи у продукуванні реплік та діалогічних єдностей з використанням елементів невербальної поведінки;
- умовно-комунікативні вправи у продукуванні реплік та діалогічних єдностей з реалізацією мовленнєвих тактик;

1.5) переказ діалогів (умовно-комунікативне завдання): переказ зі збереженням функціонального типу діалогу, мовних засобів, властивих діловому перськомовному спілкуванню, невербальних засобів, комунікативної мети та стратегії і тактик її досягнення;

1.6) продукування мікродіалогів певного функціонального типу, з використанням необхідних мовних засобів, невербальних засобів, стратегії і тактик її досягнення: встановлення послідовностей реплік та діалогічних єдностей; підстановка мовних засобів в діалогічні єдності, вправлення в реалізації тактики мовлення в діалогічній єдності; складання мікродіалогу за функціональною схемою;

1.7) продукування діалогів (комунікативне завдання) з опорою на прочитані та переглянуті матеріали, які складають інформативні складові мовлення: з використанням мовних засобів, властивих діловому перськомовному спілкуванню, невербальних засобів, з використанням комунікативних стратегій та тактик їх реалізації.

На II-му когнітивно-комунікативному етапі передбачається використання методів case study та рольової гри, які імплементуються в таку послідовність завдань:

2.1) некомунікативні та мовно-комунікативні вправи на вживання лексичних та граматичних одиниць у перськомовному діалогічному мовленні (на рівні реплік, діалогічних єдностей);

2.2) підготовка до діалогу: опрацювання матеріалів кейсу, набуття екстралінгвальних знань, розширення словникового запасу, розподіл ролей та в діловій грі;

2.3) продукування діалогів (діалог-обмін інформацією, діалог-домовленість, діалог-обговорення) на основі опрацьованих матеріалів відповідно до заданих ситуацій мовлення; застосування стратегій та тактики в діалогічному мовленні; продукування діалогів супроводжується перекладом.

Приклади вправ і завдань інтродуктивного етапу

Завдання 1.1. Мета: сформувати у курсантів знання про аргументативну стратегію та тактики її реалізації, про мовні засоби аргументативної стратегії.

Інструкція: Прочитайте текст, выпишіть основні характеристики аргументативної стратегії, а також тактики та мовні засоби її реалізації. Складіть речення (мікротексти), у яких будуть реалізовані ці тактики.

دستور العمل: متن را بخوانید، ویژگی های اصلی استراتژی استدلالی و همچنین تاکتیک ها و ابزارهای زبانی برای اجرای آن را بنویسید. جملاتی (رئوس مطالب) بسازید که این تاکتیک ها در آنها اجراء شوند.

استراتژی استدلالی در متقاعد کردن مخاطب با کمک استدلال ها بکار می رود که منجر به تغییر یا تأیید نظر او می شود. استدلالکننده باید شریک را به حقیقت، ارزش و مصلحت افکارش متقاعد کند. استراتژی استدلالی در تاکتیک های زیر اجرا می شود:

(۱) تاکتیک استناد به نظرات / حقایق معتبر در مراجعه به منابع معتبر - سازمان های بین المللی، رهبران کشورهای مذاکره کننده، چارچوب قانونی، رسیدگی به داده ها از منابع رسمی و معتبر و همچنین استناد به منابع معتبر بکار می رود.

۲) تاکتیک به فعلیت رساندن مشکل و راه های حل آن بر توجه مخاطب جهت تمرکز بر جزئیات موضوع مورد بحث و همچنین راه های حل مشکل تاکید می شود، در نتیجه آگاهی از وضعیت نشان می شود و بنابراین نظر یک فرد آگاه مهمتر از ناآگاه می باشد؛

۳) تاکتیک تکیه بر ارزش های جهانی و ملی عبارت است از توسل به مفاهیمی چون زندگی، صلح، امنیت، حفاظت از دولت، آزادی، سلامت، خانواده، حقوق بشر، شرف، حقیقت، راستی، عدالت، سنن؛ ابزار زبان:

اگر در ، اگر چنین موضعی اتخاذ کنیم، این امنیت میلیون ها شهروند ما را تضمین خواهد کرد ما وظیفه داریم به اجماع برسیم، مورد... به توافق برسیم، سلامت هزاران بیمار مبتلا به نجات خواهد شد با رد این پیشنهاد صدها هزار نفر را به خطر می ، زیرا جان ده ها هزار شهروند ما به آن بستگی دارد ؛ شما باید درک کنید که این حقیقت است و به همین دلیل است که ما باید... ، اندازید

۴) تاکتیک استدلال عاطفی هم در بیان عواطف خود و هم در بر انگیزتن عواطف خاص در همصحبت بکار می رود، این تاکتیک استدلال مکمل می کند، زمانی که روش های منطقی تأثیر گذاری بر مخاطب وجود نداشته باشد؛ ابزار زبان:

ما ناراحت خواهیم شد ، ما بسیار خوشحال / ناخوشایند هستیم... ، ما خوشحال هستیم... ، شما راضی خواهید شد... ، پیشیمان نمی شوید اگر ، شهروندان شما از آن قدردانی خواهند کرد....

Тип завдання: умовно-комунікативна; рецептивно-репродуктивна, інформаційна, з частковим керуванням, фронтальна, уснописьмова, одномовна, без невербального компонента.

Завдання 1.2. Мета: формування знань про структурні, лінгвосоціокультурні, прагматичні, мовні особливості перськомовного діалогічного мовлення у сфері забезпечення державної безпеки.

Інструкції:

دستور العمل:

Перед читанням тексту:

پیش از خواندن متن:

- спрогнозуйте зміст діалогу за першими двома репліками;

محتوای گفتگو را بر اساس دو خط اول پیش بینی کنید:

- визначте значення слів та словосполучень:

معنی کلمات و عبارات را مشخص کنید: کمیسیون امنیت ملی، گروه دوستی پارلمانی، نقطه عطفی،

هدف اصلی، شریک مهم تجاری، ایستادگی در مقابل، تحریم؛

- прокоментуйте поняття:

در مورد مفهوم نظر بدهید: ارتباطات دفاعی، سطح تعاملات دوجانبه، تروریسم، مبارزه با تروریست، تامین امنیت، ثبات در غرب؛

- прочитайте діалог; визначте його тип, комунікативну мету, стратегії та тактики, опишіть мовні засоби їх реалізації.

گفتگو را بخوانید؛ نوع، هدف ارتباطی، استراتژی ها و تاکتیک های آن را تعیین کنید، ابزارهای زبانی را برای اجرای آنها بنویسید

ابراهیم رضائی عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه در گفت و گو با خبرنگار سیاسی برنا در رابطه با سفر رئیس جمهور به روسیه گفت :

- سفر آقای رئیسی به روسیه دارای اهمیت بسیار زیادی است و می تواند نقطه عطفی بر روابط تهران و مسکو باشد. در این سفر این امکان وجود دارد که یک بازنگری ژئوپلیتیک و اقتصادی در روابط بین دو کشور شکل بگیرد، در این سفر موضع دو کشور می تواند در برابر غرب تقویت شود. وی در ادامه بیان کرد :

- زمینه و هدف اصلی این سفر در حوزه اقتصادی و افزایش صادرات است. در حوزه های اقتصادی مثل انرژی، ارتباطات کشاورزی، بازرگانی، دفاعی، حمل و نقل و گردشگری، دو کشور می توانند روابط خود را ارتقا بدهند. اکنون حجم مبادلات اقتصادی دو کشور در حدود 3 میلیارد دلار است که عدد مطلوبی نیست و امکان ارتقای آن تا 25 میلیارد دلار هم پیش بینی می شود. امیدواریم که این سفر سطح مبادلات اقتصادی بین دو کشور را با یک جهش خیره کننده مواجه کند و سطح آن را خیلی بالا ببرد. روسیه این ظرفیت را دارد که به شریک مهم تجاری و راهبردی ایران تبدیل شود و انتظار می رود در این سفر سطح تعاملات دوجانبه در زمینه هایی مانند صادرات و همکاری های منطقه ای و بین المللی و مبارزه با تروریسم افزایش پیدا کند .

رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه تصریح کرد :

- از جمله دستاوردهای دیگر این سفر می توان به تلاش ایران برای عضویت در اتحادیه اقتصادی اوراسیا اشاره داشت که فرصت ارزشمندی برای جمهوری اسلامی ایران است. بین ایران و روسیه اشتراکاتی زیادی وجود دارد، در این سالها همکاری های مشترک و موافقی را با روس ها در مبارزه با تروریست در منطقه غرب آسیا، در بحث مذاکرات هسته ای و در مسئله ایستادگی در مقابل یک جانبه گرایی غرب و مشخصا آمریکایی ها داشتیم. همچنین در تحریم ها روس ها نقش خوبی را برای حمایت از ایران ایفا کردند.

رضایی در پایان تاکید کرد:

- توسعه روابط ایران و روسیه موجب خشم و نگرانی غربی‌ها به ویژه آمریکایی‌ها خواهد شد زیرا که به خوبی میدانند که ارتباط بین ایران و روسیه سبب تامین امنیت منطقه و ثبات در غرب آسیا خواهد شد.

<https://www.borna.news/بخش-سیاسی-3/1288124-خشم-نگرانی-غرب-از-توسعه>
روابط-ایران-روسیه-ارتباط-بین-ایران-روسیه-سبب-تامین-امنیت-منطقه-می-شود

Після читання тексту: обговорення функціонального типу діалогу, комунікативної мети, стратегій та тактик, аналіз мовних засобів їх реалізації.

پس از خواندن متن: بحث در مورد نوع عملکرد گفتگو، هدف ارتباطی، استراتژی‌ها و تاکتیک‌ها، تجزیه ابزارهای زبانی طی اجرای آنها.

Тип завдання: комунікативне, рецептивно-аналітичне, з мінімальним керуванням, без ігрового рольового компонента, фронтальне, усне, професійно орієнтоване, одномовне, без невербального компонента.

Завдання 1.3. Мета: формування знань про структурні, лінгвосоціокультурні, прагматичні, мовні особливості перськомовного діалогічного мовлення у сфері забезпечення державної безпеки, знань про невербальну поведінку іранців у діловій комунікації.

Інструкції:

دستور العمل:

Перед відеоаудіюванням:

قبل از تماشای ویدیو:

- *перегляньте окремі кадри відеоматеріалу, спрогнозуйте, про що йтиме мова;*

بخش‌های جداگانه ویدیو را تماشا کنید، در مورد چه چیزی بحث خواهد بود پیش‌بینی کنید.

- *визначте значення слів та словосполучень:*

معنی کلمات و عبارات را مشخص کنید:

برنامه برقراری امنیت و آرامش، وضعیت، طابان، مذاکرات، پیش‌بینی، مشکلات امنیتی، گروه‌های

تروریستی، داعش، بدنه اصلی جنگی، منافع، نیروهای امنیتی، چالش، ابراز نگرانی، مواد مخدر، راه حل؛

- *прокоментуйте поняття:*

در مورد مفهوم نظر بدهید:

امنیت، تهدید، شعار، افراط، حاکمیت، زمینه انتخابات و مشارکت سیاسی؛

- *продивіться відеофрагмент; визначте тип діалогу, комунікативну мету, стратегії та тактики, зверніть увагу, які невербальні засоби використовують учасники комунікації, дайте їм інтерпретацію, спробуйте відтворити їх на власних рухах.*

ویدیو را تماشا کنید؛ نوع گفتگو، هدف ارتباطی، استراتژی ها و تاکتیک ها را مشخص کنید، به معنای غیرکلامی که شرکت کنندگان ارتباط استفاده می کنند توجه کنید، به آنها تفسیر کنید، سعی کنید آنها را در حرکات خود بازتولید کنید.

<https://www.youtube.com/watch?v=kgspZIbtMNo>

Після відеоаудіювання: обговорення функціонального типу діалогу, комунікативної мети, стратегій та тактик, невербальних засобів комунікації, відтворення цих засобів на власних рухах.

پس از تماشای ویدئو: بحث در مورد نوع عملکرد گفتگو، هدف ارتباطی، استراتژی ها و تاکتیک ها، ابزارهای ارتباط غیرکلامی، بازتولید این ابزارها بر روی حرکات خود.

Тип завдання: комунікативне, рецептивно-аналітичне, з мінімальним керуванням, без ігрового рольового компонента, фронтальне, усне, професійно орієнтоване, одномовне, з невербальним компонентом.

Вправа 1.4.1. Мета: вживання лексичних та граматичних одиниць в репліках та діалогічних єдностях перськомовного діалогічного мовлення.

Інструкція: Дайте відповіді на поставлені питання, використовуючи подані нижче слова/словосполучення:

دستور العمل: با استفاده از کلمات / عبارات زیر به سوالات پاسخ دهید:

درباره تصمیم ما برای شروع همکاری برای مقابله با تروریسم چه نظری دارید؟

آیا آمادگی دارید که تجربه ما را در پیشگیری از رخداد های محیط زیست به کار بگیرید؟

آیا آمادگی ادامه همکاری با ما در مبارزه با مهاجرت غیرقانونی را دارید؟

نظر شما درباره رویکرد ما برای انتقال سریع اطلاعات در موارد سوءظن به ارتکاب اقدامات

تروریستی چیست؟

آیا طرف شما محرمانه بودن این اطلاعات را تضمین می کند؟

Фрази-опори:

ما از اقدامات (فعالیت شما) در این زمینه بسیار قدردانی می کنیم...؛

طرف ما تصمیم شما را متعادل و صحیح می داند؛

تجربه شما در این مورد ... قابل توجه است / شایسته تحسین است؛

ما تجربه مثبتی از همکاری با شما در این راستا داریم و آماده ادامه همکاری هستیم؛

ما تحت تاثیر رویکرد شما هستیم و خوشحالیم که اقدام مشترکی در زمینه ... شروع کنیم؛

چه خوب است که دیدگاه های ما در مورد این موضوع مطابقت دارد؛

طرف ما تضمین می کند؛

دولت ما آمادگی دارد تعهد بگیرد؛

در جهت منافع کشورمان...؛

برای شما مفید خواهد بود...؛

اقدامات و تلاش های مشترک ما منجر به آن خواهد شد که...؛

هر دو طرف ما به دنبال این هستند... .

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна (продукування реплік), з частковим керуванням, без ігрового рольового компонента, фронтальна, усна, професійно орієнтована, одномовна, без невербального компонента, з опорами.

Вправа 1.4.2. Мета: формування навичок продукування реплік з реалізацією мовленнєвих тактик.

Інструкція: Дайте відповіді на поставлені питання, використовуючи тактику компромісу:

دستور العمل:

آیا حاضرید تحقیقات در مورد قانونی بودن اقامت آقای فلان در داخل کشورتان را تسریع کنید؟

ما از تقاضا می کنیم که اطلاعات تحقیقات در مورد بونینگ ۷۳۷ به ما ارائه شود.

اگر اطلاعات جزئی در مورد قانونی بودن اقامت شهروند فلان در کشورمان ارائه کنیم، آیا حاضرید

ممنوعیت خروج وکیل وی را تا ۲ ماه تعلیق کنید؟

ما داده های به دست آمده توسط اطلاعات خود را در اختیار شما قرار می دهیم، آیا آماده هستید در مورد تقاضای ما برای انتقال افراد فلان و فلان به طرف ما صحبت کنید؟
آیا طرف شما به گناه خود اعتراف می کند؟

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна (продукування реплік), з частковим керуванням, без ігрового рольового компонента, фронтальна, усна, професійно орієнтована, одномовна, без невербального компонента, без опор.

Завдання 1.5. Мета: формування умінь продукувати діалоги зі збереженням функціонального типу діалогу, мовних засобів, властивих діловому перськомовному спілкуванню, невербальних засобів, комунікативної мети та стратегії і тактик її досягнення.

Інструкція:

دستور العمل:

Підготовчі завдання:

تمرینات آماده سازی:

- перегляньте відео (ділової розмови), визначте значення невідомих слів;
یک ویدیو (مکالمه کاری) تماشا کنید، معنای کلمات ناشناخته را مشخص کنید.

<https://www.youtube.com/watch?v=sbPKn0kA9CY>

- визначте тип діалогу, мету комунікації, стратегії та тактики мовлення, невербальні засоби спілкування;

نوع گفتگو، هدف ارتباط، استراتژی ها و تاکتیک های گفتاری، وسایل ارتباط غیر کلامی را مشخص کنید.

- складіть план діалогу та випишіть опорні слова / словосполучення;

طرح گفتگو بسازید و کلمات / عبارات کلیدی را بنویسید.

- підготуйтеся до переказу діалогу за ролями;

آماده شوید دیالوگ بر اساس نقش بازگویی کنید؛

Власне переказ:

- розіграйте діалог, відтворюючи якомога точніше оригінал відео (відтворіть мету комунікації, стратегії та тактики мовлення, невербальні засоби спілкування).

دیالوگ را اجرا کنید، ویدیوی اصلی را تا حد امکان با دقت باز تولید کنید (هدف ارتباط، استراتژی ها و تاکتیک های گفتاری، وسایل ارتباط غیر کلامی باز تولید کنید).

Тип завдання: умовно-комунікативне, рецептивно-репродуктивне (переказ діалогу), з частковим керуванням, з ігровим рольовим компонентом, парне, усне, професійно орієнтоване, одномовне, з невербальним компонентом, з опорою.

Завдання 1.6. Мета: формування умінь продукування мікродіалогів, реалізувати тактики мовлення в діалогічних єдностях.

Інструкція: Прочитайте текст, на основі цього тексту складіть мікродіалог-розпитування: розпитайте свого колегу з органу держбезпеки Ірану, які у їхній країні здійснюються заходи боротьби з криптовалютними майнерами; застосуйте такі тактики: прямого випитування, актуалізації соціально-політичної позиції співрозмовника, повної і чіткої відповіді на поставлені питання, відмови надання інформації, уникнення розмови.

دستور العمل: متن را بخوانید، بر اساس این متن، یک گفتگوی پرسشی کوچک بسازید: از همکار خود از سازمان امنیت دولتی ایران بپرسید که چه اقداماتی در کشور آنها برای مبارزه با ماینرهای رمز ارز انجام می شود؛ از تاکتیک های زیر استفاده کنید: پرسش مستقیم، به فعلیت رساندن موقعیت سیاسی-اجتماعی همصحب، پاسخ کامل و روشن به سؤالات، امتناع از ارائه اطلاعات، اجتناب از گفتگو.

دولت ایران کارمندان سازمان های ضد اطلاعاتی برای انجام وظایفی برای مبارزه با ماینرهای رمز ارز غیرقانونی در داخل کشور جذب می کند، زیرا روسا کشور بهطور جدی نگران می باشد که سیستم انرژی دولتی نتواند در آینده نزدیک با مصرف رو به رشد برق کنار بیاید.

وزارت امنیت دولتی در ایجاد گروه های ویژه در تمام شهرهای بزرگ شرکت می کند که وظیفه آنها یافتن و مصادره مزارع ماینینگ که بطور غیرقانونی دارای های دیجیتال بدست می یابند. طبق گزارش رسانه های رسمی، مقامات ایران امسال در چهارچوب مبارزه با ماینرها صدها کامپیوتر مخفی شده در خانه ها، گاراژهای خرابه و تاسیسات صنعتی را توقیف کرده اند.

منبع کلیدی داده های اطلاعاتی در جریان فعالیت های جستجوی عملیاتی، اطلاع رسانی است که مکان مزارع رمز ارز غیرقانونی را گزارش می کند. ثواب کمک به کارمندان ۸۷۳ دلار است که ۷،۵ برابر حداقل دستمزد ماهانه ملی می باشد.

قیمت پایین برق ایران را برای ماینرهای رمز ارز بسیار جذاب کرده است. با این حال، افزایش تقاضای برق، همراه با افزایش مصرف انرژی در سایر بخش های اقتصاد، باعث کمبود شدید برق شده است. مقامات وزارت نیرو ایران گفتند که بازرسان آژانس شهروندان ایرانی را که از شبکه برق خانگی برای تامین برق مزارع ماینینگ خود استفاده می کنند جریمه خواهند کرد.

Тип завдання: комунікативне, рецептивно-продуктивне, з мінімальним керуванням, з ігровим рольовим компонентом, парне, усне, професійно орієнтоване, одномовне, з невербальним компонентом, з опорою (на прочитаний текст).

Завдання 1.7. Мета: формування умінь продукування діалогів з опорою на прочитані та переглянуті матеріали, які складають інформативні складові мовлення: з використанням мовних засобів, властивих діловому перськомовному спілкуванню, невербальних засобів, з використанням комунікативних стратегій та тактик їх реалізації.

Інструкція: Прочитайте подані тексти (продивіться відео), на їхній основі складіть і розіграйте діалог: Розпитайте у свого колеги з органу держбезпеки про сили і засоби розвідки KBIP. Застосуйте стратегії випитування інформації та надання інформації, використовуйте невербальні засоби комунікації.

دستور العمل: متن های زیر را بخوانید (ویدیو را تماشا کنید)، بر اساس آنها دیالوگ بسازید و اجرا کنید: از همکار خود در سازمان امنیت کشور در مورد نیروها و ابزار اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بپرسید. استراتژی های پرسش و ارائه اطلاعات بکار ببرید و از وسایل ارتباطی غیر کلامی استفاده کنید.

اطلاعات در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی توسط اداره اصلی اطلاعات ستاد مشترک سپاه سازماندهی می شود که شامل ادارات عملیاتی، اطلاعاتی و فنی است که به نوبه خود متشکل از بخش ها هستند.

سازمان های اطلاعاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به تجسس استراتژیک، عملیاتی و تاکتیک می پردازند. علاوه بر این، تأکید اصلی بر تجسس اطلاعات و تا حدی، رادیویی و رادیو-فنی است.

ادارات عملیاتی اداره اصلی اطلاعات ستاد مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مسئول سازمان های اطلاعاتی خارجی هستند که کارکنان آن تحت حفاظت کادر آتاشه نظامی، سفارتخانه ها، کنسولگری ها و سایر دفاتر نمایندگی رسمی دولتی و خصوصی ایران خارج از کشور به فعالیت تجسس اطلاعات می پردازند.

این در حالی است که هسته اصلی دستگاه اطلاعاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی یگان ویژه قدس است.

نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی همراه با نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی هوافضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و سازمان بسیج مستضعفین، یکی از نیروهای پنجگانه نیروی نظامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است، که اهمیت اطلاعات در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران را تأیید می کند. فرماندهی نیروی قدس فعالیت های خود را با ریاست های عملیاتی اداره اصلی اطلاعات ستاد مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی هماهنگ می کند.

نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای انجام عملیات ویژه هم در خود ایران و هم در خارج از ایران اختصاص یافته است. وظیفه اصلی نیروی قدس در زمان صلح، تسهیل صدور انقلاب اسلامی به سایر کشورها و همچنین انجام اطلاعات در راستای منافع نظام است. تکمیل این کار شامل موارد زیر است:

- حمایت، تامین مالی، ارائه کمک های همه جانبه به سازمان های مختلف اسلامی در جهان، در نوبت نخست طرفدار ایران؛

- انجام عملیات ویژه برای از بین بردن رهبران مخالفان و افراد معترض و همچنین اقدامات تروریستی؛

- ایجاد شبکه ماموران تجسس برای ارزیابی اطلاعات استراتژیک و عملیاتی؛

- انجام ارزیابی اطلاعات استراتژیک و عملیاتی؛

- سازماندهی آموزش شبه نظامیان کشورهای خارجی و اعزام آنها به مناطق مختلف برای

انجام اقدامات خرابکارانه و تروریستی در راستای منافع رژیم ایران؛

- سازماندهی سیستمی برای آموزش شبه نظامیان انتحاری برای عملیات در پشت خطوط

دشمن با وقوع درگیری مسلحانه.

از نظر سازمانی، نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از فرماندهی، ستاد، بخش های فرعی

شبه نظامیان انتحاری، بخش های فرعی نیروهای ویژه، شبکه ای از اقامتگاه های خارجی مخفی و همچنین

اقامتگاه های غیرقانونی، شبکه ای از مراکز آموزشی برای فراهم و آموزش شبه نظامیان تروریستی در ایران و خارج از کشور متشکل می شود.

فرماندهی نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از طریق ستاد خود، فعالیت های هشت اداره منطقه ای، ریاست عملیات ویژه، ریاست اطلاعات و تحلیلی، بخش لجستیک، بخش های پشتیبانی و خدمات را مدیریت می کند.

Тип завдання: комунікативне, рецептивно-продуктивне, з мінімальним керуванням, з ігровим рольовим компонентом, парне, усне, професійно орієнтоване, одномовне, з невербальним компонентом, з опорою (на прочитаний текст).

Вправи та завдання когнітивно-комунікативного етапу

Вправа 2.1. Мета: формування мовленнєвих навичок (лексичних) у перськомовному діалогічному мовленні (на рівні реплік, діалогічних єдностей).

Інструкція: Прочитайте текст: Дайте відповіді на питання.

دستور العمل: متن را بخوانید: به سوالات پاسخ دهید.

جامعه اطلاعاتی ایران توسط چندین سازمان اطلاعاتی نمایندگی می شود:

• اطلاعات وزارت اطلاعات (اطلاعات سیاسی)؛

• اطلاعات نیروهای مسلح کشور که شامل نهادهای اطلاعاتی تقریباً مستقل از همدیگر ارتش

(اطلاعات نظامی)، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (اطلاعات سیاسی و نظامی-سیاسی)، نیروی انتظامی

(اطلاعات نظامی-سیاسی) می شود.

نهادهایی که فعالیت های اطلاعاتی را برنامه ریزی و هدایت می کنند. رئیس ارشد اطلاعات،

مصرف کننده اصلی اطلاعات، سردار عالی – رهبر معظم جمهوری اسلامی ایران است. وی هستند که خط

مشی کلی در حوزه اطلاعاتی را مشخص می کنند و در مورد توسعه مفاهیم اساسی و فعالیت های جامعه

اطلاعاتی به شورای عالی امنیت ملی دستور می دهند.

وظایف شورای عالی امنیت ملی شامل موارد زیر است:

• توسعه مفهومی موضوعات سیاست دفاعی و مسائل امنیت ملی مطابق با خطی که توسط رهبر

معظم تدوین و تصویب شده است؛

• هماهنگ سازی برنامه های دولت در زمینه های مرتبط با سیاست و همچنین اطلاعات مربوط به

مسائل دفاعی و امنیتی؛

• تعیین توان مادی و معنوی دولت در صورت استفاده از آن در امر دفع تهدیدات داخلی و خارجی.

شورای عالی امنیت ملی کار خود را عمدتاً در دو جهت اصلی می سازد.

۱. توسعه تدابیر پیشگیرانه برای حفظ آمادگی رزمی بالای نیروهای مسلح و نهادهای امنیتی دولتی بر اساس تحلیل همه جانبه اوضاع سیاسی کشور و جهان و جلب اسناد اتخاذ شده به دستگاه های اجرایی.

۲. تجزیه و تحلیل اطلاعات تجسس و ضد اطلاعات دریافت شده از سطوح پایین و توسعه بر اساس

آن راه حل بهینه برای هر مورد و موقعیت خاص.

فقط شیعیان می توانند کارمند وزارت اطلاعات باشند. وفاداری آنها در حین آموزش در مراکز ویژه

شمال تهران محک زده می شود. قبل از آموزش، آنها تحت یک "پاکسازی" قرار می گیرند که در بیشتر

موارد به بررسی کامل گذشته آنها خلاصه می شود. پس از آموزش، کارمندان اطلاعاتی اغلب به کارهای

غیرقانونی فرستاده می شوند.

- چه نهادهای اطلاعاتی را از ایران می شناسید؟

- چه کسی در ایران رئیس ارشد اطلاعات، مصرف کننده اصلی اطلاعات است؟

- شورای عالی امنیت ملی چه وظایفی دارد؟

- فعالیت های اصلی شورای عالی امنیت ملی چیست؟

- در ایران کارمندان سازمان اطلاعات چه جوری انتخاب می شوند؟

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, з частковим керуванням, без ігрового рольового компонента, фронтальна, усна, професійно орієнтована, одномовна, без невербального компонента, з опорою (на прочитаний текст).

Робота з кейсом

Технологія роботи з кейсом має певну етапність: 1) підготовчий етап, 2) основний етап. На підготовчому етапі викладач визначає для курсантів професійно значиму тему, описує сценарій Веб-квесту, визначає, яким має бути кінцевий результат, а також критерії його оцінювання; курсанти одержують завдання, а також матеріали кейсу [63, с. 115].

Тема: Іранська агентура в Європі: загроза Європі чи порятунок Ірану.

Результат: Обговорення (дискусії) діяльності іранської агентури в Європі, визначити її діяльність: вона несе загрозу європейцям чи існує для порятунку Ірану; під час обговорення потрібно застосовувати аргументативну та дискредитаційну стратегії, а також тактики, які реалізують ці стратегії.

Критерії оцінювання: предметна обізнаність, мовна правильність, адекватність невербальної поведінки, прагматична відповідність мовлення, інтерактивність мовлення, адекватність перекладу діалогічного мовлення.

Основний етап спрямований на виконання завдань кейсу та підготовку до обговорення.

Завдання 2.2.1. Мета: формування предметних знань у сфері національної безпеки; розширення словникового запасу курсантів, підготовка до діалогічного мовлення.

Інструкція: Прочитайте тексти (передивіться відео). Виберіть необхідну для обговорення інформацію.

دستور العمل: متن ها را بخوانید (ویدیو را تماشا کنید). اطلاعات مورد نیاز برای بحث را انتخاب کنید.

رهبری عالی ایران در سیاست خارجی خود جایگاه مهمی را به کشورهای اروپای غربی اختصاص می دهد. سازمان های ویژه ایران با وظایف متعددی روبرو هستند: اولاً ، ردیابی فعالیت های سازمان های مخالف؛ دوماً ، نفوذ در محافل علمی و سیاسی غرب، سازمان های غیر دولتی، رسانه و تجارت – در هر چیزی که می تواند توسط تهران برای کاهش عقب ماندگی فنی خود و تأثیر گذاری بر سیاست گذاری دولت ها در اروپا و آمریکا استفاده کند.

در بیشتر مواقع سازمان های ویژه ایرانی از تاکتیک های «مامور خواب» استفاده می کنند. یک جوان مسلمان تحت آموزش های ویژه قرار می گیرد، سپس به یکی از کشورهای اروپایی مثلاً به آلمان مهاجرت می کند و «به خواب می رود». ازدواج می کند، بچه دار می شود، زندگی یک شهروند قانونمند را هدایت می کند و منتظر دستورات مرکز است. بنابراین در صورت حمله به ایران، مامور «خوابیده» در اروپا و کشورهای حوزه خلیج فارس آماده مقابله با آمریکا و متحدان اروپایی آن در سازمان ناتو هستند. این برنامه با اسم رمز «روز قیامت» است.

سازمان های ویژه ایران نیز این شبکه را فعال کرده اند که قبلاً ایلد موگنی رهبری آن را برعهده داشت که اندکی قبل از مرگش تعدادی هسته های شبه نظامیان اسلامی را نه تنها در اروپای غربی، بلکه در قبرس، در کشورهای خلیج فارس ایجاد کرد. به گفته سازمان های اطلاعاتی، حدود 80 نفر از اعضای جنبش لبنانی "حزب الله" در اردوگاه های ویژه در ایران جمع شده اند. وظیفه آنها ارتکاب حملات تروریستی انتحاری با استفاده از هواپیماهای سبک (چترهای موتوری، چترهای گلایند و هنگ گلایدرهای موتوری) یا عملیات زیر آب در بنادر اروپا و آمریکا خواهد بود.

امروزه سازمان‌های ویژه ایرانی دارای اقامتگاه قدرتمندی در اروپا هستند که به نفوذ در سازمان‌های اطلاعاتی کشورهای اروپایی، اطلاعات علمی و فنی، جستجوی فعالان مخالف ایرانی و کارمندان سابق ساواک (سازمان اطلاعات و امنیت کشور) در اروپا مشغول هستند.

ایرانیان در کشورهای مرفه جهان آزاد، جایی که تسامح مذهبی و تنوع قومی غالب است، احساس راحتی می‌کنند. معروف است که سنگرهای اطلاعاتی ایران هامبورگ، پاریس و لندن بود. شبکه ای مترکم از هسته های اطلاعاتی ایتالیا، یونان و اسپانیا را تحت پوشش قرار داده است. یکی از وظایف اصلی سازمان‌های ویژه ایران، جمع‌آوری اطلاعات درباره استفاده احتمالی از خاک کشور در اقدامات نظامی، اطلاعاتی و تبلیغاتی آمریکا علیه ایران است.

در لهستان، سازمان‌های ویژه ایران البته مانند آلمان یا فرانسه از سمت‌های نمایندگی قدرتمندی برخوردار نیستند. اما تهران نگران احتمال استقرار پایگاه‌های نظامی و سامانه‌های دفاع موشکی آمریکا در خاک لهستان است که می‌تواند در جنگ علیه رژیم استفاده شود. ایران علاقه زیادی به شرایط و اصول همکاری لهستان با ناتو دارد. به طور کلی اطلاعات ایران در لهستان از دو تاکتیک استفاده می‌کند. اول، افسران اطلاعاتی مستقر در سفارت، و برای استخدام و عملیات ظریف تر - افرادی از آلمان یا فرانسه، که ضد اطلاعات لهستان آنها را نمی‌شناسد.

با تلقی مخالفان به عنوان تهدیدی برای رژیم، رهبری ایران به دنبال تخریب فیزیکی رهبران مخالفت است. و در این زمینه به موفقیت‌هایی دست یافته است. بنابراین، در سال ۱۹۹۱ در فرانسه، سازمان‌های ویژه ایران شاهپور بختیار، نخست‌وزیر سابق ایران را کشتند. بررسی حادثه این امکان را به وجود آورد که ادارات مختلف ایران، وزارت ارتباطات، وزارت امور خارجه، سازمان‌های بازرگانی و «ایران ایر» در این عملیات مشارکت داشته‌اند. کازن رهوی در سال ۱۹۹۰ در سوئیس کشته شد، در سال ۱۹۹۳ نماینده شورای ملی مخالفان، محمد حسین نقدی، در ایتالیا کشته شد، در سال ۱۹۹۶ در استانبول و بغداد قتل فعالان سازمان مجاهدین خلق ایران رخ داده بود.

به گفته ضداطلاعات آلمان، سازمان‌های ویژه ایران در آلمان، به ویژه در هامبورگ، اقدامات خود را علیه کسانی که با اقدامات رژیم فعلی موافق نیستند، افزایش داده‌اند. مأموران اطلاعاتی ایران دائماً در میان تظاهرکنندگان در خیابان‌های هامبورگ و دیگر شهرها حضور دارند تا فعال‌ترین مخالفان رژیم را ردیابی کنند. به گفته سازمان‌های ویژه آلمان، آنها نه تنها معترضان را ردیابی می‌کنند، بلکه برای "تشخیص هویت معترضان" فیلمبرداری می‌کنند. پس از شناسایی هویت تظاهرکنندگان، بستگان آنها در ایران تحت فشار قرار می‌گیرند تا فعالان در آلمان را مجبور به پایان دادن به اعتراضات کنند. این یکی از روش‌های متعددی است که سازمان‌های اطلاعاتی ایران علیه منتقدان رژیم کنونی مقیم آلمان به کار می‌گیرند.

اما در حال ایران می‌داند که دشمن اصلی ایران اروپا نیست، بلکه آمریکاست. سازمان‌های ویژه ایرانی شبکه نسبتاً گسترده‌ای از مأموران در ایالات متحده آمریکا دارند که با شروع ساعت «ایکس»

می‌توانند یک سری عملیات ویژه را در خاک این کشور انجام دهند. سازمان‌های اطلاعاتی ایران در آمریکای لاتین فعال هستند. تهران و واشنگتن به درستی معتقدند که این منطقه سکوی پرشی بهینه برای سازماندهی فعالیت‌های خرابکارانه علیه آمریکاست. منابع سازمان‌های ویژه ایران در آمریکای لاتین عبارتند از: اولاً جوامع دور از وطن بزرگ عرب و عراق که بسیاری از آنها در نخبگان سیاسی و تجاری اکثر کشورهای آمریکای لاتین هستند. به گفته نمایندگان آژانس اطلاعات مرکزی، شرکت‌های ایرانی زیادی در آمریکای لاتین وجود دارند که به عنوان پوشش برای فعالیت‌های فعال سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروی قدس خدمت می‌کنند. با نزدیک شدن به ساعت «ایکس»، اقامتگاه‌های اطلاعاتی و خرابکاری ایجاد شده توسط آنها یک سری عملیات ویژه علیه ایالات متحده آمریکا انجام خواهند داد. نمی‌توان از قبل گفت که دقیقاً چه چیزی در تهران اختراع شده است.

За матеріалами сайту: <http://www.iimes.ru/?p=17164>

به گزارش سایت : <http://www.iimes.ru/?p=17164>

Тип завдання: комунікативне, рецептивно-аналітично-продуктивне; з мінімальним керуванням, без ігрового рольового компонента, фронтальне, усне, професійно орієнтоване, двомовне.

Завдання 2.2.2. Мета: формування предметних знань у сфері національної безпеки; розширення словникового запасу курсантів, підготовка до діалогічного мовлення.

Інструкція: У засобах масової інформації знайдіть додаткові дані про агентурну діяльність іранців в Європі, які можна використати під час обговорення.

دستور العمل: در رسانه‌ها اطلاعات بیشتر در مورد فعالیت تجسس اطلاعات ایرانیان در اروپا را که می‌توان در بحث مورد استفاده قرار داد، بیابید.

Завдання 2.2.3 (для Варіанту методики А). **Мета:** підготовка до діалогічного мовлення.

Інструкція: Підготуйтеся до обговорення проблеми. Розподіліть ролі: хто буде відстоювати позицію про те, що іранська агентура в Європі є загрозою Європі, а хто буде відстоювати позицію про те, що іранська агентура в Європі є порятунком Ірану; визначьтеся, хто буде виконувати роль перекладача.

دستور العمل: خود را برای بحث در مورد مشکل آماده کنید. نقش ها را تقسیم کنید: چه کسی از این موضع دفاع می کند که تجسس ایران در اروپا تهدیدی برای اروپا است و چه کسی از این موضع دفاع می کند که تجسس ایران در اروپا نجات ایران است. تصمیم بگیرید که چه کسی به عنوان مترجم خواهد بود.

- курсанти складають план діалогу;
- виписують опорні слова;
- розподіляють ролі, обігрують діалог між собою.

Завдання 2.3.1. Мета: формування умінь діалогічного мовлення, умінь невербальної поведінки, умінь використання стратегій та тактик мовлення.

Інструкція: Уявіть, що Ви на переговорах з іранською стороною. Обговоріть діяльність іранської агентури в Європі, визначте: чи вона несе загрозу європейцям, чи існує для порятунку Ірану; застосуйте аргументативну та дискредитаційну стратегії, а також тактики, які реалізують ці стратегії. Проведіть обговорення за участі перекладача у такому форматі:

دستور العمل: تصور کنید با طرف ایرانی در حال مذاکره هستید. درباره فعالیت های تجسس ایران در اروپا بحث کنید، مشخص کنید: آیا این تجسس برای اروپایی ها تهدید است یا خیر، آیا برای نجات ایران وجود دارد یا خیر. استراتژی های استدلالی و بی اعتبار و همچنین تاکتیک هایی را که این استراتژی ها را اجرا می کنند، اعمال کنید. با مترجم به شکل زیر بحثی را انجام دهید:

- обидва учасники дискусії обговорюють перською мовою, перекладач перекладає діалог українською;

هر دو شرکت کننده به زبان فارسی بحث می کنند، مترجم گفتگو را به اوکراینی ترجمه می کند؛

- один учасник дискусії говорить перською мовою, а інший українською, перекладач здійснює двосторонній переклад.

یکی از شرکت کنندگان بحث به فارسی صحبت می کند و دیگری به اوکراینی، مترجم ترجمه دو طرفه را انجام می دهد.

Тип завдання: комунікативне, рецептивно-продуктивне, з мінімальним керуванням, з ігровим рольовим компонентом (курсанти виконують ролі учасників переговорного процесу та перекладача), групове, усне, професійно орієнтоване, одномовне, з невербальним компонентом, з опорою (на опрацьовані матеріали).

Отже, розроблена система вправ і завдань реалізується у два етапи I етап – інтродуктивний (зверху вниз); II етап – когнітивно-комунікативний (знизу вгору). Етапи охоплюють групи вправ і завдань, які курсанти виконують у розробленій послідовності – з використанням методів вправління case study та рольової гри, які в комплексі дозволяють сформувати та розвивати мовленнєві навички, моделювати комунікативні ситуації та розвивати мовленнєві уміння та стратегії.

2.3 Модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Упровадження методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки передбачає створення моделі організації навчального процесу.

Лінгводидактичну модель розглядаємо, услід за І. П. Задорожною, як штучно створений об'єкт знаково-символічної форми, що відображає в простішому вигляді структуру, властивості певного педагогічного процесу, взаємозв'язки і відношення між його елементами [33, с. 67]. Мета створення лінгводидактичної моделі полягає в окресленні логічної послідовності навчальних дій викладача і курсантів, які відповідають розробленій системі вправ [88, с. 160]. Лінгводидактичну модель розробляємо на основі принципів циклічності (кожен із 6 розроблених змістових модулів складає цикл типових прийомів роботи та послідовність їх виконання – виконання підготовчих вправ, самостійна підготовка до діалогічного мовлення з використанням методу case study, власне вправління в діалогічному мовленні з використанням методу рольової гри; кожен цикл присвячений навчанню одного типу діалогу – розпитування, домовленості, обговорення); системності

(передбачається виконання системи вправ у певній послідовності, яка спрямована на формування низки знань та умінь); етапності (поступове формування знань та навичок, які інтегруються в уміння діалогічного мовлення) [59, с. 106; 36, с. 128]. Компонентний склад лінгводидактичної моделі складають такі компоненти: цілі навчання та очікуваний результат, об'єкт навчання; суб'єкти навчання; навчальна дисципліна, в межах якої реалізується авторська методика; зміст навчання; методи навчання, форми організації навчання, засоби навчання; форми контролю [30; 10; 117; 111]. Отже, зупинимося на компонентах моделі авторської методики.

Цілі навчання: збагачення словникового запасу курсантів фаховою лексикою, формування граматичних знань та навичок, формування екстралінгвальних знань сфери забезпечення державної безпеки, формування системи референтів означеної сфери та засобів їх вербалізації, формування умінь діалогічного мовлення, стратегій діалогічного мовлення, знань та умінь невербальної поведінки в діловому спілкуванні з іранцями; формування умінь перекладу діалогічного мовлення.

Очікуваний результат: курсант володіє екстралінгвальними знаннями професійної сфери, також засобами вербалізації референтів означеної сфери; володіє уміннями та стратегіями діалогічного мовлення на рівні B2, адекватно володіє невербальною поведінкою сфери ділового спілкування з іранцями; може перекладати діалогічне мовлення, відтворюючи його зміст, стиль, стратегії.

Об'єкти навчання: екстралінгвальні знання сфери забезпечення державної безпеки, які складають предмет діалогічного мовлення, діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення, ділова бесіда, ділова телефонна розмова, ділова дискусія, невербальні засоби спілкування та невербальна поведінка у сфері офіційного спілкування іранців.

Суб'єкти навчання: курсанти III курсу спеціальності «Філологія», освітньої програми «Переклад у сфері забезпечення державної безпеки».

Навчальна дисципліна, в межах якої реалізується авторська методика: «Практичний курс першої іноземної мови (перська)».

Зміст навчання: знання понять, реалій, процесів сфери забезпечення державної безпеки та основних напрямів співпраці у сфері забезпечення державної безпеки України та Ісламської Республіки Іран; лінгвосоціокультурні знання, та їх відображення у мовних засобах, елементи невербальної поведінки, властиві іранцям та уміння їх дотримуватися; уміння діалогічного мовлення (відповідно до типів діалогів та жанрів ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії); стратегії та тактики діалогічного мовлення, мовні засоби їх імплементації.

Методи навчання: вправляння, case study, рольова гра.

Форми організації навчання: практичні заняття, самостійна робота курсантів.

Засоби навчання: дібрані за поданими в підрозділі 2.1 критеріями тексти для читання, аудіовідеофонограми.

Форми контролю: взаємоконтроль, контроль з боку викладача діалогів курсантів за оцінюванням за розробленими у підрозділі 3.1 критеріями.

Співвідношення аудиторної та самостійної роботи: 60% аудиторної (6 годин в кожному модулі – на діалогічне мовлення), 40% самостійної (4 години в кожному модулі на діалогічне мовлення).

Кількість змістових модулів: 6.

Кількість кредитів – 12 (360 годин). Навчання діалогічного мовлення інтегрується з навчанням граматики, аудіювання, читання, письма, монологічного мовлення, а відтак складає 1/6 частку відведеного на вивчення дисципліни часу. Тому частка діалогічного мовлення в межах розроблених модулів складає 60 академічних годин: 36 годин аудиторних, 24 годин самостійної роботи.

Наповнення змістових модулів:

6 семестр

Змістовий модуль 1. Міжнародне партнерство та державна політика України у сфері забезпечення державної безпеки. Законодавча база України та Ірану у сфері держбезпеки. Міжнародне співробітництво України та Ісламської Республіки Іран. Договірні-правова база між Україною та Ісламською Республікою Іран. Основні напрями співробітництва. Державні органи та органи місцевого самоврядування, які здійснюють функції із забезпечення національної безпеки (України та Ісламської Республіки Іран), функції та повноваження державних органів (України та Ісламської Республіки Іран).

Змістовий модуль 2. Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави. Протидія злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку, надання послуг органів держбезпеки (в Україні та Ісламській Республіці Іран). Боротьба з корупцією. Система захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Змістовий модуль 3. Розвідка та захист інформації. Служба зовнішньої розвідки України / Ірану, її функції, повноваження, нормативно-правова база. Протидія контррозвідувальній діяльності в Україні / Ісламській Республіці Іран. Нормативні документи, які регулюють захист інформації в Україні / Ірані. Технічне регулювання захисту інформації. Діяльність правоохоронних органів у сфері захисту інформації. Державна таємниця та її охорона. Кібербезпека.

Змістовий модуль 4. Боротьба з тероризмом. Нормативно-правова база, яка регулює антитерористичну діяльність. Система антитерористичної діяльності в Україні, Ірані, у світі. Види тероризму, міжнародний тероризм, тероризм в Україні та Ірані, заходи проти тероризму, заходи по запобіганню терористичних актів.

7 семестр

Змістовий модуль 5. Захист національної державності та національних інтересів. Система захисту державного кордону України / Ісламської Республіки Іран, конституційного ладу, оборонного і науково-технічного потенціалу, об'єктів інфраструктури, економічної безпеки, охорони суверенних прав в економічній зоні обох країн. Протидія нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Змістовий модуль 6. Досудові розслідування. Слідчі підрозділи служб безпеки України та Ірану, сфера їхньої діяльності та повноваження. Форми досудових розслідувань. Та порядок їх проведення.

Таблиця 2.3.1

Планування роботи курсантів

6 семестр		
Змістовий модуль 1. Міжнародне партнерство та державна політика України у сфері забезпечення державної безпеки		
К- кість годин	Форма ор- ції навчання	Види завдань
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні та граматичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій, читання тематичних текстів. <i>Мета: формування лексичних та граматичних знань і навичок, знань невербальної поведінки, умінь конструювати стратегії мовлення; розвиток умінь аудіювання та читання*.</i>
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій, читання тематичних текстів. <i>Мета: удосконалення лексичних та граматичних знань і навичок, знань невербальної поведінки, умінь конструювати стратегії мовлення, розвиток умінь аудіювання та читання*.</i>

1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u> <i>Мета: набуття екстралінгвальних знань сфери забезпечення державної безпеки, збагачення словникового запасу*.</i>
2	аудиторні	- діалог-розпитування (жанр – бесіда): <u>Інструкція: РОЗПИТАЙТЕ</u> у свого колеги з Ірану, які основні напрями діяльності здійснює Міністерство інформації й національної безпеки, розпитайте, які саме функції виконує цей орган; застосуйте стратегію випитування інформації, стратегію надання інформації та стратегію ненадання інформації; <i>Мета: формування умінь та стратегій діалогічного мовлення (означений тип діалогу та жанр діалогічного мовлення), перекладу діалогічного мовлення, умінь адекватної невербальної поведінки*.</i>
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): <u>Інструкція: Змоделюйте телефонну розмову, в ході якої ДОМОВТЕСЯ</u> зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про умови виконання Меморандуму про взаємодію у сфері боротьби з незаконною торгівлею наркотиками, психотропними речовинами та прекурсорами. Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля чіткого виконання умов договору; застосуйте стратегію налагодження та підтримки відносин та стратегію уникнення конфлікту.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.

2	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-обговорення (жанр – дискусія): <i>Інструкція: ОБГОВОРІТЬ</i> з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання співпраці в напрямі авіаційної безпеки (на основі Угоди про повітряне сполучення між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран). Ваша мета обговорити й узгодити спільні дії з іранською стороною, а також переконати одну зі сторін у потребі здійснення певних дій; аргументуйте необхідність певних дій, керуючись низкою повноважень державних органів, апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконані обіцянки.
Змістовий модуль 2. Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави		
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій, читання тематичних текстів.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій, читання тематичних текстів.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-розпитування (жанр – бесіда): <i>Інструкція: РОЗПИТАЙТЕ</i> у свого колеги з Ірану, які заходи для підтримки громадської безпеки і правопорядку здійснює Міністерство інформації й національної безпеки, розпитайте, які саме заходи здійснюються, а також розкажіть йому про аналогічні заходи в Україні; застосуйте стратегію випитування інформації, стратегію надання інформації та стратегію ненадання інформації.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій, читання тематичних текстів.

1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій, читання тематичних текстів.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): <i>Інструкція:</i> <i>Змодельуйте телефонну розмову, в ході якої ДОМОВТЕСЯ зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про надання послуг органів держбезпеки громадянам України, які прибули до Ірану, громадянам Ірану, які прибули в Україну; Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля чіткого виконання умов нацбезпеки іноземним громадянам; застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс;</i>
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
2	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-обговорення (жанр – дискусія): <i>Інструкція:</i> <i>ОБГОВОРІТЬ з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання співпраці в напрямі запобігання корупції. Ваша мета – переконати одну зі сторін у потребі інформувати іншу сторону про факти можливої корупції та вироблення спільних дій щодо притягнення до відповідальності за корупцію; наведіть належні аргументи для переконання сторони, апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконанні обіцянки.</i>
Змістовий модуль 3. Розвідка та захист інформації.		
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.

1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-розпитування (жанр – бесіда): <i>Інструкція: РОЗПИТАЙТЕ</i> у свого колеги з Ірану, які заходи для захисту інформації здійснює Міністерство інформації й національної безпеки, розпитайте, які саме заходи здійснюються; застосуйте стратегію випитування інформації, стратегію надання інформації та стратегію ненадання інформації.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): <i>Інструкція: Змодельуйте телефонну розмову, в ході якої ДОМОВТЕСЯ</i> зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про спільні дії в галузі зовнішньої розвідки. Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля чіткого виконання умов нацбезпеки іноземним громадянам; застосуйте стратегію налагодження та підтримки відносин та стратегію уникнення конфлікту.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
2	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-обговорення (жанр – дискусія): <i>Інструкція: ОБГОВОРІТЬ</i> з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання щодо напрацювання положень у сфері обміну інформації між сторонами. Ваша мета – переконати сторони надавати інформацію / відмовити в наданні інформації; наведіть належні аргументи для переконання сторони, апелюйте до

		<i>цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконані обіцянки.</i>
Змістовий модуль 4. Боротьба з тероризмом.		
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-розпитування (жанр – бесіда): <u>Інструкція:</u> <i>РОЗПИТАЙТЕ</i> у свого колеги з Ірану, які заходи для запобігання тероризму здійснює Міністерство інформації й національної безпеки, розпитайте, які саме заходи здійснюються; застосуйте стратегію випитування інформації, стратегію надання інформації та стратегію ненадання інформації.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): <u>Інструкція:</u> <i>Змодельуйте телефонну розмову, в ході якої ДОМОВТЕСЯ</i> зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про спільні дії щодо перехоплення людини, яка підозрюється в тероризмі. Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля чіткого виконання умов нацбезпеки іноземним громадянам; застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.

2	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-обговорення (жанр – дискусія): <i>Інструкція: ОБГОВОРІТЬ</i> з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання щодо звільнення особи, яка підозрюється в приналежності до терористичного угруповання. Ваша мета – переконати сторону звільнити затриманого; застосуйте стратегію аргументації та стратегію дискредитації.
7 семестр		
Змістовий модуль 5. Захист національної державності та національних інтересів		
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-розпитування (жанр – бесіда): <i>Інструкція: РОЗПИТАЙТЕ</i> у свого колеги з Ірану, які заходи для охорони об'єктів інфраструктури застосовуються у їхній країні; застосуйте стратегію випитування інформації, стратегію надання інформації та стратегію ненадання інформації.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): <i>Інструкція:</i> Змоделюйте телефонну розмову, в ході якої <i>ДОМОВТЕСЯ</i> зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про спільні дії щодо протидії нелегальній міграції громадян. Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля спільного контролю нелегальної міграції; застосуйте тактики обіцянки,

		<i>акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс.</i>
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
2	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.
2	аудиторні	- діалог-обговорення (жанр – дискусія): <i>Інструкція: ОБГОВОРІТЬ</i> з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання щодо узаконення права перебування особи, яка звинувачується в нелегальному перебуванні в межах країни. Ваша мета – переконати сторону надати право перебування особи в країні; застосуйте стратегію аргументації та стратегію дискредитації.
Змістовий модуль 6.Захист національної державності та національних інтересів.		
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.
2	аудиторні	- діалог-розпитування (жанр – бесіда): <i>Інструкція: РОЗПИТАЙТЕ</i> у свого колеги з Ірану, які повноваження мають слідчі служби безпеки України / Ірану; застосуйте стратегію випитування інформації, стратегію надання інформації та стратегію ненадання інформації.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.

2	аудиторні	- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): <i>Інструкція:</i> <i>Змоделюйте телефонну розмову, в ході якої ДОМОВТЕСЯ</i> зі своїм колегою з Ірану про спільні слідчі дії щодо катастрофи Boeing 737; застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс.
2	аудиторні	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
1	самостійна робота	Підготовчі вправи і завдання до діалогічного мовлення: лексичні вправи, аудіювання та аналіз невербальних засобів комунікації; моделювання стратегій.
2	самостійна робота	Підготовка до діалогу (case study): опрацювання фактичних матеріалів, завдання в читанні; <u>без кооперації курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.</u>
2	аудиторні	- діалог-обговорення (жанр – дискусія): <i>Інструкція:</i> <i>ОБГОВОРІТЬ</i> з колегами з Ірану <i>правомірність дій щодо затриманої особи (громадянина, країну якого Ви представляєте). Ваша мета – переконати сторону у визнанні правомочності / неправомочності дій; застосуйте стратегію аргументації та стратегію дискредитації.</i>

*Цілі навчання є однаковими для кожного циклу (цикл складає тип діалогу з усіма вправами та завданнями).

Отже, розроблена модель методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки охоплює 6 змістових модулів, кожен з яких має по 3 цикли: кожен цикл містить вправи та завдання для навчання різних типів діалогів – діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення. Часовий резерв для опанування означених модулів складає – 12 кредитів, частка діалогічного мовлення складає 1/6 частку відведеного на вивчення дисципліни часу. Запропоновано два варіанти моделі навчання, які відрізняються попередньою кооперацією курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.

Висновки до Розділу 2

Аналіз наукової літератури з методики навчання іноземних мов дав можливість зробити такі висновки:

1. Методика формування у майбутніх перекладів у сфері забезпечення держбезпеки перськомовної компетентності в діалогічному мовленні передбачає відбір лексичного матеріалу, діалогів-зразків, мовленнєвих ситуацій. Основними критеріями добору лексичного матеріалу визначено критерії професійної значущості (інтеграційний), тематичності, функціональності, словотвірної цінності, прагматичної значущості, урахування рідної мови. Для добору діалогів-зразків визначено критерій якості пред'явлення аудіотексту, критерій структурної, лексико-фразеологічної та культурної автентичності, критерій жанрової і типологічної різноманітності, критерій прагматичної різноманітності, критерій відповідності виучуваній темі, критерій посильності та доступності, критерій співвідношення вербального та невербального компонентів діалогу. Для навчання діалогічного мовлення змодельовано три групи типових мовленнєвих ситуацій, в основі диференціації яких покладено тип та жанр діалогу, комунікативні цілі та стратегії.

2. Розроблено систему вправ і завдань, яка ґрунтується на двох підходах – «зверху вниз» та «знизу вгору» та реалізується у два етапи. I етап – інтродуктивний, метою якого є формування у курсантів знань та навичок вживання кліше, притаманних перськомовній діловій комунікації у сфері забезпечення державної безпеки; формування знань невербальних засобів комунікації та уміння невербальної поведінки, формування стратегій та тактик діалогічного мовлення. II етап – когнітивно-комунікативний, метою цього етапу є розширення знань курсантів про процеси, поняття та реалії сфери забезпечення державної безпеки; збагачення лексики курсантів, закріплення знань невербальних засобів комунікації, формування умінь невербальної поведінки; умінь діалогічного мовлення (діалог-обмін інформацією, діалог-

домовленість, діалог-обговорення); умінь вживання стратегій та тактик діалогічного мовлення. Етапи охоплюють групи вправ і завдань, які курсанти виконують у розробленій послідовності – з використанням методів вправляння, case study та рольової гри, які в комплексі дозволяють сформувати та розвивати мовленнєві навички, моделювати комунікативні ситуації та розвивати мовленнєві уміння та стратегії.

3. Розроблена модель методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки охоплює 6 змістових модулів, кожен з яких має по 3 цикли: кожен цикл містить вправи та завдання для навчання різних типів діалогів – діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення. Часовий резерв для опанування означених модулів складає – 12 кредитів, частка діалогічного мовлення складає 1/6 частку відведеного на вивчення дисципліни часу. Запропоновано два варіанти моделі навчання, які відрізняються попередньою кооперацією курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.

Матеріали Розділу 2 оприлюднені у публікаціях: Осядла Т.В. Система вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Іноземні мови*. Київ, 2022. № 2. С. 15–25. [99]; Осядла Т.В. Модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2024. № 67. С. 151–154. [95]; Tetiana Osiadla. Formation model of Persian speaking competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security. *PNAP: Scientific journal of Polonia university*. 2022. No 4. Czestochowa: Educator, 2022. P. 90-100. [190].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПЕРСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1 Планування та підготовка експерименту. Розроблення критеріїв та норм оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Експеримент покликаний довести або спростувати ефективність авторської методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Методичний експеримент у навчанні іноземної мови – це «науково поставлений дослід, заснований на ретельному вивченні варіювання явища, яке досліджується, при можливому урівноваженні всіх інших значущих факторів» [82, с. 47].

Експериментальну частину нашого дослідження вважаємо доцільним організувати з дотриманням вимог до експерименту, окреслених С. Барковою: 1) має бути визначена чітка *мета*, на основі якої окреслені конкретні *завдання* дослідження; 2) методика проведення експерименту загалом та його конкретні методи повинні повністю відповідати характеру дослідження; 3) до початку експерименту необхідно визначити його *вид* відповідно до цілей, завдань та інноваційного характеру дослідження; 4) експеримент має ґрунтуватися на глибокому і всебічному вивченні з науковою літературою, з наявним досвідом роботи; 5) тривалість експерименту повинна збігатися із загальним навантаженням здобувачів

вищої освіти; 6) експерименту має передувати науково-обґрунтована робоча *гіпотеза*; 7) визначеність конкретних *етапів* експерименту та *цілей до кожного етапу*; 8) матеріали експерименту повинні відповідати певним вимогам, а їх кількість – характеру та кількості етапів експерименту; 9) на кожному етапі експерименту слід перевіряти дуже обмежене коло питань (конкретний прийом, метод тощо), інакше отримані дані можуть бути малодостовірними або зовсім недостовірними; 10) добір учасників експерименту – рівноцінне співвідношення в експериментальних групах; 11) рівність всіх умов роботи в експериментальних (та контрольних) групах, крім умови, вплив якої перевіряється експериментально (*наявність неварійованих і варійованої умови експерименту*); 12) математичний апарат, необхідний та достатній для об'єктивної обробки результатів; 13) об'єктивність та неупередженість висновків експерименту; 14) будь-який експеримент має починатися з глобального передекспериментального зрізу та завершуватися кінцевим зрізом відповідного характеру. Як показує аналіз наукових джерел, окрім перерахованих чинників, методичний експеримент повинен мати *об'єкт і предмет дослідження; обмеженість в часі; можливість ізольованого врахування методичного впливу фактору, що досліджується; розроблені критерії та норми оцінювання* (Гурвич [25]; Онуфрів [87], Дружченко [30], Патієвич [102]).

Мета експерименту полягає в перевірці ефективності методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Завдання експерименту:

1) провести констатувальний (передекспериментальний) зріз для виявлення рівня сформованості у курсантів III курсу (майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки) перськомовної компетентності в діалогічному мовленні;

2) підготувати навчальні матеріали (розробити комунікативні ситуації, які використовуються під час переговорного процесу у сфері забезпечення

державної безпеки за участю перекладачів), дібрати мовний матеріал; розробити вправи та завдання відповідно до етапів навчання діалогічного мовлення з використанням методів вправління, рольової гри, case study;

3) розробити критерії та норми оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні;

4) спланувати хід та визначити тип експерименту; здійснити вибірку учасників експерименту;

5) провести експериментальне навчання у відповідних вибірках з використанням авторської методики.

6) провести підсумковий (післяекспериментальний) зріз для виявлення рівня сформованості перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, які навчалися за авторською методикою; проаналізувати одержані результати, здійснити їх математичні обчислення;

7) окреслити методичні передумови ефективності методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні.

Об'єктом дослідження в ході експерименту став процес формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні.

Предметом дослідження в ході експерименту стали сформовані вміння та стратегії діалогічного мовлення, невербальні засоби комунікації, які використовуються в ситуаціях професійної діяльності перекладача й формують його здатність та готовність до міжкультурного спілкування.

Тривалість експерименту була визначена відповідно до розробленої в підрозділі 2.3 моделі авторської методики. Експеримент тривав з вересня 2021 року по травень 2023 року.

План та структура експерименту. Лінгводидактичний експеримент охоплює такі етапи:

1) діагностичний етап – виявлення проблеми та обґрунтування її актуальності: на цьому етапі було проаналізовано описи освітніх програм, навчальні програми, наукові джерела, присвячені навчанню іноземних мов

майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, виявлено низку суперечностей між соціальним запитом на фахівців у сфері забезпечення державної безпеки та відсутністю науково обґрунтованих методик формування у них перськомовної комунікативної компетентності; між важливою роллю компетентності в перськомовному діалогічному мовленні майбутніх фахівців у сфері забезпечення державної безпеки та слабким теоретичним обґрунтуванням та практичним втіленням у процесі навчання перської мови зазначених фахівців;

2) прогностичний етап: на цьому етапі розроблено програму експерименту, визначено мету та завдання експерименту, побудовано модель процесу навчання, сформульовано гіпотезу, вид експерименту, тривалість експериментального навчання, прогнозовані результати, розроблено критерії оцінки рівня сформованості компетентності в діалогічному мовленні;

3) організаційний етап – створення необхідних умов для проведення експерименту (добір учасників експерименту, дібрано навчальні матеріали, змодельовано мовленнєві ситуації);

4) практичний етап – безпосереднє проведення експерименту у таблиці 3.1.1 наводимо структуру практичної частини експерименту.

Таблиця 3.1.1

Структура методичного експерименту

	Етапи експериментального дослідження	Час проведення	К-сть годин на 1 групу	К-сть груп	Завдання етапів
1.	Констатувальний зріз	Вересень 2021 та 2022 років.	4	1	Виявлення рівня сформованості перськомовної компетентності в діалогічному мовленні.
2.	Експериментальне навчання	Лютий – травень 2021, 2022 та 2023 років.	144	1	Упровадження розробленої методики у навчальний процес.

3.	Перший тематичний зріз	10–15 лютого 2021, 2022 та 2023 років.	4	1	Виявлення динаміки змін у перськомовному діалогічному мовленні курсантів, які вивчали змістовно-тематичний модуль за моделлю А авторської методики
4.	Другий тематичний зріз	10–15 березня 2021, 7–8 квітня 2022, 10–15 березня 2023.			Виявлення динаміки змін у перськомовному діалогічному мовленні курсантів, які вивчали змістовно-тематичний модуль за моделлю Б авторської методики.
5.	Третій тематичний зріз	5–10 квітня 2021, 28–29 квітня 2022; 5–10 квітня 2023.			Виявлення динаміки змін у перськомовному діалогічному мовленні курсантів, які вивчали змістовно-тематичний модуль за моделлю А авторської методики.
6.	Четвертий тематичний зріз	травень 2021, 2022 та 2023 років.			Виявлення динаміки змін у перськомовному діалогічному мовленні курсантів, які вивчали змістовно-тематичний модуль за моделлю Б авторської методики.

5) узагальнювальний етап – інтерпретація результатів (обробка даних, співвіднесення результатів експерименту з поставленими цілями, аналіз усіх результатів, спростування / підтвердження висунутих гіпотез, ефективності авторської методики.

Гіпотеза експерименту: ефективність формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки буде високою за умов: організації навчального процесу на засадах компетентнісного, лінгвосоціокультурного, ситуативно-комунікативної, інтегрованого предметно-мовного підходів, із інтегрованим застосуванням методів вправління, рольової гри та case study,

розроблених комунікативних ситуацій, розробленої системи вправ і завдань, організованих у модель авторської методики; використання варіанту А авторської моделі.

Відповідно до моделі авторської методики, **варійованою величиною** визначено *попередню кооперацію курсантів у підготовці до діалогічного мовлення*.

Варіант А ґрунтується на наявності попередньої підготовчої кооперації: курсанти завчасно об'єднуються у міні-групи (по 3–5 осіб), потім усією міні-групою опрацьовують кейси, розподіляють між собою ролі (хто на якому етапі виконуватиме роль перекладача, а хто учасників переговорів), здійснюють попереднє обговорення, визначають стратегії і тактики, які використовуватимуться під час діалогу.

Варіант Б ґрунтується на відсутності попередньої кооперації: кожен курсант окремо опрацьовує матеріали кейсу, потім в аудиторії розпочинається обговорення певного питання. Учасники обговорення добираються рандомно, а їхні ролі визначаються спонтанно; така ситуація не дає можливості спланувати хід діалогу, стратегії і тактики мовлення.

Варійована величина спрямована на дослідження *фактору впливу попередньої кооперації на формування умінь діалогічного мовлення*.

Неварійовані умови: учасники експерименту; кількість навчальних годин та частка діалогічного мовлення на заняттях; тематика та ситуації діалогічного мовлення, критерії оцінювання, експериментатор, система вправ та завдань.

За класифікацією П. Б. Гурвича [25, с. 26–36], описуваний експеримент був *основним* (передбачав проведення експериментального навчання на основі сформульованої нами гіпотези), *вертикальний* (вертикальний характер експерименту дозволив порівняти результати проведених зрізів на різних етапах експерименту, завдяки чому було встановлено ефективність авторської методики в цілому та дієвість фактору впливу попередньої кооперації на формування умінь діалогічного мовлення. Вертикальний характер

експерименту зумовлений загальною кількістю учасників експерименту – 20 осіб, та кількістю курсантів в академічних групах – від 4 до 9. Така кількість учасників експерименту не дозволить перевірити дієвість варійованої величини в умовах двох експериментальних груп. Експеримент мав природний характер, оскільки навчання відбувалося в звичайних умовах закладу вищої освіти, а також був відкритим: викладач міг оновлювати та варіювати мовний матеріал для діалогічного мовлення.

Добір учасників експерименту. Вибірка учасників експерименту була суцільною через невелику кількість курсантів.

Критерії та норми оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. У навчально-методичній літературі виділяють такі критерії оцінювання діалогічного мовлення: 1) точність виконання комунікативного завдання; 2) інтерактивність; 3) мовна нормативність; 4) зверненість; 5) термінологічна коректність [61]; відповідність комунікативній ситуації; коректність висловлювання, темп мовлення, обсяг висловлювання, різноманітність ужитих видів діалогічних єдностей, використання специфічних мовних засобів, наявність потрібних реплік, коректне розуміння / використання невербальних засобів спілкування [49, с. 14]; повнота знань, правильність мовлення, прагматична відповідність, креативність [67, с. 137]; відповідність комунікативній ситуації, мовна коректність, темп мовлення, використання специфічних лінгвістичних засобів та різних видів діалогічних єдностей [50]; досягнення комунікативної мети, відповідність характеристик створеного діалогу його функціональному типу, доречність використання мовленнєвих формул і кліше, інтерактивність, здатність керувати мовленнєвою ситуацією, відносна правильність мовлення, темп мовлення [68]; використання відповідного лексичного і граматичного матеріалу; кількість реплік, їх доцільність, питома вага ініціативних; досягнення комунікативної мети, відповідність характеристик створеного діалогу його функціональному типу; здатність керувати мовленнєвою

ситуацією; доречність використання мовленнєвих формул і кліше, оперування країнознавчим матеріалом [45]. Спираючись на зміст та компонентний склад перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки – екстралінгвальний компонент, лінгвосоціокультурний компонент, мовно-мовленнєвий компонент, стратегічний компонент – а також взявши до уваги існуючі критерії оцінки іншомовного діалогічного мовлення, виділяємо відповідні критерії оцінювання перськомовного діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки:

- предметна обізнаність (передбачає перевірку рівня володіння екстралінгвальними знаннями, які стосуються сфери забезпечення державної безпеки та співпраці у цій галузі України та Ірану);

- мовна правильність (передбачає перевірку лексичних та граматичних знань і навичок, лінгвосоціокультурних знань і навичок, імплементованих у лексичні засоби);

- адекватність невербальної поведінки (цей критерій спрямований на оцінку адекватності та допустимості використання невербальних засобів комунікації та дотримання ділового етикету);

- прагматична відповідність мовлення (цей критерій орієнтований на перевірку володіння спектром мовленнєвих стратегій і тактик мовлення, мовних засобів їх реалізації та адекватності їх використання);

- інтерактивність мовлення (означений критерій спрямований на перевірку здатності курсантів до інтеракції);

- адекватність перекладу діалогічного мовлення (критерій спрямований на здатність курсанта виступати в ролі перекладача діалогічного мовлення – адекватно і грамотно передавати його зміст, дотримуватись належної невербальної поведінки, відтворювати прагматику мовлення).

У таблиці 3.1.2 подаємо норми оцінювання перськомовного діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

**Норми оцінювання перськомовного діалогічного мовлення
майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки**

Критерій	Норми оцінки
Предметна обізнаність	<p>Об'єктом контролю за цим критерієм є екстралінгвальні знання, які складають зміст діалогічного мовлення:</p> <p>5 балів – курсант добре володіє інформацією, яка стосується сфери безпеки України, а також співробітництва у цій сфері України та Ірану; наводить аргументи, факти на підтвердження своїх думок, які відбивають дійсність в означеній сфері, підтверджені документально; може продукувати репліки, які містять цілі інформаційні блоки; добре володіє країнознавчими знаннями;</p> <p>4 бали – курсант добре володіє фактами, процесами, поняттями сфери забезпечення державної безпеки та співробітництва України та Ірану в галузі безпеки; проте іноді бракує достовірних, фактичних знань для того, щоб відстояти свою думку, може продукувати репліки, які містять цілі інформаційні блоки, проте зрідка забуває / плутає / неправильно інтерпретує окремі факти; володіє країнознавчими знаннями, проте іноді робить незначні помилки в номінації культурних понять та реалій;</p> <p>3 бали – курсант у цілому розуміє, про що йдеться в діалозі й може підтримувати діалог на інформаційному рівні, проте його репліки не розлогі, складаються з кількох речень, не передають інформаційних деталей, а лише загальний зміст чи загальну реакцію на повідомлення співрозмовника; окремі факти, вжиті в діалозі, є перекохані і не відповідають дійсності; у цілому володіє інформацією країнознавчого характеру, проте неповно, часто неправильно називає культурні явища або не володіє інформацією про них;</p> <p>2 бали – курсант володіє дуже поверхнево фаховою та країнознавчою інформацією, яка обговорюється, не володіє конкретними фактами, часто використовує недостовірну інформацію, не може аргументувати свою думку через брак знань; проте на половину і більше реплік може відповісти загальними тезами;</p> <p>0–1 бал – спорадичне використання окремих фактів, відсутність системних знань.</p>

<p>Мовна правильність</p>	<p>Об'єктами контролю за критерієм мовної правильності є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знання та навички вживання й розуміння термінологічної / фахової лексики; - знання та навички вживання й розуміння лінгвосоціокультурної лексики; - знання лексичних відповідників фахової лексики української та перської мов; - граматична правильність; - відповідність мовних засобів ситуації спілкування (відповідність віку, службового й соціального статусу, рис характеру, психофізіологічних тощо). <p>10 балів – мовлення правильне, насичене лексичними та граматичними засобами, які передають точність, експресивність думки; допускається по 1–2 помилки за кожним об'єктом контролю (але не більше 5 у сумі), за умови, що курсант може їх самостійно виправити; або не більше 1 помилки, не поміченої курсантом або виправленої викладачем; обсяг реплік співрозмовників приблизно однаковий;</p> <p>9 балів – те саме, тільки допускається до 1–2 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але не більше 7 у сумі), та / або за кожним об'єктом контролю не більше 2 помилок, не виправлених курсантом або виправлених викладачем (але не більше 4 у сумі); обсяг реплік співрозмовників приблизно однаковий;</p> <p>8 балів – те саме, тільки допускається до 2–3 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але не більше 10 у сумі), та / або за кожним об'єктом контролю не більше 2 помилок, не виправлених курсантом або виправлених викладачем (але не більше 8 у сумі); обсяг реплік співрозмовників приблизно однаковий;</p> <p>7 балів – курсант використовує достатньо термінологічної, лінгвосоціокультурної лексики, знаходить відповідники фахової лексики в українській та перській мовах; мовні засоби у цілому відповідають ситуації спілкування; проте допускає до 2–3 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але не більше 15 у сумі), та / або за кожним об'єктом контролю не більше 3 помилок, не виправлених курсантом або виправлених викладачем (але не більше 10 у сумі); обсяг реплік трохи поступається обсягу співрозмовника;</p> <p>6 балів – те саме, проте допускає до 4 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але</p>
----------------------------------	---

	<p>не більше 15 у сумі), або за кожним об'єктом контролю не більше 3 помилок, невиправлених курсантом та / або виправлених викладачем (але не більше 15 у сумі); обсяг реплік складає близько 60–70 відсотків від обсягу співрозмовника;</p> <p>5 балів – курсант у цілому використовує лексико-граматичні засоби, які роблять це мовлення зрозумілим для носіїв мови, курсант може висловити свою думку й адекватно зреагувати на думку співрозмовника; проте допускає до 4 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але не більше 20 у сумі), та / або за кожним об'єктом контролю не більше 4 помилок, невиправлених курсантом або виправлених викладачем (але не більше 20 у сумі); обсяг реплік складає близько 50-60 відсотків від обсягу співрозмовника;</p> <p>4 бали – мовлення курсанта є зрозумілим фрагментарно; до 5 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але не більше 20 у сумі), та / або за кожним об'єктом контролю не більше 5 помилок, невиправлених курсантом або виправлених викладачем (але не більше 20 у сумі); обсяг реплік складає близько 40-50 відсотків від обсягу співрозмовника;</p> <p>3 бали – мовлення курсанта є зрозумілим фрагментарно; до 5 самостійно виправлених помилок за кожним об'єктом контролю (але не більше 25 у сумі), та / або за кожним об'єктом контролю не більше 5 помилок, невиправлених курсантом або виправлених викладачем (але не більше 25; обсяг реплік складає близько 30–40 відсотків від обсягу співрозмовника;</p> <p>2 бали – обсяг реплік складає близько 20–30 відсотків від обсягу співрозмовника; використання простих мовних засобів, які не відповідають рівню B1.</p> <p>1 бал – обсяг реплік складає близько 10 відсотків від обсягу співрозмовника; використання простих мовних засобів, які не відповідають рівню B1, курсант висловлюється окремими словами і словосполученнями.</p>
<p>Адекватність невербальної поведінки</p>	<p>Об'єктами контролю за цим критерієм є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знання невербальних засобів комунікації, властивих іранській культурі, навички використання цих засобів під час діалогу; - знання мовленнєвої поведінки носіїв мови (зокрема, норм етикету) в ситуаціях спілкування, уміння здійснювати мовленнєву поведінку відповідно до них;

	<p>5 балів – курсант адекватно використовує невербальні жести, поводить ся до норм ділового етикету, прийнят ного в іранців;</p> <p>4 бали – адекватно використовує невербальні засоби, поводить ся відповідно до норм ділового етикету, прийнят ного в іранців; проте іноді забуває робити необхідні жести, які б сприяли налагодженню стосунків з іранцями;</p> <p>3 бали – курсант зрідка використовує невербальні засоби спілкування, однак не застосовує жестів, які негативно інтерпретують ся в іранській культурі, невербальна поведінка не суперечить діловому етикету;</p> <p>1–2 бали – курсант майже не користується невербальними засобами, проте не використовує неприйнятних для іранської культури та етикету дій і жестів;</p> <p>0 балів – курсант використав бодай 1 жест, неприйнятний або заборонений в іранській культурі;</p>
<p>Прагматична відповідність мовлення</p>	<p>Об'єктами контролю є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - стратегії діалогічного мовлення та тактики їх імплементації; - мовні засоби, які реалізують стратегії мовлення; <p>10 балів – курсант може користуватися широким діапазоном стратегій діалогічного мовлення (6–7 з заявлених), використовувати широкий арсенал тактик (17 і більше, зазначених у підрозділі 1.2), а також адекватно стратегіям і тактикам використовувати мовні засоби; курсант може реалізувати стратегію, не відходячи від неї та не застосовуючи без потреби інші стратегії, може бути 1–2 вербальні неточності щодо відповідності стратегії / тактиці;</p> <p>9 балів – курсант може користуватися широким діапазоном стратегій діалогічного мовлення (6–7 з заявлених), використовувати широкий арсенал тактик (15 і більше), а також адекватно стратегіям і тактикам використовувати мовні засоби; курсант може реалізувати стратегію, не відходячи від неї та не застосовуючи без потреби інші стратегії, може бути до 3 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці);</p> <p>8 балів – курсант використовує 2 і більше стратегій у кожному виді діалогу, використовує широкий діапазон тактик (12 і більше), а також адекватно стратегіям і тактикам використовувати мовні засоби; курсант може</p>

реалізувати стратегію, але може відхилитися від основної лінії, проте швидко виправляє себе, може бути до 5 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці);

7 балів – курсант використовує 2 і більше стратегій у кожному виді діалогу, діапазон тактик складає 10 і більше, окремі мовні засоби не реалізують тактики в повному обсязі, однак на загальну модальність висловлення це не впливає; курсант може реалізувати стратегію, але може відхилитися від основної лінії, зі сторонньою допомогою виправляє помилки, може бути до 7 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці);

6 балів – курсант використовує 1–2 стратегії у кожному виді діалогу, діапазон тактик: 1–2 тактики, що реалізують стратегію, окремі мовні засоби не реалізують тактики в повному обсязі, однак на загальну модальність висловлення це не впливає; курсант може реалізувати стратегію, але може відхилитися від основної лінії, зі сторонньою допомогою виправляє помилки, може бути до 9 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці);

5 балів – курсант не може реалізувати жодної стратегії щодо одного з видів діалогу, справляється з іншими стратегіями, використовуючи тактики в діапазоні 5–6 від загальної кількості, описаних у підрозділі 1.2, використовує мовні засоби, які не властиві стратегії, що впливає на модальність висловлення, може допускати до 12 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці);

4 бали – курсант може реалізувати стратегії щодо одного виду діалогу, діапазон тактик 4–5 від загальної кількості, описаних у підрозділі 1.2, може допускати до 12 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці);

3 бали – курсант користується 3–4 тактиками, може частково або повно реалізувати 1–2 стратегії, може допускати до 12 вербальних помилок (невідповідність мовних засобів стратегії та тактиці), але в цілому мовлення можна зрозуміти;

2 бали – курсант користується 2–3 тактиками, проте реалізувати стратегію не може, наявність вербальних помилок дає можливість зрозуміти лише думку в цілому;

	1 бал – курсант може користуватися 1–2 тактиками, мовлення просте й примітивне, на рівні незавершених фраз, інтенція мовлення слабо зрозуміла.
Інтерактивність мовлення	<p>Об'єкти контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння ініціювати, підтримувати мовленнєву інтеракцію іноземною мовою в межах суспільно-політичної, професійної та соціокультурної сфер спілкування, ситуації мовлення, завершувати діалог; - уміння продукувати діалоги різних функціональних типів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення; - уміння брати участь в дискусіях, бесідах, обговореннях, дебатах, уміння аргументувати, відстоювати свою позицію, відповідати на запитання та коментарі. <p>5 балів – курсант вільно ініціює, підтримує, завершує діалог, продукує діалоги усіх функціональних типів, може брати участь у бесідах, телефонних розмовах, дискусіях, аргументувати свою думку, досягати комунікативних цілей;</p> <p>4 бали – курсант у цілому ініціює, підтримує, завершує діалог, проте віддає домінуючу роль у мовленні співрозмовнику, продукує діалоги усіх функціональних типів, може брати участь у бесідах, телефонних розмовах, дискусіях, проте іноді комунікативну мету досягає частково (наприклад, курсантові не вдається аргументувати і переконати співрозмовника, проте діалог він підтримує);</p> <p>3 бали – курсант у цілому ініціює, підтримує, завершує діалог, проте займає часто пасивну позицію, відповідаючи короткими реченнями або просто зголошуючись із співрозмовником, низька ініціативність і частотність ініціативних реплік;</p> <p>2 бали – курсант може підтримувати і завершувати діалог, відповідаючи короткими репліками, займає пасивну позицію в діалозі-обговоренні;</p> <p>1 бал – курсант може відповісти короткою фразою, якщо до нього безпосередньо звертаються.</p>
Адекватність перекладу діалогічного мовлення	<p>Об'єкти контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - адекватність передачі предметної інформації; - мовна правильність; - адекватність передачі інтенції мовців, відтворення мовленнєвих стратегій та тактик; - адекватність невербальної поведінки; <p>10 балів: «перекладач» точно передає предметну інформацію, інтенції мовців, їхні стратегії та тактики,</p>

	<p>адекватно використовує невербальні засоби, поводить ся відповідно до норм ділового етикету;</p> <p>9 балів – «перекладач» точно передає предметну інформацію, інтенції мовців, їхні стратегії та тактики, адекватно використовує невербальні засоби, поводить ся відповідно до норм ділового етикету, робить незначні лексичні / граматичні помилки в перському варіанті перекладу;</p> <p>8 балів – «перекладач» робить незначні предметні помилки та лексико-граматичні, які в цілому не спотворюють зміст інформації; у цілому передає інтенції мовців, їхні стратегії та тактики, адекватно використовує невербальні засоби, поводить ся відповідно до норм ділового етикету;</p> <p>7 балів – «перекладач» робить незначні предметні помилки та лексико-граматичні, які іноді впливають на повноту передачі інформації; у цілому передає інтенції мовців, їхні стратегії та тактики, поводить ся відповідно до норм ділового етикету;</p> <p>6 балів – «перекладач» робить незначні предметні помилки та лексико-граматичні, які іноді впливають на повноту передачі інформації; не передає окремих інтенцій мовців, їхніх стратегій та тактик, поводить ся відповідно до норм ділового етикету;</p> <p>5 балів – «перекладач» робить предметні помилки та лексико-граматичні, які іноді впливають на повноту та точність передачі інформації; не передає окремих інтенцій мовців, їхніх стратегій та тактик, не порушує норм ділового етикету;</p> <p>4 бали – «перекладач» не може системно відтворити діалог, робить предметні помилки та лексико-граматичні помилки; може відтворити лише окремі стратегії та тактики, не порушує норм ділового етикету;</p> <p>1–3 бали – «перекладач» відтворює лише окремі блоки інформації, інтенції мовців, їхні стратегії та тактик, може порушувати норми ділового етикету.</p>
--	--

Отже, за всіма критеріями курсанти можуть набрати максимально – 45 балів. Відповідно до шкали ECTS 41–45 балів відповідають оцінці «відмінно» (високий рівень); 34–40 балів – «добре» (достатній рівень), 27–33 бали – «задовільно» (середній рівень), 26 і менше балів – «незадовільно» (низький рівень).

3.2 Результати експерименту та їх інтерпретація

Практичний етап експерименту, присвячений перевірці методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки, складався із констатувального зрізу, експериментального навчання, та чотирьох тематичних зрізів.

Констатувальний зріз тривав по 4 години (в кожній академічній групі) і передбачав виявлення наявного рівня сформованості перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Для констатувального зрізу курсантам було запропоновано такі теми та завдання для діалогічного мовлення:

- **діалог-розпитування** (жанр – бесіда): **Інструкція:**

از همکار خود در ایران پرسید کشورش چه سیاستی در زمینه مشارکت بین المللی برای تامین امنیت دولتی و امنیت منطقه ای برگزار می کند، چه اسناد مقرراتی رعایت می کند، چه دستگاه های امنیت دولتی دایر هستند و آنها چه وظایف و اختیاراتی دارد؟ هم صحبت شما باید برخی از اطلاعات ارائه دهد، و برخی - نه، زیرا آن یک اطلاعات طبقه بندی شده می باشد؛

ROZPITAJTE у свого колеги з Ірану, яку політику проводить його держава у сфері міжнародного партнерства з забезпечення держбезпеки та безпеки регіону, якими нормативними документами керується, які функціонують органи держбезпеки та які мають повноваження, частину інформації Ваш співрозмовник має надати, а частину – ні, оскільки вона є державною таємницею;

- **діалог-домовленість** (жанр – телефонна розмова): **Інструкція:**

یک مکالمه تلفنی را بسازید و طی آن با همکار خود از سازمان تامین امنیت دولتی جمهوری اسلامی ایران در مورد ترتیب مبادله حدشکنان با رعایت موافقتنامه بین اوکراین و جمهوری اسلامی ایران در مورد استرداد حدشکنان (موافقتنامه با قانون شماره ۲۷۵۲-IV (۱۵-۲۷۵۲) مورخ ۰۶.۰۷.۲۰۰۵، مجلس عالی اوکراین، ۲۰۰۵، شماره ۳۴، ص. ۴۳۹ مصوب شده است) موافقت می کنید. تاکتیک های وعده را به کار ببرید، بر منافع هر دو طرف تأکید کنید، از اختلاف اجتناب کنید و سازش را پیدا کنید؛

Змоделюйте телефонну бесіду, в ході якої ДОМОВТЕСЯ зі своїм колегою з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран про процедуру обміну правопорушників, керуючись Договором між Україною та Ісламською Республікою Іран про видачу правопорушників (Договір ратифіковано Законом України № 2752-IV (2752-15) від 06 липня 2005 року (Відомості Верховної Ради України. 2005. № 34. Ст. 439), застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс;

- діалог-обговорення (жанр – дискусія): Інструкція:

засудженій особі залишилося відбувати покарання 5 місяців і 28 днів

با همکاران سازمان تامین امنیت دولتی جمهوری اسلامی ایران در مورد انتقال به آنها یک شهروند ایرانی که مرتکب قانون شکنی شده است، بحث کنید؛ شرایط را در نظر بگیرید: این شهروند دارای بیماری روانی است، اقدامات وی فقط در اوکراین به عنوان قانون شکنی محسوب می شوند (بنابراین جبران خسارت وارده به اوکراین از سوی طرف ایرانی می تواند مشکلی ایجاد کند)، شخص محکوم باید ۵ ماه و ۲۸ روز بموقع اجرای حکم بگذارد، به ارزش های طرف مقابل متوسل شوید، بر احساسات او تأثیر بگذارید، بر وعده های محقق نشده تأکید کنید.

ОБГОВОРИТЬ з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран передачу їм іранського громадянина, який скоїв правопорушення; врахуйте умови: цей громадянин має психічні розлади, вчинені ним дії вважаються правопорушенням тільки в Україні (тому можуть бути проблеми з відшкодуванням іранською стороною збитків, завданих Україні), засудженій особі залишилося відбувати покарання 5 місяців і 28 днів, апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконанні обіцянки.

Результати констатувального зрізу подано в таблиці 3.2.1.

Результати констатувального зрізу

№	Прізвище	К1*	К2	К3	К4	К5	К6	Загальна оцінка
1.	Курсант1	2	4	1	2	3	4	16
2.	Курсант2	1	3	1	2	2	3	12
3.	Курсант3	1	2	1	2	1	2	9
4.	Курсант4	3	6	3	5	4	7	28
5.	Курсант5	1	2	1	2	1	2	9
6.	Курсант6	2	3	1	2	3	2	13
7.	Курсант7	1	3	2	3	2	3	14
8.	Курсант8	4	5	3	6	3	7	28
9.	Курсант9	2	4	2	3	2	4	17
10.	Курсант10	2	4	1	3	3	4	17
11.	Курсант11	3	7	4	7	3	6	30
12.	Курсант12	3	5	2	4	1	3	18
13.	Курсант13	1	3	1	3	1	3	12
14.	Курсант14	2	5	3	3	2	3	18
15.	Курсант15	3	5	4	6	4	7	29
16.	Курсант16	1	3	2	2	2	2	12
17.	Курсант17	3	7	3	6	3	7	29
18.	Курсант18	1	2	1	3	1	2	10
19.	Курсант19	1	2	2	3	1	3	12
20.	Курсант20	2	4	2	4	1	2	15
Середнє значення		1,95	3,95	2	3,55	2,15	3,8	17,4
Середній коефіцієнт навченості		0,39	0,395	0,4	0,355	0,43	0,38	3,48

К1 – Критерій 1 (предметна обізнаність);

К2 – Критерій 2 (мовна правильність);

К3 – Критерій 3 (адекватність невербальної поведінки);

К4 – Критерій 4 (прагматична відповідність мовлення);

К5 – Критерій 5 (інтерактивність мовлення);

К6 – Критерій 6 (адекватність перекладу діалогічного мовлення).

Результати констатувального зрізу показали, що лише 5 курсантів (25 відсотків) мають середній рівень в діалогічному мовленні, тематика якого відповідає сфері забезпечення державної безпеки. Решта 75 відсотків курсантів виявили низький (незадовільний) рівень. У цілому можна констатувати, що курсанти не готові вести діалоги та ефективного перекладати діалогічне мовлення у сфері забезпечення державної безпеки.

Переважає більшість курсантів володіє дуже поверхнево екстралінгвальною інформацією сфери забезпечення державної безпеки (у секторі співпраці з Іраном), часто подають недостовірну інформацію, не можуть аргументувати свою думку, підтримувати діалог через брак предметних знань. Лише поодинокі курсанти (6 осіб) здатні підтримувати діалог на інформаційному рівні, проте їхні репліки короткі, не розкривають інформаційних деталей, містять загальні відомості зі сфери забезпечення держбезпеки. Таким чином, було виявлено, що на початку експерименту курсанти в цілому не володіють інформацією сфери забезпечення державної безпеки на рівні, достатньому для ведення діалогу.

За критерієм «мовна правильність» виявлено: мовлення переважної більшості курсантів буде незрозумілим або мало зрозумілим для носіїв мови (фахівців з забезпечення державної безпеки), лише 4 курсанти, хоч і з помилками, проте могли адекватно висловити свою думку та зреагувати на висловлену думку співрозмовника, обсяг реплік їхнього мовлення домінував над обсягом співрозмовника. Фрагментарність та незрозумілість мовленні більшості курсантів викликані, на нашу думку, браком екстралінгвальних знань, які складали предмет спілкування. Курсанти не володіють фаховою термінологією, мовними кліше, які використовуються у діловому мовленні сфери забезпечення державної безпеки.

За критерієм «адекватність невербальної поведінки» визначено, що лише 2 курсанти адекватно використовували невербальну поведінку та

поводилися відповідно до норм ділового етикету, прийнятого в іранців, проте забували іноді робити важливі жести; 4 курсанти використовували невербальні жести зрідка, однак їхня невербальна поведінка не суперечила діловому етикету; решта курсантів (2/3) майже не користувалися невербальними засобами спілкування; з іншого ж боку, використання заборонених для іранської культури жестів не було зафіксовано. У цілому можна констатувати, що курсанти на початку експерименту були не готові до адекватного використання елементів невербальної поведінки, які б сприяли виразності та прагматичності їхнього мовлення.

За критерієм «прагматична відповідність мовлення» встановлено, що 3/4 учасників експерименту не володіють належним чином стратегіями та тактиками діалогічного мовлення, можуть лише частково реалізувати 1–2 стратегії застосувавши 1–2 тактики до кожної. Усі ці стратегії та тактики здебільшого набуті курсантами у повсякденному побутовому житті і не відображають специфіки спілкування у сфері забезпечення державної безпеки. Лише 4 курсанти використовували 1–2 стратегії у кожному виді діалогу та в середньому по 2 тактики, які забезпечували реалізацію цих стратегій. Три курсанти не змогли реалізувати жодної стратегії в повному обсязі, проте користувалися окремими тактиками в обсязі 4–5. Таким чином, можна констатувати, що на початку експерименту курсанти не володіли на належному рівні стратегіями та тактиками спілкування у сфері забезпечення державної безпеки. Спорадичне використання окремих тактик не засвідчує готовність майбутніх фахівців до професійної комунікації.

За критерієм «інтерактивність мовлення» лише близько 1/3 курсантів могли ініціювати, підтримувати, завершувати діалог, проте, як правило займали досить пасивну позицію в діалозі, постійно потребували стимулювання та допомоги викладача, низькою була ініціативність та підтримка діалогу; два курсанти на достатньому рівні ініціювали та підтримували діалоги, брали у цілому активну участь у бесідах, телефонних розмовах, дискусіях, проте не завжди досягали комунікативної мети. Решта

курсантів зазвичай уникали діалогу, відповідали короткими простими репліками, займали пасивну позицію: відповідали на репліка співрозмовника лише тоді, коли співрозмовник (або викладач) до них звертався. Така пасивність діалогічного мовлення курсантів зумовлена, на нашу думку, так само браком фахових предметних знань, неготовністю вести дискусії, бесіди на фахові теми, неволодіння стратегіями ділового спілкування у сфері забезпечення державної безпеки. Отже, можна констатувати, що за цим критерієм курсанти не готові до діалогічної взаємодії з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки.

У перекладі переважна більшість курсантів не змогла системно відтворити діалог, курсанти робили предметні помилки та лексико-граматичні помилки; не могли відтворювати стратегії та тактики. Якість перекладу залежала від якості діалогічного мовлення тих, кого перекладали. Однак «перекладачі» часто неправильно відтворювали зміст та інтенції мовців, що було зумовлено браком предметних знань та знань мовних особливостей ділового спілкування у сфері забезпечення державної безпеки. Проте 4 курсанти виявили достатній рівень перекладацьких умінь. «Перекладачі», хоч і робили незначні лексико-граматичні та предметні помилки, проте їм у цілому вдавалося передати зміст мовлення та інтенції мовців, їхні стратегії та тактики. У цілому можна констатувати, що на початку експерименту курсанти не були готові до перекладацької діяльності (зокрема перекладу діалогічного мовлення) у сфері забезпечення державної безпеки.

Експериментальне навчання тривало 18 тижнів – 144 години і відбувалося за двома варіантами моделі авторської методики

За варіантом А здійснювалася попередня кооперація курсантів, які об'єднувалися у міні-групи (по 3–5 осіб), потім усією міні-групою опрацьовували кейси, розподіляли між собою ролі, здійснювали попереднє обговорення, визначали стратегії і тактики для діалогічного мовлення.

За варіантом Б навчання здійснювалося без попередньої кооперації: кожен курсант окремо опрацьовував матеріали кейсу, і в аудиторії відбувалося обговорення за участі «перекладача».

Під час експериментального навчання було проведено **перший та другий тематичні зрізи**, які тривали по 4 академічні години, метою яких було виявлення у курсантів динаміки змін рівня сформованості компетентності у перськомовному діалогічному мовленні. Перший тематичний зріз проводився після вивчення змістового модуля «**Державна політика у сфері державної безпеки. Законодавча база у сфері держбезпеки**» (سیاست دولت در حوزه امنیت) (دولتی. چارچوب قانونی در زمینه امنیت دولتی), який вивчався за варіантом А авторської методики. Другий тематичний зріз – після вивчення змістового модуля «**Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави**» (تضمین حمایت از حقوق و آزادی های بشر، منافع جامعه و دولت), який вивчався за варіантом Б авторської методики.

У межах змістового модуля «**Державна політика у сфері державної безпеки. Законодавча база у сфері держбезпеки**» курсантам було запропоновано такі теми та завдання для діалогічного мовлення:

- **діалог-розпитування** (жанр – бесіда): **Інструкція:** *РОЗПИТАЙТЕ* у свого колеги з Ірану, на який державний орган покладено функції із забезпечення національної безпеки, розпитайте, які саме функції виконує цей орган: про частину функцій Ваш співрозмовник має розказати, а щодо деяких функцій має уникнути розмови;

از همکار خود از ایران بپرسید کدام نهاد دولتی مسئول تامین امنیت ملی است، بپرسید که این نهاد چه وظایفی را انجام می دهد: همکار شما باید در مورد برخی از وظایف صحبت کند و از صحبت در مورد برخی وظایف خودداری کند.

- **діалог-домовленість** (жанр – телефонна розмова): **Інструкція:** *Змоделюйте телефонну бесіду, в ході якої ДОМОВТЕСЯ* зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про умови виконання Договору між Україною та Ісламською Республікою Іран про правові відносини та правову допомогу в цивільних і кримінальних справах. Ваша мета

– налагодити відносини з іранською стороною задля чіткого виконання умов договору; застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс;

یک مکالمه تلفنی را بسازید و طی آن با همکار خود از وزارت اطلاعات و امنیت ملی ایران در مورد شرایط اجرای موافقتنامه بین اوکراین و جمهوری اسلامی ایران در زمینه روابط حقوقی و کمک حقوقی در امور مدنی و کیفری موافقت کنید. هدف شما برقراری روابط با طرف ایرانی به منظور اجرای شرایط موافقتنامه است؛ تاکتیک های و عده را به کار ببرید، بر منافع هر دو طرف تأکید کنید، از اختلاف اجتناب کنید و سازش را پیدا کنید؛

- **діалог-обговорення** (жанр – дискусія): **Інструкція:** ОБГОВОРІТЬ з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання співпраці в напрямі захисту прав громадян України та Ірану, які перебувають не в своїй країні; аргументуйте необхідність захищати права людей, керуючись низкою повноважень державних органів, апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконанні обіцянки.

با همکاران سازمان تامین امنیت دولتی جمهوری اسلامی ایران در مورد همکاری در زمینه حمایت از حقوق شهروندان اوکراین و ایران که در کشور خود نیستند ، بحث کنید؛ نیاز به حمایت از حقوق مردم را با رعایت تعدادی از اختیارات سازمان های دولتی استدلال کنید، به ارزش های طرف مقابل متوسل شوید، بر احساسات او تأثیر بگذارید، بر وعده های محقق نشده تأکید کنید.

У межах змістового модуля «Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави» курсантам було запропоновано такі теми та завдання для діалогічного мовлення:

- **діалог-розпитування** (жанр – бесіда): **Інструкція:** РОЗПИТАЙТЕ у свого колеги з Ірану, які заходи здійснюються у його країні в напрямі боротьби з корупцією; про частину функцій Ваш співрозмовник має розказати, а про частину – ні, оскільки це є державною таємницею;

از همکار خود در ایران پرسید که در کشور او چه اقداماتی برای مبارزه با فساد انجام می شوند؛ همکار شما باید در مورد برخی از وظایف صحبت کند و از صحبت در مورد برخی وظایف خودداری کند زیرا آن یک اطلاعات طبقه بندی شده می باشد؛

- діалог-домовленість (жанр – телефонна розмова): **Інструкція:** *Змодельуйте телефонну бесіду, в ході якої ДОМОВТЕСЯ зі своїм колегою з Міністерства інформації й національної безпеки Ірану про вироблення спільних дій у протидії злочинності. Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля спільної співпраці, застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс;*

یک مکالمه تلفنی را بسازید و طی آن با همکار خود از وزارت اطلاعات و امنیت ملی ایران در مورد توسعه اقدامات مشترک برای مبارزه با جرم و جنایت موافقت کنید. هدف شما برقراری روابط با طرف ایرانی جهت همکاری مشترک است؛ تاکتیک های و عده را به کار ببرید، بر منافع هر دو طرف تأکید کنید، از اختلاف اجتناب کنید و سازش را پیدا کنید؛

- діалог-обговорення (жанр – дискусія): **Інструкція:** *ОБГОВОРИТЬ з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран питання справедливого розслідування катастрофи Boeing 737, покарання винних та виплати компенсації рідним постраждалих в авіакатастрофі; апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконанні обіцянки, посилайтеся на авторитетні інформаційні джерела.*

با همکاران سازمان تامین امنیت دولتی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع بررسی عادلانه سقوط هواپیمای بوئینگ ۷۳۷، مجازات مقصر و پرداخت غرامت به بستگان قربانیان سقوط هواپیما، بحث کنید؛ به ارزش های طرف مقابل متوسل شوید، بر احساسات او تأثیر بگذارید، بر وعده های محقق نشده تأکید کنید، به منابع معتبر اطلاعاتی استناد کنید.

Формат діалогічного мовлення був такий: 2 курсанти вступали в діалог, а третій курсант виконував функцію перекладача.

Результати першого тематичного зрізу за змістовим модулем «Державна політика у сфері державної безпеки. Законодавча база у сфері держбезпеки» подано в таблиці 3.2.2.

Таблиця 3.2.2

Результати першого тематичного зрізу за змістовим модулем «Державна політика у сфері державної безпеки. Законодавча база у сфері держбезпеки»

№	Прізвище	K1*	K2	K3	K4	K5	K6	
1.	Курсант1	5	10	5	9	5	10	44
2.	Курсант2	4	8	5	7	4	8	36
3.	Курсант3	4	8	4	8	5	8	37
4.	Курсант4	5	10	5	9	5	9	43
5.	Курсант5	4	7	4	7	4	8	34
6.	Курсант6	4	9	5	8	4	9	39
7.	Курсант7	3	6	4	5	3	6	27
8.	Курсант8	5	10	5	10	4	10	44
9.	Курсант9	5	9	5	8	5	9	41
10.	Курсант10	4	8	5	9	5	8	39
11.	Курсант11	5	10	5	10	4	10	44
12.	Курсант12	4	8	3	8	3	8	34
13.	Курсант13	3	6	3	7	4	6	29
14.	Курсант14	4	8	4	9	5	8	38
15.	Курсант15	5	9	5	8	5	9	41
16.	Курсант16	4	9	4	9	4	9	39
17.	Курсант17	4	10	4	9	5	10	42
18.	Курсант18	3	5	3	5	3	5	24
19.	Курсант19	4	7	3	7	4	7	32
20.	Курсант20	5	9	5	10	5	9	43
Середнє значення		4,2	8,3	4,3	8,1	4,3	8,3	37,5
Середній коефіцієнт навченості		0,84	0,83	0,86	0,81	0,86	0,83	0,83

Результати другого тематичного зрізу за змістовим модулем «Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави» подано в таблиці 3.2.3.

Таблиця 3.2.3

**Результати другого тематичного зрізу за змістовим модулем
«Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і
держави»**

№	Прізвище	К1*	К2	К3	К4	К5	К6	Загальна оцінка
1.	Курсант1	5	9	5	9	4	9	41
2.	Курсант2	4	8	5	8	4	8	37
3.	Курсант3	4	7	4	8	4	6	33
4.	Курсант4	4	8	5	8	4	9	38
5.	Курсант5	3	7	4	6	3	6	29
6.	Курсант6	4	9	3	8	3	9	36
7.	Курсант7	3	3	3	4	3	6	22
8.	Курсант8	5	10	3	10	5	9	42
9.	Курсант9	5	8	5	8	3	7	36
10.	Курсант10	4	8	5	9	5	9	40
11.	Курсант11	4	8	4	10	5	9	40
12.	Курсант12	4	7	2	7	3	7	30
13.	Курсант13	3	6	3	8	4	7	31
14.	Курсант14	3	7	4	8	4	8	34
15.	Курсант15	5	9	5	9	5	9	42
16.	Курсант16	4	7	4	8	4	7	34
17.	Курсант17	4	9	4	7	5	8	37
18.	Курсант18	3	5	4	5	4	5	26
19.	Курсант19	3	6	3	6	4	5	27
20.	Курсант20	5	9	5	7	4	8	38
Середнє значення		3,95	7,5	4,0	7,65	4	7,55	34,65
Середній коефіцієнт навченості		0,79	0,75	0,8	0,765	0,8	0,755	0,77

Отже, результати навченості курсантів за змістовим модулем *«Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави»*, навчання якого відбувалося за варіантом Б авторської методики, виявилися у більшості курсантів нижчими. Для підтвердження того, що варіант А методики виявився більш ефективним, ніж варіант Б, необхідно

застосувати статистичні обрахунки. Для цього скористаємося методом Т Вілкоксона.

Метод Т. Вілкоксона призначений для порівняння показників, які вимірюються у двох різних умовах, але в межах однієї вибірки; цей метод дозволяє встановити не лише спрямованість змін, але й їхню вираженість.

Гіпотези:

H_0 – інтенсивність зсувів у типовому напрямку не перевершує інтенсивність зсувів у нетиповому напрямку.

H_1 – інтенсивність зсувів у типовому напрямку перевершує інтенсивність зсувів у нетиповому напрямку.

H_1 – підтверджується, якщо $T_{\text{емп.}} < T_{\text{крит.}}$

H_0 – підтверджується, якщо $T_{\text{емп.}} > T_{\text{крит.}}$

Обчислення результатів курсантів:

1	2	3	4	5	6
Курсант1	44	41	3	3	7,5
Курсант2	36	37	-1	1	2
Курсант3	37	33	4	4	10,5
Курсант4	43	38	5	5	16,5
Курсант5	34	29	5	5	16,5
Курсант6	39	36	3	3	7,5
Курсант7	27	22	5	5	16,5
Курсант8	44	42	2	2	5
Курсант9	41	36	5	5	16,5
Курсант10	39	40	-1	1	2
Курсант11	44	40	4	4	10,5
Курсант12	34	30	4	4	10,5
Курсант13	29	31	-2	2	5
Курсант14	38	34	4	4	10,5
Курсант15	41	42	-1	1	2
Курсант16	39	34	5	5	16,5
Курсант17	42	37	5	5	16,5
Курсант18	24	26	-2	2	5
Курсант19	32	27	5	5	16,5
Курсант20	43	38	5	5	16,5

1. Номер учасника експерименту.
2. Результати першого тематичного зрізу

3. Результати другого тематичного зрізу.
4. Різниця в результатах двох зрізів.
5. Абсолютні величини в різницях.
6. Ранговий номер.

Типовий напрямок – зниження рівня навченості курсантів за змістовим модулем, в межах якого відбувалося навчання за варіантом Б авторської методики.

Номери 2, 10, 13, 15, 18 мають нетипові зрушення.

Обчислимо суму рангів нетипових результатів:

$$T_{\text{емп.}}=2+2+2+5+5=16.$$

$$\begin{array}{r} T_k \\ p. = \end{array} \quad \begin{array}{l} 60 (p \leq 0,05) \\ 43 (p \leq 0,01) \end{array}$$

$$T_{\text{емп.}} (16) < T_{\text{крит.}} (60).$$

Отже, гіпотеза H_1 підтверджується: курсанти під час вивчення змістового модуля «*Забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави*» за варіантом Б авторської методики одержали нижчі результати, ніж під час вивчення змістового модуля «*Державна політика у сфері державної безпеки. Законодавча база у сфері держбезпеки*», який вони вивчали за варіантом А авторської методики. Отже на етапі вивчення двох змістових модулів фактор позитивного впливу попередньої кооперації на формування умінь діалогічного мовлення підтвердився.

Співвідношення кількості курсантів за рівнями навченості подано в таблиці 3.2.4.

Таблиця 3.2.4

Співвідношення кількості курсантів за рівнями навченості за двома тематичними зрізами

Зріз	ВР	ДР	СР	НР
I-ий	8	8	3	1
II-ий	3	10	5	2

Отже, після вивчення першого тематичного модуля високий і достатній рівень мали 16 курсантів (80 відсотків), після другого тематичного модуля таких курсантів було 65 відсотків.

З метою підтвердження одержаних результатів було продовжено застосування двох варіантів авторської методики, після чого – проведено **третій та четвертий тематичні зрізи.**

Третій тематичний зріз тривав 4 години в кожній академічній групі. Підсумковий зріз проводився після вивчення змістових модулів «**Розвідка та захист інформації**» (اطلاعات و حفاظت اطلاعات), який вивчався за варіантом А авторської методики. **Четвертий тематичний зріз** тривав теж 4 години і проводився після вивчення тематичного модуля «**Боротьба з тероризмом**» (مبارزه علیه تروریسم), який вивчався за варіантом В авторської методики.

У межах змістового модуля «**Розвідка та захист інформації**» курсантам було запропоновано такі теми та завдання для діалогічного мовлення:

- **діалог-розпитування** (жанр – бесіда): **Інструкція:** *РОЗПИТАЙТЕ* у свого колеги з Ірану, які заходи здійснюються у його країні в напрямі протидії контррозвідувальній діяльності; про частину дій Ваш співрозмовник має розказати, а про частину – ні, оскільки це є державною таємницею;

از همکار خود در ایران پیرسید که در کشور او چه اقداماتی برای مقابله با فعالیت های ضد اطلاعاتی انجام می شود؛ همکار شما باید در مورد برخی از اقدامات صحبت کند و از صحبت در مورد برخی اقدامات خودداری کند زیرا آن یک اطلاعات طبقه بندی شده می باشد؛

- **діалог-домовленість** (жанр – телефонна розмова): **Інструкція:** *Змоделюйте телефонну бесіду, в ході якої ДОМОВТЕСЯ* зі своїм колегою з органу забезпечення держбезпеки Ірану у про способи та процедуру передачі інформації про іноземців, які проводять підривну розвідувальну діяльність в країні. Ваша мета – налагодити відносини з іранською стороною задля спільної співпраці, застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс;

یک مکالمه تلفنی را بسازید و طی آن با همکار خود از سازمان تامین امنیت دولتی ایران در مورد روش‌ها و ترتیب انتقال اطلاعات راجع به خارجی‌هایی که در کشور فعالیت‌های خرابکارانه انجام می‌دهند **موافقت کنید**. هدف شما برقراری روابط با طرف ایرانی برای همکاری مشترک است؛ تاکتیک‌های وعده را به کار ببرید، بر منافع هر دو طرف تأکید کنید، از اختلاف اجتناب کنید و سازش را پیدا کنید؛

- **діалог-обговорення** (жанр – дискусія): **Інструкція:** *ОБГОВОРІТЬ з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран видачу одній зі сторін переговорів особи, яка підозрюється в підривній розвідувальній діяльності. Мета діалогу: одна сторона має відстоювати непричетність свого громадянина до шпигунства, а інша сторона має доводити причетність і переконати видати шпигуна; апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконані обіцянки, посилайтеся на авторитетні інформаційні джерела.*

با همکاران سازمان تامین امنیت دولتی جمهوری اسلامی ایران در مورد استرداد فرد مظنون به فعالیت‌های اطلاعاتی خرابکارانه به یکی از طرفین مذاکره، **بحث کنید**؛ هدف از بحث: یک طرف باید از عدم دخالت شهروندان خود در جاسوسی دفاع کند و طرف دیگر باید دخالت را ثابت کند و متقاعد به استرداد جاسوس شود؛ به ارزش‌های طرف مقابل متوسل شوید، بر احساسات او تأثیر بگذارید، بر وعده‌های محقق نشده تأکید کنید، به منابع معتبر اطلاعاتی استناد کنید.

У межах змістового модуля «**Боротьба з тероризмом**» курсантам було запропоновано такі теми та завдання для діалогічного мовлення:

- **діалог-розпитування** (жанр – бесіда): **Інструкція:** *РОЗПИТАЙТЕ у свого колеги з Ірану, які заходи здійснюються у його країні в напрямі боротьби з тероризмом; про частину дій Ваш співрозмовник має розказати, а про частину – ні, оскільки це є державною таємницею;*

از همکار خود در ایران **پرسید** که در کشور او چه اقداماتی برای مبارزه با تروریسم انجام می‌شوند؛ همکار شما باید در مورد برخی از اقدامات صحبت کند و از صحبت در مورد برخی اقدامات خودداری کند زیرا آن یک اطلاعات طبقه بندی شده می‌باشد؛

- **діалог-домовленість** (жанр – телефонна розмова): **Інструкція:** *Змоделюйте телефонну бесіду, в ході якої ДОМОВТЕСЯ зі своїм колегою з органу забезпечення держбезпеки Ірану у про спільні дії щодо запобігання тероризму в Україні та Ірані. Ваша мета – налагодити відносини з іранською*

сторонаю задля спільної співпраці, застосуйте тактики обіцянки, акцентуйте на інтересах обох сторін, уникайте конфлікту та знаходьте компроміс;

یک مکالمه تلفنی را بسازید و طی آن با همکار خود از سازمان تامین امنیت دولتی ایران در مورد اقدامات مشترک برای جلوگیری از تروریسم در اوکراین و ایران **موافقت کنید**. هدف شما برقراری روابط با طرف ایرانی برای همکاری مشترک است؛ تاکتیک های وعده را به کار ببرید، بر منافع هر دو طرف تأکید کنید، از اختلاف اجتناب کنید و سازش را پیدا کنید؛

- діалог-обговорення (жанр – дискусія): **Інструкція:** **ОБГОВОРИТЬ** з колегами з органу забезпечення державної безпеки Ісламської Республіки Іран видачу одній зі сторін переговорів особи, яка підозрюється в терористичній діяльності. Мета діалогу: одна сторона має відстоювати непричетність свого громадянина до терористичної діяльності, а інша сторона має доводити причетність і переконати видати шпигуна; апелюйте до цінностей співрозмовника, впливайте на його емоції, акцентуйте на невиконані обіцянки, посилайтеся на авторитетні інформаційні джерела.

با همکاران سازمان تامین امنیت دولتی جمهوری اسلامی ایران در مورد استرداد یک فرد مظنون به فعالیت های تروریستی به یکی از طرفین مذاکره، **بحث کنید**. هدف از بحث: یک طرف باید از عدم دخالت شهروندان خود در فعالیت های تروریستی دفاع کند و طرف دیگر باید دخالت را ثابت کند و متقاعد به استرداد جاسوس شود؛ به ارزش های طرف مقابل متوسل شوید، بر احساسات او تأثیر بگذارید، بر وعده های محقق نشده تأکید کنید، به منابع معتبر اطلاعاتی استناد کنید.

Формат діалогічного мовлення був такий: 2 курсанти вступали в діалог, а третій курсант виконував функцію перекладача.

Результати третього тематичного зрізу за змістовим модулем **«Розвідка та захист інформації»** подано в таблиці 3.2.5.

Таблиця 3.2.5

**Результати третього тематичного зрізу за змістовим модулем
«Розвідка та захист інформації»**

№	Прізвище	K1*	K2	K3	K4	K5	K6	Загальна оцінка
1.	Курсант1	5	10	5	9	4	10	43
2.	Курсант2	4	8	5	9	4	9	39
3.	Курсант3	5	9	4	8	5	8	39
4.	Курсант4	5	10	5	9	5	9	43
5.	Курсант5	5	7	5	8	4	8	37
6.	Курсант6	4	9	5	10	5	9	42
7.	Курсант7	3	6	4	6	3	6	28
8.	Курсант8	5	10	5	10	5	9	44
9.	Курсант9	4	9	5	10	5	9	42
10.	Курсант10	4	8	5	9	5	8	39
11.	Курсант11	5	10	5	10	4	10	44
12.	Курсант12	4	8	4	8	4	7	35
13.	Курсант13	3	7	4	8	4	8	34
14.	Курсант14	5	9	4	9	5	9	41
15.	Курсант15	4	8	5	9	4	10	40
16.	Курсант16	4	9	4	9	4	9	39
17.	Курсант17	5	10	4	10	5	10	44
18.	Курсант18	3	7	3	6	3	7	29
19.	Курсант19	4	8	5	7	4	8	36
20.	Курсант20	5	9	4	10	5	9	42
Середнє значення		4,3	8,55	4,5	8,7	4,35	8,6	39
Середній коефіцієнт навченості		0,86	0,855	0,9	0,87	0,87	0,86	0,87

Результати четвертого тематичного зрізу за змістовим модулем «Боротьба з тероризмом» подано в таблиці 3.2.6.

**Результати четвертого тематичного зрізу за змістовим модулем
«Боротьба з тероризмом»**

№	Прізвище	K1*	K2	K3	K4	K5	K6	Загальна оцінка
1.	Курсант1	5	9	5	9	5	9	42
2.	Курсант2	4	8	5	7	5	8	37
3.	Курсант3	4	7	4	7	5	7	34
4.	Курсант4	4	9	5	9	4	8	39
5.	Курсант5	3	7	4	7	3	7	31
6.	Курсант6	4	9	4	8	4	9	38
7.	Курсант7	3	5	5	4	3	5	25
8.	Курсант8	5	10	4	7	5	9	40
9.	Курсант9	5	8	4	8	3	10	38
10.	Курсант10	4	9	5	9	5	9	41
11.	Курсант11	4	10	4	9	4	9	40
12.	Курсант12	4	7	3	7	4	7	32
13.	Курсант13	4	7	4	8	4	8	35
14.	Курсант14	3	9	4	8	4	8	36
15.	Курсант15	5	9	5	10	5	8	42
16.	Курсант16	4	7	5	7	4	8	35
17.	Курсант17	4	9	4	9	5	8	39
18.	Курсант18	3	5	4	7	4	7	30
19.	Курсант 19	3	6	3	7	4	6	29
20.	Курсант20	5	9	5	8	4	9	40
Середнє значення		3,95	7,5	4	7,65	4	7,55	33,75
Середній коефіцієнт навченості		0,79	0,75	0,8	0,765	0,8	0,755	0,77

Отже, результати навченості курсантів за змістовим модулем *«Боротьба з тероризмом»*, навчання якого відбувалося за варіантом Б авторської методики, виявилися у більшості (16) курсантів нижчими; лише 4 курсанти покращили свій результат. Для підтвердження того, що варіант А

методики виявився більш ефективним, ніж варіант Б, так само було застосовано метод Т Вілкоксона.

Гіпотези:

H_0 – інтенсивність зсувів у типовому напрямку не перевершує інтенсивність зсувів у нетиповому напрямку.

H_1 – інтенсивність зсувів у типовому напрямку перевершує інтенсивність зсувів у нетиповому напрямку.

Обчислення результатів курсантів:

1	2	3	4	5	6
Курсант1	43	42	1	1	2
Курсант2	39	37	2	2	5,5
Курсант3	39	34	5	5	17
Курсант4	43	39	4	4	12,5
Курсант5	37	31	6	6	19
Курсант6	42	38	4	4	12,5
Курсант7	28	25	3	3	8,5
Курсант8	44	40	4	4	12,5
Курсант9	42	38	4	4	12,5
Курсант10	39	41	-2	2	5,5
Курсант11	44	40	4	4	12,5
Курсант12	35	32	3	3	8,5
Курсант13	34	35	-1	1	2
Курсант14	41	36	5	5	17
Курсант15	40	42	-2	2	5,5
Курсант16	39	35	4	4	12,5
Курсант17	44	39	5	5	17
Курсант18	29	30	-1	1	2
Курсант19	36	29	7	7	20
Курсант20	42	40	2	2	5,5

1. Номер учасника експерименту.
2. Результати першого тематичного зрізу
3. Результати другого тематичного зрізу.
4. Різниця в результатах двох зрізів.
5. Абсолютні величини в різницях.
6. Ранговий номер.

Типовий напрямок – зниження рівня навченості курсантів за змістовим модулем, в межах якого відбувалося навчання за варіантом Б авторської методики.

Номери 10, 13, 15, 18 мають нетипові зрушення.

Обчислимо суму рангів нетипових результатів:

$$T_{\text{емп.}} = 2 + 2 + 5,5 + 5,5 = 15.$$

$$T_{\text{к}} = 60 \quad (p \leq 0,05)$$

$$p. = 43 \quad (p \leq 0,01)$$

$$T_{\text{емп.}} (15) < T_{\text{крит.}} (60).$$

Отже, гіпотеза H_1 знову підтвердилася: курсанти, коли вивчали змістово-тематичний модуль за варіантом Б авторської методики, одержали нижчі результати, ніж коли вони вивчали змістово-тематичний модуль за варіантом А авторської методики. Отже, фактор позитивного впливу попередньої кооперації на формування умінь діалогічного мовлення підтвердився вдруге.

Співвідношення кількості курсантів за рівнями навченості подано в таблиці 3.2.7.

Таблиця 3.2.7

Співвідношення кількості курсантів за рівнями навченості за двома тематичними зрізами

Зріз	ВР	ДР	СР	НР
I-ий	9	9	2	0
II-ий	3	12	4	1

Отже, після вивчення третього тематичного модуля високий і достатній рівень мали 18 курсантів (90 відсотків), після четвертого тематичного модуля таких курсантів було 75 відсотків.

Динаміка зміни результатів навченості курсантів подана в таблиці 3.2.8.

Таблиця 3.2.8

Динаміка зміни результатів навченості курсантів

1	2	3	4	5	6
Курсант1	16	44	41	43	42
Курсант2	12	36	37	39	37
Курсант3	9	37	33	39	34
Курсант4	28	43	38	43	39
Курсант5	9	34	29	37	31
Курсант6	13	39	36	42	38
Курсант7	14	27	22	28	25
Курсант8	28	44	42	44	40
Курсант9	17	41	36	42	38
Курсант10	17	39	40	39	41
Курсант11	30	44	40	44	40
Курсант12	18	34	30	35	32
Курсант13	12	29	31	34	35
Курсант14	18	38	34	41	36
Курсант15	29	41	42	40	42
Курсант16	12	39	34	39	35
Курсант17	29	42	37	44	39
Курсант18	10	24	26	29	30
Курсант19	12	32	27	36	29
Курсант20	15	43	38	42	40

1. Учасник експерименту.
2. Результати передекспериментального зрізу.
3. Результати першого тематичного зрізу.
4. Результати другого тематичного зрізу.
5. Результати третього тематичного зрізу.
6. Результати четвертого тематичного зрізу.

Отже, результати констатувального та чотирьох тематичних зрізів показали, що у в усіх курсантів, які вивчали змістові модулі за обома варіантами авторської методики, спостерігається позитивна динаміка в формуванні перськомовної компетентності в діалогічному мовленні. Водночас варто зауважити, що варіант А методики (де діяв фактор кооперації) виявився значно ефективнішим, ніж варіант Б, де фактор кооперації був відсутнім.

За всіма критеріями переважна більшість курсантів досягла достатнього та високого рівня навченості.

За критерієм «предметна обізнаність» курсанти виявили досить хороші знання екстралінгвальної інформації у сфері забезпечення державної безпеки та міжнародних відносин України з Іраном у співробітництві в цій галузі. Переважна більшість курсантів стали оперувати достовірною інформацією, використовувати факти, процеси сфери забезпечення держбезпеки. Володіння такою інформацією значно покращило здатність курсантів в обміні інформацією під час обговорення, аргументувати свої думки, підтримувати діалог на інформаційному рівні. Визначено, що курсанти значно збагатили свої екстралінгвальні знання у сфері забезпечення державної безпеки. Водночас слід зауважити, що рівень володіння екстралінгвальними знаннями змістовно-тематичних модулів, які вивчалися за варіантом А авторської методики, дещо вищий (середній коефіцієнт навченості – 0,85), ніж рівень знань змістовно-тематичних модулів, як курсанти вивчали за варіантом авторської методики Б (середній коефіцієнт навченості 0,79). Це свідчить про те, що попередня кооперація курсантів у підготовці до діалогічного мовлення має позитивний вплив на оволодіння курсантами екстралінгвальними знаннями, які складають предмет діалогічного мовлення.

За критерієм «мовна правильність» виявлено: у 50–55 відсотків курсантів високий рівень мовної компетентності в діалогічному мовленні. Мовлення курсантів насичене різноманітними мовними засобами – лексичними, та граматичними; курсанти адекватно використовують термінологічну та фахову лексику, культурно марковані слова; використовують лексичні одиниці та кліше, які відповідають ситуаціям діалогічного мовлення. Поодинокі помилки, які виникають у мовленні, зазвичай виправляються самими курсантами, зрідка викладачем. Крім того варто зауважити, що обсяг реплік (а відтак і обсяг продуктивного тексту) у 50 відсотків курсантів приблизно однаковий. 35–40 відсотків курсантів мають оцінку 7–8 балів. У вживанні лексичних одиниць, термінів, кліше,

граматичних форм та конструкцій вони допускають не більше 2–3 помилок за кожним об'єктом контролю мовної правильності, при чому обсяг реплік приблизно однаковий (іноді в одного зі співрозмовників більший / менший). Лише у 5–15 відсотків курсантів загальна кількість помилок складає 15–16 у сумі (за п'ятьма об'єктами контролю), а також нерівномірний обсяг реплікування співрозмовників (відповідно і обсяг продукованого тексту). Середній коефіцієнт навченості за темами, які вивчалися за моделлю А, вищий в середньому на 0,1, ніж за теми, які вивчалися за моделлю Б. Тож варто відзначити, що мовна правильність діалогічного мовлення курсантів, коли діяв фактор кооперації під час підготовки до діалогічного мовлення, була вищою, ніж без означеного фактору.

За критерієм «адекватність невербальної поведінки» визначено, що лише 1–2 курсанти зрідка використовували невербальні засоби спілкування, однак не застосовували жестів, які негативно інтерпретуються в іранській культурі, їхня невербальна поведінка не суперечила діловому етикету; 19–18 учасників експерименту часто і адекватно використовували невербальні засоби спілкування, які допомагали у виразити вербальне мовлення, сприяли зближенню учасників діалогу на культурному та ментальному рівнях. Невербальні засоби усіх курсантів не містили жестів, не прийнятних в іранській культурі.

За критерієм «прагматична відповідність мовлення» встановлено, що за теми, які вивчалися за варіантом А авторської методики, у курсантів результати були значно вищими, ніж за теми, що вивчалися за варіантом Б: так, за змістовно-тематичні модулі 1 та 3: 9–10 балів одержали відповідно 9 і 13 курсантів; 7 і 8 балів – 9 і 5 курсантів, 5–6 балів – 2 курсанти. Натомість, за 2 і 4 змістовно-тематичні модулі результати виявилися такими: 9–10 балів одержали 5 і 6 курсантів відповідно, 7–8 балів – 11 і 13 курсантів, 5–6 балів – 3 і 0 курсантів, 0–4 бали – 1 і 1 курсант. Це свідчить про те, що варіант А методики виявився значно ефективніший для формування прагматичної відповідності мовлення, ніж варіант Б. Під час тем, які вивчалися за

варіантом А, мовлення курсантів характеризувалося більш широким діапазоном стратегій діалогічного мовлення та арсеналом тактик, понад 50 відсотків курсантів вживали 6–7 стратегій та 17 і більше тактик. Проте, під час вивчення тем за варіантом Б, кількість стратегій і тактик була хоча і нижчою, проте достатньо широкою та ефективною. Курсанти, які навчалися за двома варіантами авторської методики, у переважній більшості продемонстрували адекватне стратегіям та тактикам використання мовних ресурсів. Тож авторська методика має позитивний вплив на формування прагматичності перськомовного діалогічного мовлення в цілому. А фактор кооперації сприяє підготовці та використанню більш широкого діапазону стратегій і тактик, а також адекватних їм мовних засобів.

За критерієм «інтерактивність мовлення» близько 90% курсантів виявили у цілому вільне ініціювання, підтримку, завершення діалогів, виявили уміння продукувати діалоги усіх функціональних типів, уміння брати участь у бесідах, телефонних розмовах, дискусіях, аргументувати свою думку, досягати комунікативних цілей. Курсанти вільно вступали у діалог, розгортали та підтримували бесіду, дискусію, обговорення. Лише в поодиноких випадках курсанти (1–3) були пасивними під час діалогу, відповідали співрозмовнику короткими репліками, виявляли низьку ініціативність та частотність реплікування. Активність діалогічного мовлення зумовлена, на нашу думку, достатністю фахових предметних знань, готовністю вести дискусії, бесіди на фахові теми, володінням стратегіями ділового спілкування у сфері забезпечення державної безпеки, а також достатнім арсеналом мовних засобів.

За критерієм «адекватність перекладу діалогічного мовлення» можемо констатувати: 10–12 курсантів одержали 9–10 балів за змістові модулі, що вивчалися за варіантом А, та 7 курсантів – за варіантом Б. 7–8 балів одержали курсантів під час навчання за варіантом методики А і 8–12 курсантів – за варіантом методики Б. 6 і менше балів отримали 3 і 1 курсант під час навчання за варіантом А і 5 і 2 курсанти – за варіантом Б. У цілому позитивна

динаміка спостерігається під час вивчення змістовно-тематичних модулів за обома варіантами методики, проте під час вивчення тем за варіантом методики А курсанти виявили дещо кращі результати, ніж під час вивчення змістовно-тематичних модулів за варіантом Б. 35–60 відсотків курсантів навчилися точно передавати предметну інформацію, інтенції мовців, їхні стратегії та тактики, адекватно використовувати невербальні засоби, поводитися відповідно до норм ділового етикету; хоча в їхньому мовленні і траплялися поодинокі незначні лексико-граматичні помилки, проте вони суттєво не впливали на якість і точність перекладу – передачу інформації, стратегій та тактик співрозмовників. 35–55 відсотків курсантів допускали незначні змістовні та лексико-граматичні помилки, однак у цілому їм вдавалося передавати основний зміст, інтенції співрозмовників, стратегії та тактики їхнього мовлення, поводитися відповідно до норм ділового етикету. Лише 1–5 курсантів робили помилки під час перекладу, які вносили невідповідності в передачі інформації часників діалогу, їхніх стратегій та тактик.

Отже, проведений експеримент дав можливість довести ефективність авторської методики та показати, що варіант А цієї методики є більш дієвим, ніж варіант Б.

3.3 Методичні передумови методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки

Проведене експериментальна навчання, аналіз наукової літератури та особистий досвід дисертанта дозволили виділити низку методичних передумов, які зумовлюють ефективність методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

1. Першою важливою передумовою ефективності авторської методики вважаємо раціональне *планування змісту компетентності в діалогічному мовленні, який охоплює екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти*. Зміст навчання, на наше глибоке переконання, є відправною точкою в організації будь-якої технології навчання, адже саме він завдає основні вектори формування певної компетентності, її складові, які окреслюють обсяг знань, навичок, умінь, особистісних якостей, а також здатності та готовності суб'єкта навчання до певної діяльності. Зміст перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки у єдності чотирьох зазначених вище компонентів забезпечує комплексне формування екстралінгвальних знань про особливості сфер забезпечення державної безпеки Ірану та України, знань особливостей невербальної поведінки іранців порівняно з українцями, уміння діалогічного мовлення та перекладу діалогів, а стратегій та тактик ведення діалогів у найбільш частих ситуаціях діалогічного мовлення. Як показали результати констатувального та змістовно-тематичних зрізів, означені компоненти є взаємопов'язані і впливають на формування компетентності в цілому: вступати в діалог, підтримувати розмову, аргументувати та доводити свою позицію курсант (а відтак і майбутній фахівець) може тоді, коли він володіє предметними знаннями зі сфери забезпечення державної безпеки, стратегіями та тактиками

спілкування під час обміну інформації, домовленості, дискусії, коли йому вистачає мовних засобів; а адекватна невербальна поведінка сприяє уникненню ненавмисних суперечностей, непорозумінь, конфліктів між представниками різних культур; зближенню іранців та українців у співпраці у галузі забезпечення державної безпеки.

2. Другою передумовою ефективності авторської методики визначаємо ***симуляцію діалогічного мовлення реаліям спілкування з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки***. Відповідно, здійснення навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки у межах таких функціональних типів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення; у межах таких жанрів – ділова бесіда, телефонна розмова, дискусія; з використанням різноманітних стратегій, тактик та мовних засобів їхньої імплементації. Важливими для симуляції діалогічного мовлення є ситуації спілкування, які характеризуються такими параметрами: адресат / адресант – працівник органу держбезпеки; тематика та сфера спілкування – різні напрями сфери забезпечення державної безпеки; комунікативні цілі спілкування: надання інформації, отримання інформації, ненадання інформації, спонукання до певних дій, уникнення розмови, досягнення компромісу, досягнення кооперації та співпраці, відстоювання інтересів, задоволення інтересів, координація спільних дій, пониження статусу певної особи, країни; експресія – нейтральна, місце – очна розмова, дистанційна розмова; час – робочий час, необмеженість у часі, синхронність; етнічне середовище – іранці, канал зв'язку – акустичний, акустично-візуальний. Симулятивність мовлення зближує його з реальними умовами спілкування за вербальними та невербальними параметрами.

3. Третьою передумовою є ***мотивування курсантів до використання широкого діапазону стратегій, тактик, вербальних засобів їх реалізації***. Дотримуючись ситуативно-комунікативного підходу, вважаємо, що ефективно навчання вище названого матеріалу залежить від забезпечення достатньої кількості вправлянь у його вживанні: кожна стратегія у комплексі

тактик та мовних засобів її реалізації повинна бути достатньо відпрацьована під час вправління.

4. Четвертою передумовою ефективності авторської методики вважаємо **організацію навчання на засадах компетентнісного** (навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів має сформувати компетентного мовця і перекладача, який здатний і готовий до різноматичного, різноситуативного, різножанрового діалогічного мовлення з носіями перської мови, фахівцями у галузі забезпечення державної безпеки; такий фахівець повинен бути здатним і готовим до спілкування з колегами-іранцями, досягати поставлених комунікативних цілей), **ситуативно-комунікативного** (навчання перськомовного діалогічного мовлення має здійснюватися у межах того діапазону комунікативних ситуацій, які є типовими для професійного спілкування фахівців з галузі держбезпеки), **інтегративного предметно-мовного** (формування компетентності в діалогічному мовленні повинне здійснюватися одночасно із розширенням інформаційного поля курсантів у галузі забезпечення держбезпеки, курсанти повинні набувати нових знань понять, процесів, явищ цієї сфери, саме завдяки цьому уможлиблюється спілкування та співробітництво у галузі держбезпеки) та **лінгвосоціокультурного підходів** (володіння широким спектром країнознавчих знань, лінгвістичних маркерів соціальних стосунків у країні, культурно маркованих мовних одиниць, невербальних засобів спілкування дозволить зробити спілкування з носіями перської мови більш ефективним і продуктивним у плані співпраці у професійній сфері). Означені підходи дозволили напрацювати авторську технологію навчання перськомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців у сфері забезпечення державної безпеки.

5. Успішній реалізації авторської методики сприяє **використання методів навчання, релевантних цілям, змісту навчання та особливостям професійної діяльності** майбутніх фахівців у сфері забезпечення державної безпеки. Такими методами є вправління, case study, рольова гра. Вправління

дозволяє сформувати лексичні та граматичні навички, які складають основу діалогічного мовлення. Case study спрямований на формування у курсантів екстралінгвальних знань сфери забезпечення державної безпеки в Україні та Ірані; на розвиток та вдосконалення умінь читання й аудіювання; на розвиток мислення курсантів, формування загальнокультурних знань, які інтегруються з професійними і складають спільну концептуальну картину світу майбутніх фахівців; на розвиток таких умінь, як аналіз та зіставлення інформації, збір необхідних даних, прийняття певних рішень; дотримання морально-етичних норм. Case study допомагає курсантам розширювати їхній словниковий запас, вивчати нові кліше, притаманні професійній сфері. Означена інформація складає основу професійної комунікації. Метод ролівої гри дозволяє моделювати найрізноманітніші ситуації діалогічного мовлення у сфері забезпечення державної безпеки, мотивувати курсантів до використання широкого спектру мовних засобів та комунікативних стратегій та тактик, невербальних засобів спілкування; а також створює умови для реалізації усних перекладів під час діалогічного мовлення. Поєднання названих вище трьох методів дозволяє повною мірою реалізувати цілі та зміст навчання перськомовного діалогічного мовлення, розвивати важливі якості перекладача у сфері забезпечення державної безпеки.

6. Ефективність реалізації розробленої методики залежить **від якості навчальних матеріалів**. Результати експерименту показали, що ефективність навчання діалогічного мовлення залежить від якісного добору лексичних одиниць, кліше, діалогів зразків та комунікативних ситуацій. Під час добору навчальних матеріалів необхідно спиратися на критерії, описані у підрозділі 2.1. Словниковий запас курсантів є одним із визначальних факторів, який зумовлює якість діалогічного мовлення. Саме багатство лексики уможливорює передачу інформації, висловлення думок, реалізацію комунікативних стратегій та тактик мовлення, здійснення перекладацької діяльності. Діалоги-зразки допомагають курсантам зрозуміти особливості діалогічної комунікації іранців, специфіку використання різноманітних

мовних засобів, імплементованих в уміння діалогічного мовлення; а відеодіалоги є яскравим зразком вербальної та невербальної поведінки, – усе дозволяє наслідувати мовлення та поведінку іранців під час ведення діалогу, що безпосередньо сприяє ефективності спілкування та співпраці. Правильно дібрані комунікативні ситуації дозволяють навчити курсантів ставити й реалізовувати комунікативні цілі, вести бесіди, дискусії, телефонні розмови, спілкуватися за різних умов – очно і дистанційно, з використанням акустичного та акустично-візуального каналів зв'язку, спілкуватися на найрізноманітніші теми, які є важливими та актуальними у сфері забезпечення державної безпеки. Саме якість навчальних матеріалів дозволяє максимально повно моделювати оригінальне діалогічне мовлення іранців у сфері забезпечення державної безпеки, а відтак створювати ефективне забезпечення для його навчання.

7. Сьомою передумовою ефективності авторської методики вважаємо **використання моделей «зверху вниз» та «знизу вгору»**. I етап – інтродуктивний (зверху вниз); II етап – когнітивно-комунікативний (знизу вгору). Поєднання цих двох моделей створює максимально ефективні передумови навчання діалогічного мовлення. Модель «зверху вниз» дозволяє ознайомити курсантів зі структурними, прагматичними, вербальними та невербальними особливостями діалогів різних функціональних типів, які курсанти зможуть наслідувати під час автономного спілкування. Модель «знизу вгору» забезпечує власне автономність діалогічного мовлення та варіативність використання вербальних і невербальних засобів спілкування, комунікативних стратегій і тактик. Послідовне використання означених моделей сприяє усвідомленню лінгвальних та екстралінгвальних параметрів діалогічного мовлення у сфері співробітництва з Іраном у забезпеченні державної безпеки, а також сприяє формуванню цілком автономних мовців та перекладачів, здатних досягати найрізноманітніших комунікативних цілей під час діалогічного мовлення.

8. Восьмою передумовою ефективності авторської методики визначаємо **використання розробленої системи вправ і завдань**, яка реалізується поетапно. На інтродуктивному етапі курсанти мають ознайомитися з вербальними та невербальними засобами перськомовного діалогічного мовлення, структурними особливостями діалогів, стратегіями і тактиками, притаманними бесіді, телефонні розмові, дискусії у сфері забезпечення державної безпеки; курсанти повинні навчитися використовувати перелічені вище засоби у власному мовленні через їх наслідування на рівні реплік та діалогічних єдностей, у процесі переказування / розігрування діалогів, складання власних невеликих за обсягом діалогів за зразком прочитаного / прослуханого. На когнітивно-комунікативному етапі відбувається розширення інформаційного поля курсантів у сфері забезпечення державної безпеки, робота з кейсами, самостійний пошук інформації, на основі чого реалізується діалогічне мовлення. Така система вправ дозволяє не лише сформувати уміння діалогічного мовлення, але й формує фахові знання, які є невід'ємною часткою спілкування у будь-якій професійній сфері.

9. Як показали результати експерименту, дев'ятою передумовою ефективності авторської методики є **циклічність навчання**: навчання усіх трьох функціональних типів діалогічного мовлення в сукупності стратегій, тактик та мовних засобів їх реалізації має здійснюватися у межах кожного змістовно-тематичного модуля. В межах першого змістовно-тематичного модуля застосовуються комплекси вправ/завдань 1.1–1.7 (інтродуктивний етап), у межах другого змістовно-тематичного модуля комплекс 2.1–2.3 (когнітивно-комунікативний етап).

10. Експериментально доведено важливість **фактору попередньої кооперації** у процесі навчання діалогічного мовлення. Кооперація передбачає попередню підготовку курсантів до діалогічного мовлення, розподіл ролей, кооперативне опрацювання інформаційних джерел, підготовку в доборі стратегій та тактик діалогічного мовлення. Саме попередня кооперація дозволяє продукувати діалогічне мовлення, яке за багатьма якісними

характеристиками перевершує непідготовлене – інформаційна насиченість, прагматичність, варіативність вербальних та невербальних засобів комунікації.

Отже, визначено такі методичні передумови методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: планування змісту компетентності в діалогічному мовленні, який охоплює екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти; симуляція діалогічного мовлення реаліям спілкування з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки; мотивування курсантів до використання широкого діапазону стратегій, тактик, вербальних засобів їх реалізації; організація навчання на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегративного предметно-мовного, лінгвосоціокультурного підходів; використання методів навчання, релевантних цілям, змісту навчання та особливостям професійної діяльності; якість навчальних матеріалів; використання моделей «зверху вниз» та «знизу вгору»; використання розробленої системи вправ і завдань; циклічність навчання; фактор кооперації.

Висновки до Розділу 3

1. Для перевірки ефективності авторської методики було використано основний, вертикальний, природний експеримент, у якому взяли участь 20 курсантів, які вивчають перську мову як фах. Експеримент проходив у 5 етапів: 1) діагностичний етап, 2) прогностичний етап, 3) організаційний етап, 4) практичний етап, 5) узагальнювальний етап. Варійованою умовою визначено попередню кооперацію курсантів у підготовці до діалогічного мовлення. Основними критеріями оцінки діалогічного мовлення визначено такі: предметна обізнаність; мовна правильність; адекватність невербальної

поведінки; прагматична відповідність мовлення; інтерактивність мовлення; адекватність перекладу діалогічного мовлення.

2. У процесі експерименту було підтверджено висунуту гіпотезу: ефективність формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки буде високою за умов: організації навчального процесу на засадах компетентнісного, лінгвосоціокультурного, ситуативно-комунікативної, інтегрованого предметно-мовного підходів, із інтегрованим застосуванням методів вправління, рольової гри та case study, розроблених комунікативних ситуацій, розробленої системи вправ і завдань, організованих у модель авторської методики; використання варіанту А авторської моделі, яка полягає у використанні попередньої кооперації курсантів у процесі навчання діалогічного мовлення. Для доведення гіпотези було використано метод Т Вілкоксона.

3. Визначено десять методичних передумов, які в комплексі цільового, змістового, мотиваційного, операційного компонентів забезпечують ефективність методики формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

Матеріали Розділу 3 оприлюднені у публікаціях: Осядла Т.В. Планування та підготовка експерименту; розроблення критеріїв та норм оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2022. № 50. С. 174–181. [98].

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури з перської мови, педагогіки, психології, лінгвосоціокультурології, проведене експериментальне дослідження дали можливість зробити низку висновків відповідно до поставлених завдань дослідження.

1. Зміст перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки зумовлюється специфікою спілкування у названій сфері, низкою комунікативних ситуацій та фаховим інформаційним контентом комунікації. У змісті навчання виділено чотири компоненти: екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний. Екстралінгвальний компонент охоплює екстралінгвальні знання зі сфери забезпечення державної безпеки України та Ірану. Лінгвосоціокультурний компонент охоплює країнознавчі знання; лінгвістичні маркери соціальних стосунків в Ірані; навички вживання мовних одиниць з національно-культурною семантикою; навички використання мовних засобів відповідно до ситуації спілкування; знання невербальних засобів комунікації, властивих іранській культурі. Мовно-мовленнєвий компонент охоплює володіння фонетичними, лексичними, граматичними навичками діалогічного мовлення; уміння власне діалогічного мовлення; уміння здійснювати переклад діалогічного мовлення з української мови іноземною; вміння продукувати діалоги різних функціональних типів; уміння брати участь (а також перекладати) в дискусіях, бесідах, обговореннях, дебатах, уміння аргументувати, відстоювати свою позицію, відповідати на запитання та коментарі. Стратегічний компонент охоплює уміння застосовувати комунікативні стратегії: кооперативні, інформативні, стратегії впливу.

2. Схарактеризовано лінгвальні, екстралінгвальні, а також методичні засади формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. Обґрунтовано, що

курсанти повинні оволодіти структурними та мовними особливостями діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення, а також стратегіями, тактиками та мовними засобами їх імплементації в діловому мовленні – під час ділової бесіди, телефонної розмови, дискусії, ділових перемовин, ділової наради. Перекладач у сфері забезпечення державної безпеки повинен мати фахові знання зі сфери забезпечення державної безпеки, володіти засобами вербалізації суб'єктів, об'єктів, понять, процесів, які стосуються сфери безпеки обох держав; соціальними нормами та невербальними засобами з іранськими партнерами в галузі безпеки.

Визначено, що навчання майбутніх перекладачів діалогічного мовлення має здійснюватися на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного, лінгвосоціокультурного підходів; гуртуватися на принципах міждисциплінарності та інтегративності, орієнтації на формування компетентностей, розвитку навчальної автономності, комунікативності, комунікативної спрямованості, взаємодії функції і форми мовних одиниць, взаємопов'язаного навчання мови і культури, поєднання країнознавчого матеріалу, контрастивності, ефективності навчального матеріалу. Основними методами навчання визначено вправління, case study, рольова гра, які інтегруються в навчальному процесі й дозволяють максимально ефективно змоделювати ситуації спілкування та реалізувати означені підходи і принципи навчання.

3. Запорукою якісного навчання перськомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців сфери забезпечення державної безпеки є якість дібраного лексичного матеріалу та діалогів-зразків. Обґрунтовано, що добір лексичного матеріалу повинен здійснюватися на основі таких критеріїв: професійної значущості (інтеграційний), тематичності, функціональності, словотвірної цінності, прагматичної значущості, урахування рідної мови. Для добору діалогів-зразків визначено такі критерії: критерій якості пред'явлення аудіотексту, критерій структурної, лексико-фразеологічної та культурної автентичності, критерій жанрової і типологічної різноманітності, критерій

прагматичної різноманітності, критерій відповідності виучуваній темі, критерій посиленості та доступності, критерій співвідношення вербального та невербального компонентів діалогу.

Виділено три групи типових ситуацій для навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: перша група характеризується такими основними параметрами (діалог-розпитування, ділова бесіда, інформативні стратегії); друга група (діалог-домовленість, телефонна розмова, кооперативні стратегії); третя група (діалог-обговорення, дискусія, стратегії впливу). Для всіх груп стратегій властиві такі характеристики: адресат / адресант: працівник органу безпеки, тема та сфера спілкування: сфера забезпечення державної безпеки, комунікативні цілі: надати інформацію, отримати інформацію, не надати інформацію, спонукати до певних дій, уникнути розмови, досягнути компромісу, досягнути кооперації та співпраці, відстояти інтереси, задовольнити інтереси, скоординувати спільні дії, досягнути вибачення, понизити статус певної людини, країни. Серед інших характеристик виділено такі: експресія – нейтральна, місце спілкування – очна / дистанційна розмова, етнічне середовище – іранці, канал зв'язку – акустичний, акустично-візуальний.

4. Розроблено систему вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. Система вправ і завдань реалізується у два етапи: на I-му інтродуктивному етапі передбачається виконання таких груп вправ і завдань у послідовності: ознайомлення курсантів зі стратегіями та тактиками перськомовного ділового мовлення; з особливостями невербальної комунікації іранців; читання та аналіз діалогів-зразків; відеоаудіювання з аналізом діалогів-зразків; вправляння в реплікуванні; переказ діалогів; продукування мікродіалогів певного функціонального типу; продукування діалогів. На II-му когнітивно-комунікативному етапі передбачається використання методів case study та рольової гри, які імплементуються в таку послідовність завдань: некомунікативні та мовно-комунікативні вправи на

вживання лексичних та граматичних одиниць у перськомовному діалогічному мовленні (на рівні реплік, діалогічних єдностей); підготовка до діалогу: опрацювання матеріалів кейсу, набуття екстралінгвальних знань, розширення словникового запасу, розподіл ролей та в діловій грі; продукування діалогів різних функціональних типів.

Система вправ і завдань реалізується в моделі організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. Модель охоплює 6 змістових модулів, кожен з яких має по 3 цикли: кожен цикл містить вправи та завдання для навчання різних типів діалогів – діалогу-розпитування, діалогу-домовленості, діалогу-обговорення. Часовий резерв для опанування означених модулів складає – 12 кредитів, частка діалогічного мовлення складає 1/6 частку відведеного на вивчення дисципліни часу. Запропоновано два варіанти моделі навчання, які відрізняються попередню кооперацію курсантів у підготовці до діалогічного мовлення.

5. Під час основного, вертикального, природного експерименту, у якому взяли участь 20 курсантів, які вивчають перську мову як фах, доведено гіпотезу: ефективність формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки буде високою за умов: організації навчального процесу на засадах компетентнісного, лінгвосоціокультурного, ситуативно-комунікативного, інтегрованого предметно-мовного підходів, із інтегрованим застосуванням методів вправляння, рольової гри та case study, розроблених комунікативних ситуацій, розробленої системи вправ і завдань, організованих у модель авторської методики; використання попередньої кооперації курсантів у процесі навчання діалогічного мовлення.

Визначено низку методичних передумов ефективності авторської методики: планування змісту компетентності в діалогічному мовленні, який охоплює екстралінгвальний, лінгвосоціокультурний, мовно-мовленнєвий та стратегічний компоненти; симуляція діалогічного мовлення реаліям

спілкування з іранцями у сфері забезпечення державної безпеки; мотивування курсантів до використання широкого діапазону стратегій, тактик, вербальних засобів їх реалізації; організація навчання на засадах компетентнісного, ситуативно-комунікативного, інтегративного предметно-мовного, лінгвосоціокультурного підходів; використання методів навчання, релевантних цілям, змісту навчання та особливостям професійної діяльності; якість навчальних матеріалів; використання моделей «зверху вниз» та «знизу вгору»; використання розробленої системи вправ і завдань; циклічність навчання; фактор кооперації.

Перспективою подальших досліджень має стати розроблення методики навчання інших видів перськомовної мовленнєвої діяльності майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я. Ділове спілкування: навч. посібник / за наук. ред. О. О. Авраменко. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2015. 160 с.
2. Ананьева Л. В. Обучение студентов языковых специальностей профессионально направленной диалогической речи с использованием деловой игры (фр. яз.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Киев, 2002. 246 с.
3. Ананьева Л. В. Навчання студентів мовних спеціальностей професійно спрямованого діалогічного мовлення з використанням ділової гри (фр. мова): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2002. 21 с.
4. Антонов О. В. Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти (на матеріалі сучасної американської драми): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.14. Київ, 2017. 227 с.
5. Бачинська І. А. Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетенції учнів старшої школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2016. 217 с.
6. Безугла Л. Р. Комунікативно-прагматичні характеристики імпліцитних смислів у німецькомовному дискурсі: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04. Харків, 2008. 570 с.
7. Бігич О. Б. Електронний кейс як засіб формування у майбутніх менеджерів туризму міжкультурної компетентності. *Іноземні мови*. 2017. № 3. С. 17–22.
8. Білоус С. В. Навчання майбутніх філологів англійського усного монологічного персуазивного мовлення: дис.... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 228 с.
9. Бірецька Л. С. Формування англійськомовної лексичної компетентності майбутніх лікарів у професійно орієнтованому читанні: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 435 с.

10. Бойко Г. А. Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні у майбутніх фахівців з харчових технологій у процесі самостійної роботи: дис. ... д-ра філос. у галузі педагогіки: 01.1 Київ, 2020. 247 с.

11. Бориско Н. Ф. Теоретичні основи створення навчально-методичних комплексів для мовної міжкультурної підготовки вчителів іноземних мов (на матеріалі інтенсивного навчання німецької мови): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.02 Київ, 2000. 36 с.

12. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку или сколько методики нужно будущему учителю? *Іноземні мови*. Київ: КНЛУ, 2010. № 2. С. 3–10.

13. Босак К. І., Сивак Л. М. Співвідношення понять «суперечка», «дискусія» і «полеміка». Етичні аспекти культури дискусій. *Молодий вчений*. 2016. № 4. С. 346–349. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_86 (дата звернення: 10.06.2020).

14. Вайнагій Т. М. Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні майбутніх лікарів в умовах полікультурного середовища: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2021. 373 с.

15. Вікович Р. І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англомовних теленовін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 359 с.

16. Воеводіна Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у німецькій як другій мові в контексті плюрилінгвальної освіти. *ARS LINGUODIDACTICAE*. 2020. № 5. С. 45–54. URL: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2020.5.05> (дата звернення: 23.03.2021).

17. Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. 228 с.

18. Володько А. М. Методика навчання майбутніх перекладачів усного послідовного науково-технічного перекладу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: «Педагогіка та психологія»*. 2018. Вип. 28. С. 41–47.
19. Гайдукова Л. В. Формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 342 с.
20. Галаєвська Л. Вивчення мовленнєвого жанру телефонна розмова на уроках української мови в старшій школі. *Українська мова і література в школі*. 2020. № 5. С. 2–6.
21. Гаркуша М. Формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки: дис. ... канд. пед. наук: 21.07.03. Київ, 2016. 230 с.
22. Голованчук Л. П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках англійської мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2003. 20 с.
23. Голубовська І. О. Етноспецифічні константи мовної свідомості: автореф. дис. ... д-ра філолог. наук: 10.02.15. Київ, 2004. 38 с.
24. Губарєва О. С. Теоретичні основи дослідження формування комунікативної компетентності перекладачів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1 (69), ч. 1 (березень). С. 124–127.
25. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков: спецкурс. Владимир: Владимирский гос. пед. ин-т им. П. И. Лебедева-Подольского, 1980. 104 с.
26. Гутник В. М. Вправи для формування фонетичної компетенції у комунікативному вступному корективному курсі. *Іноземні мови*. 2013. № 4. С. 41–51.
27. Данилюк С. С. Дискурсивна, стратегічна, соціальна та соціокультурна компетенції як складники комунікативної компетенції в межах

моделі формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 30. С. 137–143. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pfto_2013_30_24.pdf (дата звернення: 15.02.2019).

28. Ділова бесіда як основна форма ділового спілкування. URL: <http://um.co.ua/2/2-10/2-100035.html> (дата звернення: 29.04.2019).

29. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va120581-07#Text> (дата звернення: 13.06.2020).

30. Дружченко Т. П. Методика диференційованого навчання англійського усного монологічного мовлення майбутніх юристів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 268 с.

31. Дьячкова Я. О.. Формування професійно спрямованої англійської компетентності в говорінні у майбутніх правознавців: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2014. 221 с.

32. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.

33. Задорожна І. П. Модель організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: «Педагогіка»*. Тернопіль, 2012. № 2. С. 66–72.

34. Зінукова Н. В. Формування фахової компетентності усного перекладача: сучасні методологічні підходи. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія: «Педагогічні науки»*. 2017. В. 77 (2). С. 53–60.

35. Изаренков Д. И. Базисные составляющие коммуникативной компетентности и их формирование на продвинутом этапе обучения студентов-нефилологов. *Русский язык за рубежом*. 1990. № 4. С. 54–60.

36. Ігнатенко В. Д. Методика навчання майбутніх філологів письмового перекладу науково-технічних текстів французькою мовою: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2017. 239 с.

37. Ільчук (Осядла) Т. В. Зміст перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України*: матеріали II Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Хмельницький, 25 лист. 2021 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2021. С. 768–769.

38. Ільчук (Осядла) Т. В. Компетентність у говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки*: матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 04 лист. 2021 р.). Київ: ВДА, 2021. С. 47–49.

39. Ільчук (Осядла) Т. В. Принцип ситуативності у навчанні діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 04–05 лют. 2022 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2022. С. 71–75.

40. Ільчук (Осядла) Т. В. Формування перськомовної компетентності у діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти*: матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф. (м. Харків, 02 груд. 2021 р.). Харків: Нац. академія Національної гвардії України, 2021. С. 94–98.

41. Ільчук (Осядла) Т. В., Шовковий В. М. Лінгвальні та екстралінгвальні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *ARS LINGUODIDACTICAE (МИСТЕЦТВО*

ЛІНГВОДИДАКТИКИ): наук. журнал. Київ: Лів-принт, 2021. № 8 (3). С. 13–25.

42. Інформаційний вісник ОТУ СБУ за напрямом оперативно-службової діяльності з реєстрації та обробки аудіоінформації. Київ, 2002. № 42. 17 с. (Інв. № 13/9410, таємно).

43. Кавицька Т. Дидактичні аспекти теорій перекладу. *ARS LINGUODIDACTICAE*. 2021. № 6. С. 10–20. URL: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2021.6.02> (дата звернення: (дата звернення: 14.07.2022)).

44. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. Москва: Изд-во МГУ, 1986. 103 с.

45. Кодлюк І. В. Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму в коледжах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль, 2018. 274 с.

46. Комунікативна компетентність державних службовців як елемент модернізації системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. Івано-Франківськ: 2012. 154 с. URL: <http://www.dbuara.dp.ua/cpk/Lib/4/posibnyk.pdf> (дата звернення: 17.12.2021).

47. Конверський А. Є. Логіка: підручник. 2 - ге вид., виправ. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2017. 391 с.

48. Конотоп О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 26 с.

49. Конотоп О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 265 с.

50. Коробейнікова Т. І. Експериментальна перевірка ефективності формування у майбутніх учителів англомовної компетенції в діалогічному мовленні. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць Уманського держ. педагогічного ун-ту ім. Павла Тичини. Умань, 2012. Вип. 6. Ч. 1. С. 44–49.

51. Коробейнікова Т. І. Зміст формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2014. № 49. С. 70–74.

52. Коробейнікова Т. І. Психологічні особливості діалогічного мовлення як передумова навчання майбутніх вчителів спілкування іноземною мовою. *ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION: XIV Міжнар. наук. інтернет-конф.* URL: <http://intkonf.org/korobeynikova-ti-psihologichni-osoblivosti-dialogichnogo-movlennya-yak-peredumova-navchannya-maybutnih-vchiteliv-spilkuvannya-inozemnoyu-movoyu/> (дата звернення: 23.05.2019).

53. Коробейнікова Т. І. Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 23 с.

54. Корольова А. В. Стратегії і тактики комунікативної поведінки учасників спілкування в ситуаціях конфлікту. *Studia Linguistica: зб. наук. праць*. Київ: Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. Вип. 1. С. 48–53.

55. Косачова О. О. Специфіка ведення дискусій у політичних ток-шоу на вітчизняному телебаченні. *Культура України*. 2014. Вип. 45. С. 193–201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ku_2014_45_25 (дата звернення: 19.11.2019).

56. Котковець А. Л. Критерії відбору лексичного матеріалу для контролю сформованості англійськомовної лексичної компетентності майбутніх бакалаврів з прикладної механіки. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: «Педагогіка та психологія»*. 2021. Вип. 35. С. 24–30.

57. Кравчук Г. В. Методика навчання студентів технічних спеціальностей професійно орієнтованого англійського діалогічного мовлення на основі текстів науково-технічної реклами: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 364 с.

58. Краєвська О. Д. Формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів засобами психологічного тренінгу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: «Педагогіка»* / голов. ред. Г. Терещук; редкол.: І. Задорожна, В. Кравець, Л. Морська та ін. Тернопіль: ТНПУ, 2016. № 1. С. 141–147.

59. Крапчатова Я. А. Методика організації само- і взаємоконтролю рівня сформованості англomовної компетенції в аудіюванні майбутніх філологів: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2014. 266 с.

60. Крисак Л. В. Експериментальна перевірка ефективності методики навчання майбутніх лікарів загальної практики англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення. *Молодь і ринок: наук.-пед. журнал Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Дрогобич. 2016. № 4 (135). С. 149–153.*

61. Крисак Л. В. Методика навчання майбутніх лікарів загальної практики англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2016. 285 с.

62. Кулезньова С. С., Баженова Л. П. Мотиваційна база формування вмінь аудіювання при підготовці перекладачів в контексті Болонського процесу. URL: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=20201&chapter=1> (дата звернення: 12.04.2021).

63. Лазоренко Л. В. Навчання англomовного монологічного мовлення майбутніх математиків з використанням Веб-квесту: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2016. 251 с.

64. Ластовка К. І. Комунікативні стратегії і тактики кандидатів на посаду президента у мовленнєвому жанрі теледебатів. *Дискурсні стратегії лінгвістики XXI століття: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті академіка АН ВШ України, доктора філологічних наук, професора, заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка Катерини Яківни Кусько (м. Львів, 24–25 лист. 2011 р.). Львів. 2011. С. 37–38.*

65. Литвиненко С. П. Загальні характеристики вправ для навчання іншомовного діалогічного спілкування з використанням фонограми та відеофонограми. *Вісник Чернігівського національного університету*. 2011. Вип. 92. С. 166–170.

66. Личко Л. Я. Формування у майбутніх фахівців з менеджменту та економіки стратегічної компетенції в говорінні. *Іноземні мови*. Київ: Ленвіт, 2010. № 4 (64). С. 39–42.

67. Ма Мінь. Методика навчання усного китайського діалогічного мовлення майбутніх філологів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 199 с.

68. Максименко Л. Вправи для навчання професійно спрямованого англomовного діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери. *Іноземні мови*. 2014. № 1. С. 28–34.

69. Максименко Л. О. Навчання професійно спрямованого англomовного діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2012. 285 с.

70. Мартиненко О. Audiotexts' selection criteria for teaching correspondence future Interpreters listening comprehension in English. *Іноземні мови*. 2016. № 2. С. 40–47.

71. Мартиненко О. Є. Методика формування англomовної компетентності майбутніх перекладачів в аудіюванні в умовах заочної форми навчання: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2018. 390 с.

72. Мартинова О. М. *Особливості моделювання комунікативної ситуації засобами англomовної прози*. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. № 51. С. 125–127.

73. Матусевич Л. М. Комунікативна ситуація дозволу в українському діалогічному дискурсі. *Система і структура східнослов'янських мов*. 2016. Вип. 10. С. 134–143.

74. Медведчук А. В. Відбір та організація матеріалу для формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні

майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: «Педагогіка. Психологія»*: зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 1 (12). С. 67–72.

75. Медведчук А. В. Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2019. 296 с.

76. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник для студ. вищ. навч. закладів / О. Б. Бігич, С. В. Гапонова, Г. А. Гринюк та ін.; автор. кол. С. Ю. Ніколаєва. 2-ге вид. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.

77. Методика навчання іноземних мов у закладах вищої освіти: колективна монографія / В. Шовковий, І. Валентон, Т. Друженко, Т. Кавицька, А. Кавицький, О. Квасова, А. Кравченко, В. Осідак, О. Патієвич, Р. Радчук, І. Романов, Н. Сем'ян, Н. Сорокіна, Т. Шовкова; за заг. ред. В. Шовкового. Київ: Лів-принт, 2021. 292 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1qKLF2-fYUvKJp2O715nroW100Vlay4nm/view> (дата звернення: 20.09.2021).

78. Метьюлкіна О. М. Етапи формування іншомовної компетенції у діалогічному мовленні студентів-митників. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: «Філософія. Психологія. Педагогіка». 2010. № 2. С. 168–171.

79. Метьюлкіна О. М. Формування англомовної професійно орієнтованої компетенції у діалогічному мовленні майбутніх митників: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2012. 241 с.

80. Мильруд Р. П. Организация ролевых игр на уроке. *Иностранные языки в школе*. Москва, 1987. № 3. С. 8–13.

81. Монастирєва Л. В. Комунікативні стратегії переконання як одна з характеристик мовної особистості лідера. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2020. Т. 31 (70). № 4, ч. 1. С. 176–180.

82. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних ун-тів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

83. Ніколащенко Ю. Аудіювання як основний компонент у процесі підготовки майбутніх перекладачів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: «Педагогічні науки»*. Бердянськ: БДПУ, 2020. Вип. 2. С. 322–330.

84. Оганесян С. Г. Аргументация, её предметная область и возможности: автореф. дисс. ... д-ра филос. наук: 09.00.01. Ереван, 1997. 39 с.

85. Окопна Я. В. Вправи для формування у майбутніх фахівців сфери обслуговування професійно орієнтованої компетенції у німецькому діалогічному мовленні. *Іноземні мови*. 2011. № 2. С. 29–36.

86. Окопна Я. В. Засоби навчання діалогічного мовлення майбутніх працівників сфери обслуговування в процесі вивчення німецької мови після англійської. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: «Педагогіка та психологія»*. 2009. Вип. 16. С. 109–116.

87. Онуфрив А. Р. Формування англомовної компетентності майбутніх маркетологів у професійно орієнтованому усному спілкуванні: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02, 01, 011. Київ, 2017. 238 с.

88. Осадча Н. В. Формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках країнознавства: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 248 с.

89. Основы методики преподавания иностранных языков / под ред. В. А. Бухбиндера, В. Штрауса. Киев: Вища школа, 1986. 335 с.

90. Осядла Т. В. ВВС-ФАРСІ: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 184 с.

91. Осядла Т. В. Відбір навчального матеріалу для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки*

фахівців у сфері національної безпеки: матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 03 лист. 2022 р.) / за заг. ред. О. С. Лагодинського. Київ: ВА, 2022. С. 84–92.

92. Осядла Т. В. Ключові методи навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 64. С. 80–85.

93. Осядла Т. В. Компоненти перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки: матеріали V Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 08 лист. 2023 р.). Київ: ВДА, 2023. С. 84–88.

94. Осядла Т. В. Методичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 66. С. 159–165.

95. Осядла Т. В. Модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2024. № 67. С. 151–154.

96. Осядла Т. В. Навчання синхронному перекладу фахівців сфери забезпечення державної безпеки з перської мови українською: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 100 с.

97. Осядла Т. В. Підходи до навчання іноземної мови у сфері забезпечення державної безпеки. *Сучасна філологія: теорія та практика*: Матеріали VI Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Київ, 19 квіт. 2024 р.). Київ : Нац. акад. СБУ, 2024. С. 269–271

98. Осядла Т. В. Планування та підготовка експерименту; розроблення критеріїв та норм оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2022. № 50. С. 174–181.

99. Осядла Т. В. Система вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Іноземні мови*. Київ, 2022. № 2. С. 15–25.

100. Павлова Л.В., Тарасова Г. С. Комунікативні стратегії і тактики в англomовному політичному медіадискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2018. Т. 29 (68). № 3. С. 55–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29%2868%29_3_13 (дата звернення: 19.02.2021).

101. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 359 с.

102. Патієвич О. В. Методика навчання стилістичної унормованості наукового писемного англійського мовлення майбутніх фізиків в умовах магістратури: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2015. 276 с.

103. Педагогическая энциклопедия: в 4 т. / под ред. И. А. Каирова. Москва: Советская энциклопедия, 1968. Т. 4. 911 с.

104. Писанко М. Moodle як засіб дистанційного навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. February. № 75 (1). С. 237–252.

105. Писанко М. Л. Формування англomовної соціокультурної компетенції у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2008. 368 с.

106. Підручна З. Ф. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2009. 172 с.

107. Поліщук Л. П. Основні напрямки професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах євроінтеграції. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: «Педагогічні науки»*. 2017. Вип. 4. С. 116–119.

108. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 20.10.2019).

109. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 15.07.2020).

110. Проблеми ділового спілкування по телефону. URL: <http://www.etica.in.ua/problemi-dilovogo-spilkuvannya-po-telefonu/> (дата звернення: 11.05.2019).

111. Романов І. І. Методика диференційованого формування англомовної лексичної компетентності в усному спілкуванні майбутніх правознавців: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2019. 235 с.

112. Сабанська Н. М., Ісаєва І. Ф. До проблеми формування іншомовної аудитивної компетенції з метою навчання перекладу на слух. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: «Педагогічні та психологічні науки»*. 2013. № 1 (66). С. 245–256.

113. Саламатов В. Переговори: наше життя та правила їх проведення. *Віче*: журнал Верховної Ради України. Київ, 2013. № 5. С. 9–10.

114. Сарновська Н. І. Формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутнього фахівця-міжнародника в процесі вивчення іноземної мови. *Young Scientist*. 2016. № 4.1 (31.1). April. С. 91–94.

115. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.

116. Семенчук Ю. О. Формування англійськомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2007. 202 с.

117. Сем'ян Н. В. Формування у майбутніх філологів англомовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2019. 234 с.

118. Сем'ян Н. & Світашова Ю. Рольова гра як ефективний метод формування граматичної компетентності учнів 7-го класу на уроках англійської мови. *ARS LINGUODIDACTICAE*. 2023. № 9. С. 70–80. URL: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2022.1.05> (дата звернення: 22.01.2024).

119. Сімкова І. О. Методика навчання англійської професійно орієнтованої дискусії студентів інженерних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 303 с.

120. Сімкова І. О. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх перекладачів до здійснення усного двостороннього науково-технічного перекладу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 539 с.

121. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи (на материале английского языка): пособие для учителей. Київ: Рад. шк., 1989. 158 с.

122. Склярченко Н. В. Навчання майбутніх філологів говоріння на основі художнього тексту (німецька мова після англійської): дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2014. 179 с.

123. Склярченко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь. *Іноземні мови сьогодні і завтра*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 13-14 травня 1999 р.). Тернопіль. 1999. С. 96–97.

124. Склярченко Н. К. Типологія вправ для навчання ділового спілкування та сучасні вимоги до них. *Навчання ділової англійської мови у Східній Європі: для чого і як?*: матеріали міжнар. наук. конф. Вид-во ДУЕП. Дніпропетровськ, 2004. С. 23–25.

125. Сліпченко Л. Б. Методика формування професійно орієнтованої компетентності в англійському діалогічному мовленні майбутніх фахівців з міжнародної економіки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2014. 22 с.

126. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 16–23.

127. Солодар Л. Діалогічне мовлення – основний вид мовленнєвої діяльності при вивченні української мови як іноземної. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2011. № 2. С. 163–167.

128. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 – Гуманітарні науки, спеціальність – 035 «Філологія». URL: <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/standart-vyshchoi-osvity-035-filolohiia-bakalavr.pdf> (дата звернення: 17.10.2021).

129. Стахмич Т. М. Інтегрований підхід до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю в професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 251 с.

130. Стеценко Н. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. *Педагогічний альманах: зб. наук. праць / редкол.: В. В. Кузьменко та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Вип. 29. С. 185–191.*

131. Телефонна розмова. URL: <http://sbc.ptngu.com/71P25.html> (дата звернення: 13.05.2021).

132. Топалова В. Н. Формирование социокультурной компетенции студентов технического вуза: (на материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Киев, 1998. 302 с.

133. Трикашна Ю. І. Формування англомовної соціокультурної компетентності у майбутніх філологів з використанням автентичного художнього фільму: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 389 с.

134. Хіценко Л. І. Формування соціокультурної компетентності майбутніх співробітників Служби безпеки України у процесі іншомовної професійної підготовки: дис. ... кан. пед. наук: 21.07.03. Київ, 2016. 271 с.

135. Черниш В. В. Методика формування у майбутніх вчителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: монографія. Київ: Ленвіт, 2013. 398 с.

136. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах*. 2012. № 4. С. 11–27.

137. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищ. заклад. освіти за спец. «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.

138. Черняхович О. Стратегія, зміст та нові технології підготовки спеціалістів з вищою технічною освітою. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 2 119. С. 115–121.

139. Чернобай О. Доведення (доказ) і спростування як види аргументації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2016. № 855. С. 264–273. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulprn_2016_855_43 (дата звернення: 28.05.2020).

140. Шадурская Л. И. Национально-культурная специфика коммуникативного поведения иранских студентов. *Беларусь – Иран – Россия: сотрудничество в области преподавания русского языка как иностранного: материалы телемоста (г. Минск, 24 нояб. 2016 г.) / редкол.: Т. Н. Мельникова (отв. ред.) и др. Минск: БГМУ, 2017. С. 137–142.*

141. Шарова Т., Шаров С., Бородихіна О. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Філологія». 2017. Вип. 29. Т. 1. С. 74–76.

142. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: учебное пособие для студ. пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». – 2-е изд., доработ. Москва: Просвещение, 1986. 223 с.

143. Швелідзе Л. Д. Мовні засоби реалізації комунікативних стратегій у дискурсі соціальних мереж (на матеріалі української та англійської мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. Вінниця, 2021. 22 с.

144. Шило С. Б. Комунікативні стратегії і тактики впливу в політичному дискурсі (на матеріалі промови П. Порошенка на прес-

конференції «Виклики – 2018»). *Лінгвістика: зб. наук. праць / за ред. К. Д. Глуховцевої*. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. № 1 (38). С. 154–163.

145. Шовковий В. & Степанюк Р. Формування в учнів 11 класу компетентності в англійському усному діалогічному мовленні засобами YouTube. *ARS LINGUODIDACTICAE*. 2023. № 9. Р. 51–69. URL: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2022.1.04> (дата звернення: 24.01.2024).

146. Щербина М. Б. Методика диференційованого формування англійської компетентності у діалогічному мовленні майбутніх учителів: дис. ... д-ра філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки». Київ, 2021. 201 с.

147. Якубинский Л. П. Язык и его функционирование / отв. ред. А. А. Леонтьева. Москва: Наука, 1996. 208 с.

148. Янковець А. В. Підготовка майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій у вищих військових навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2005. 190 с.

149. Ярошенко О. В. Вправи для формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні на основі кейс-методу. *Іноземні мови*. 2013. № 4. С. 21–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2013_4_4 (дата звернення: 09.12.2019).

150. Albert P. Automne 1980. Comment construire un bon cas? *Enseignement et Gestion, nouvelle série*. 1980. No 15.

151. Anužienė Ieva. The Structure Of Socio-Cultural Competence (Self) Development. *Vocational Training: Research And Realities*. 2015. № 6. 10.1515/vtrr-2015-0006.

152. Astashenko Anastasia. The peculiarities of speaking teaching using case methods in English classes. *Interactive science*. 2016. 10.21661/r-115417.

153. Beeman W. O. Emotion and Sincerity in Persian Discourse: Accomplishing the Representation of Inner States // *International Journal of the Sociology of Language*-publication. Brown University, Providence, 2001.

URL: <http://www.brown.edu/Departments/Anthropology/publications/Emotion.htm> (дата звернення: 19.10.2020).

154. Bonney K. M. Case Study Teaching Method Improves Student Performance and Perceptions of Learning Gains *J Microbiol Biol Educ.* 2015 May. No 16 (1). P. 21–28.

155. Brighton Christopher Assessing intercultural Communicative competence. *Педагогическое образование в России.* 2013. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/assessing-intercultural-communicative-competence> (дата звернення: 23.10.2021).

156. Cerezo Herrero, Enrique. Listening comprehension in translation and interpreting programs: a pedagogical proposal. 2023. 10.1075/btl.161.05cer.

157. Cohen A. D. & Olshtain E. Developing a measure of sociocultural competence: the case of apology. MI: Language Learning Research Club, University of Michigan. 1981.

158. Davari A. Iranian Leadership Ideals: A Culturally-based Leadership Approach " A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy May 2018. 167 p. URL: <https://digital.sandiego.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1113&context=dissertations> (дата звернення: 17.12.2019).

159. Etiquette Tips for Doing Business in Iran. URL: <https://www.commisceo-global.com/blog/cross-cultural-tips-for-doing-business-in-iran> (дата звернення: 20.06.2021).

160. Færch C. and Kasper G. Plans and strategies in foreign language communication. *Strategies in Interlanguage Communication* / C. Færch and G. Kasper (eds.). [C]. Harlow, UK: Longman. 1983.

161. Falahti L., Hassan S., Far H. Culture, the ground for iranian businesses development and competitiveness (case study: textile industry). *Örgütsel Davranış Araştırmaları Dergisi Journal Of Organizational Behavior Research Cilt / Vol.: 5, Sayı / Is.: S2, Yıl/Year: 2020.* URL: <file:///Users/serhiishovkovyi/Downloads/culture-the-ground-for-iranian->

businesses-development-and-competitiveness-case study-textile-indus.pdf (дата звернення: 20.07.2021).

162. Handford M. Developing socio-cultural competence in the ESL classroom. *Nottingham Linguistic Circular*. 2002. № 17. P. 1–16.

163. Heale R., Twycross A. What is a case study? *Evid Based Nurs January*. 2018. Volume 21. No 1. P. 7–8.

164. Heitzmann R. Case study instruction in teacher education: Opportunity to develop students' critical thinking, school smarts and decision making. *Education*. 2008. No 128 (4). P. 523–542.

165. Holmuradova Z. Methodological Recommendations For Teaching Monologic And Dialogic Speech In Foreign Languages *European Journal of Molecular & Clinical Medicine* ISSN 2515-8260 Volume 07. Issue 01. 2020. 3603-3608.

166. Huang Jinqi. Developing Intercultural Strategic Competence in Oral English Teaching School of Foreign Languages Southwsat-China Normal University Press. 2005.

167. Hurtado A. Albir. La théorie Interprétative de la Traduction, sa place en traductologie. *La théorie Interprétative de la Traduction: genese développement*. Paris: Minard Lettres Modernes, 2005. P. 163–193.

168. Jadmenova Dana Amantayevna. Tsay Elena Nikolaevna. CASE STUDY METHOD FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHING. *International scientific review*. 2021. № LXXVIII. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/case-study-method-for-english-language-teaching> (дата звернення: 11.11.2021).

169. Javidan Mansour. Dastmalchian Ali. Culture and leadership in Iran: The land of individual achievers, strong family ties, and powerful elite. *Academy of Management Perspectives*. November 2003. No 17 (4). P. 127–142. URL: https://www.researchgate.net/publication/281348726_Culture_and_leadership_in_Iran_The_land_of_individual_achievers_strong_family_ties_and_powerful_elite (дата звернення: 15.06.2019).

170. Jokhio Amjad & Ahmad Asif. A Case Study of Teaching Speaking Skills in Large Classes: Problems and Solutions. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*. 2023. № 11. P. 2006–2014. 10.52131/pjhss.2023.1102.0496.
171. Kasimova Zebo Khamidovna. Professional orientation of communicative competence of students. *European science*. 2020. № 2–2 (51). P. 53–55.
172. Kornakov P. Five principles and five skills for training interpreters. *META*. 2000, June. N0 45 (2). P. 241–248.
173. Maba Wayan. Speaking Competence of University Students. *International Journal of Social Science*. 2023. № 2. P. 1779–1782. 10.53625/ijss.v2i3.4646.
174. Martynenko O. Organization of a distance listening comprehension course for future interpreters. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. V (51), Issue: 112. P. 43–46. URL: www.seanewdim.com (дата звернення: 19.11.2019).
175. Moll L. C. & Arnot-Hopffer E. Sociocultural competence in teacher education. *Journal of Teacher Education*. 2005. № 3 (56). P. 242–247.
176. National Occupational Standards in Interpreting. London: CILT, National Centre for Languages, 2006. 40 p.
177. Nazarian Alireza, Irani Zahir, Ali Maged. The Relationship between National Culture and Organisational Culture: The Case of Iranian Private Sector Organisations. *Journal of Business Economics and Management*. February 2013. No 1 (1). P. 11–15. URL: <https://www.researchgate.net/publication/259459249> (дата звернення: 17.07.2019).
178. Neubert A. Competence in language, in languages, and in translation. *Developing Translation Competence*. Amsterdam: John Benjamins, 2000. P. 3–18.
179. PACTE 2005: Investigating translation competence: conceptual and methodological issues. URL: <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2005-v50-n2-meta881/011004ar/> (дата звернення: 30.08.2020).

180. Pym A. Translation and Text Transfer: An Essay on the Principles of Intercultural Communication. Frankfurt am Main: P. Lang, 1992. 228 p.
181. Ressurrecció V. M., Piorno P. E. & Izquierdo I. G. Developing Communicative and Textual Competence through Genres. 2011. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/61393355.pdf> (дата звернення: 17.07.2019).
182. Rickheit G., Srohner H. Handbook of Communicative Competence. Gottingen: Hubert & Co., 2008. 561 h.
183. Roell Christine. Using a Case Study in the EFL Classroom. 2019.
184. Safina M. S. Formation of Socio-cultural Competence in Foreign Language Teaching. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*. 2014. Vol. 9 (136). P. 80–83.
185. Saman G. R., Dehqar M. Sociocultural theory and reading comprehension: The scaffolding of readers in an EFL context. *International Journal of Research Studies in Language Learning*. 2013. Vol. 2, № 3. P. 67–80.
186. Shandra D., Suryoputro G. (2017). Case Study: The Use of Recast in the EYL Classroom. *Journal of ELT Research: The Academic Journal of Studies in English Language Teaching and Learning*. 2017. No 2 (1). P. 1–8. URL: <https://journal.uhamka.ac.id/index.php/jer/article/view/155> (дата звернення: 31.10.2020).
187. Shuangjin Xiao. Approaching the Cross-Cultural Translation of Transgressive Language: Swearing and Vulgarities in the Chinese Vernacular Novel Jin Ping Mei. *Journal of Intercultural Communication Research*. 2023. № 52:3. P. 261–283.
188. Standard PSPTIS613A – Sight translate (LOTE) / A joint initiative of Australian and State and Territory Government (чинний від 01.11.2012 р.). URL: <https://training.gov.au/Training/Details/PSPTIS613A> (дата звернення: 20.06.2020).
189. Taron E. Communication Strategies, Foreigner talk and repair in interlanguage? *Language learning*. 1980. № 30. P. 417–413.

190. Tetiana Osiadla. Formation model of Persian speaking competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security. *PNAP: Scientific journal of Polonia university*. 2022. No 4. Czestochowa: Educator, 2022. P. 90–100.

191. The land of individual Through the different effects of culture in Iranian business. URL: <https://goirantours.com/through-the-different-effects-of-culture-in-iranian-business/> (дата звернення: 21.04.2021).

192. The Relationship between National Culture and Organisational Culture The Case of Iranian Private Sector Organisations Nonverbal communication in Iran Culture. URL: <https://www.slideshare.net/SatEesh2/nonverbal-communication-in-iran-culture> (дата звернення: 26.03.2020).

193. Thomas D. Case Studies for ELT: a source of motivation. *Cahiers de l'APLIUT* [Online]. Vol. XXII. N°2. Online since 18 April 2013, connection on 11 November 2021. URL: <http://journals.openedition.org/apliut/3730>; DOI: <https://doi.org/10.4000/apliut.3730> (дата звернення: 17.05.2019).

194. Tri Nguyen, Andy & Dao, Trang. Translators' Intercultural Communicative Competence in Translation Quality Assessment: A Perspective from Functionalism 2020.

195. Wilss W. Knowledge and Skills in Translation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Pub., 1996. 259 p.

196. Winki E. The Impact of Culture: Communicating with Iran. URL: https://www.researchgate.net/publication/235096351_The_Impact_of_Culture_Communicating_with_Iran (дата звернення: 16.11.2021).

197. Yang G. Incorporating sociocultural theory into English reading instruction: a unit plan for Chinese EFL learners. *US-China Foreign Language*. 2013. Vol. 11. № 11. P. 859–869.

198. Yani Muljani & Suwartono Tono. The Speaking Competence of EFL Students at an Indonesian Suburb Vocational School. 2020. № 5. P. 77–86. [10.32528/ellite.v5i2.3797](https://doi.org/10.32528/ellite.v5i2.3797).

199. ذبیح الله صفا، آیین سخن، مختصری در معانی و بیان فارسی، تهران : چاپخانه نهصد
۱۳۳۰.
200. فرهنگ فشارده ی سخن، دکتر حسن انواری، انتشارات سخن، ۱۳۸۲.

ДОДАТОК А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ільчук (Осядла) Т. В., Шовковий В. М. Лінгвальні та екстралінгвальні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *ARS LINGUODIDACTICAE (МИСТЕЦТВО ЛИНГВОДИДАКТИКИ)*: наук. журнал. Київ: Лів-принт, 2021. № 8 (3). С. 13–25.
2. Осядла Т. В. Система вправ і завдань для формування перськомовної компетентності в говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Іноземні мови*. Київ, 2022. № 2. С. 15–25.
3. Осядла Т. В. Планування та підготовка експерименту; розроблення критеріїв та норм оцінювання перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2022. № 50. С. 174–181.
4. Осядла Т. В. Ключові методи навчання діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 64. С. 80–85.
5. Осядла Т. В. Методичні засади формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2023. № 66. С. 159–165.
6. Осядла Т. В. Модель організації процесу формування перськомовної компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Інноваційна педагогіка*. Київ, 2024. № 67. С. 151–154.

7. Tetiana Osiadla. Formation model of Persian speaking competence in interpreters' dialogues in the sphere of safeguarding of state security. *PNAP: Scientific journal of Polonia university*. 2022. No 4. Czestochowa: Educator, 2022. P. 90–100.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Ільчук (Осядла) Т.В. Формування перськомовної компетентності у діалогічному мовленні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти: матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф. (м. Харків, 02 груд. 2021 р.)*. Харків: Нац. академія Національної гвардії України, 2021. С. 94–98.

2. Ільчук (Осядла) Т.В. Компетентність у говорінні в майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 04 лист. 2021 р.)*. Київ: ВДА, 2021, С. 47–49.

3. Ільчук (Осядла) Т.В. Зміст перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: матеріали ІІ Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Хмельницький, 25 лист. 2021 р.)*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2021. С. 768–769.

4. Ільчук (Осядла) Т. В. Принцип ситуативності у навчанні діалогічного мовлення майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 04–05 лют. 2022 р.)*. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2022. С. 71–75.

5. Осядла Т. В. Відбір навчального матеріалу для формування перськомовної компетентності в говорінні у майбутніх перекладачів у сфері

забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки*: матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 03 лист. 2022 р.) / за заг. ред. О. С. Лагодинського. Київ: ВА, 2022. С. 84–92.

6. Осядла Т. В. Компоненти перськомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх перекладачів у сфері забезпечення державної безпеки. *Актуальні проблеми іншомовної підготовки фахівців у сфері національної безпеки*: матеріали V Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 08 лист. 2023 р.). Київ: ВДА, 2023. С. 84–88.

7. Осядла Т. В. Підходи до навчання іноземної мови у сфері забезпечення державної безпеки. *Сучасна філологія: теорія та практика*: Матеріали VI Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Київ, 19 квіт. 2024 р.). Київ : Нац. акад. СБУ, 2024. С. 269–271

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Осядла Т. В. Навчання синхронному перекладу фахівців сфери забезпечення державної безпеки з перської мови українською: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 100 с.

2. Осядла Т. В. ВВС-ФАРСІ: навч. посібник. Київ: НА СБ України, 2022. 184 с.